

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 889

1. SVIBNJA 2020. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Proljetna sjetva

Posao završen na vrijeme

6

Predsjednica HNV-a Jasna Vojnić o funkcioniranju Vijeća u vrijeme epidemije

Izvanredni plodovi izvanrednog stanja

10

Studiranje u izvanrednom stanju (I.)

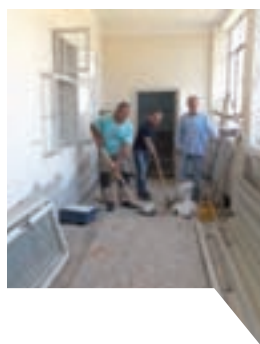
Učenje na daljinu – prednost ili mana

12

Margareta Uršal, predsjednica Odbora za obrazovanje Hrvatskog nacionalnog vijeća

Od vrtića do sveučilišta

22

Radovi na uređenju Šokačke kuće u Monoštoru

Bodrogovci zasukali rukave

26

Adriana i Josip Kujundžić govore o obrazovanju na hrvatskome

Djeca su nam dio velike obitelji

29

Projekt »Digitalizirana baština« Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata

Digitalizirana zbirka nota narodnih kola i igara

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stanić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Zvonko Sarić
(koordinirator dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Ivana Petrekanić Sić

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Sajnos DOO Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila Agencije za privredne registre Republike Srbije pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Korona i Supermen

Novinari, osim što pišu u ovo doba epidemije koronavirusa, među ostalim, čitaju tekstove kolega. Dobro sad, ne često, ali se i to dogodi, a čitaju i književnost i slušaju glazbu. Pođimo od književnosti. Od kada je proglašeno izvanredno stanje u Srbiji zbog koronavirusa, vratio sam se čitanju nekih davno pročitanih knjiga koje za temu imaju zarazu od opakih bolesti. Prvo je za čitanje došao u red roman **Thomasa Manna** *Smrt u Veneciji*. Roman je objavljen 1912. godine, a bavi se problemom ljubavi i ljepote u vrijeme kada u Veneciji izbije epidemija kolere od čijih posljedica će glavni junak romana, avangardni kompozitor Gustav von Aschenbach preminuti, koji je ironijom sudbine došao u Veneciju kako bi popravio već ranije narušeno zdravlje. Kako je to napisao **Antun Gustav Matoš**: »Na lijepo mjesto zaveo me put!«. Von Aschenbach zbog ljubavi odlučuje ostati u Veneciji čak i kad u njoj izbije epidemija kolere. Za razmisliti o silama ljubavi i smrti, zar ne?

Na red za čitanje je došao i roman **Alberta Camusa** *Kuga* (1947.), u kojemu se bolest pojavljuje u mirnom mediteranskom mjestu. E, tu je već drugačija priča. Camus piše o tome koliko čovjek može biti zvijer kada spašava vlastiti život. Priča je to o surovosti preživljavanja i poimanju morala, a sljedeći roman koji sam ponovno pročitao, *Ljubav u doba kolere* **Gabriela Garcíe Marqueza** donosi divnu priču. Jedina dva putnika na brodiću ispred jednog lučkog grada se ne smiju iskrcati s parobroda, jer kolera vlada na obali, a glavni junaci ostvaruju svoju davno sanjanu ljubav tek u poznim godinama. Oraspoložila me u ovo vrijeme korone knjiga **Giovannnija Boccaccia** *Dekameron* (1353.). Epidemija kuge je literarni okvir za tu knjigu, nekoliko djevojaka i mladića zatvorilo se u jednu crkvu, gdje traje njihovo lascivno pričanje tijekom nekoliko dana, a već kada smo kod izolacije, tu je i priča **Edgara Allana Poea** *Maska crvene smrti* (1842.), koja govori o zatvaranju bogatuna u jedan zamak pred kugom, gdje organiziraju zabavu pod maskama. Nisam odolao, pa sam s police izvukao i roman **Besnila (1983.) **Borislava Pekića** u kojemu je radnja fokusirana na aerodrom *Heathrow* koji pogađa epidemija umjetnog mutant-virusa. Ova Pekićeva apokaliptična vizija svijeta bavi se prirodom naše civilizacije. Dakle, mnogo je raznih književnih pristupa i obrada književnih tema o zaraznim bolestima, a spominjem ova djela, jer ona predočavaju da epidemije imaju različite utjecaje na ponašanje, emocije i stanja ljudske duše. Ali prijedimo sada na područje glazbe.**

Prošlih dana češće sam slušao novu karantensku pjesmu *Ovo će proći*, koju je objavila grupa *Hladno pivo*, uz gostujuće online prijatelje. Interesantno je i sudjelovanje u snimanju pjesme i spota i novinara **Zorana Šprajca**. Inspiriran aktualnom situacijom zbog koronavirusa, ali i nedavnim jakim zemljotresom u Zagrebu, frontmen benda *Hladno pivo* otpjevao je i sljedeće stihove: »Imao planova hrpu, onda me život iza ugla opalio mokrom krpom, a sad mi se još i ruga«. **Kekin** ne bi bio Kekin kada ne bi poantirao: »Nikad više neću, k'o prije bahato, uzimati sreću, zdravo za gotovo«.

Nakon književnosti i glazbe, vraćam se na ono osnovno što novinari rade. Novinarstvo danas jest na posebnom testu u izvanrednim okolnostima uzrokovanim pojavom koronavirusa. Piše se u okolnostima izvanredne situacije, a kao klaun iz kutije iskače pitanje je li pojava koronavirusa savršen, šareno oslikan paravan za neke zakulisne igre politike i kapitala, za poslove koji će proći ispod radara javnosti, a računi za te poslove će uredno stizati građanima koji rade i onima koji su u mirovini. A u svezi novinarstva – samo da ne bude po onom starom da se vladajući žale na žurnalizam, a svatko bi ga htio iskoristiti za sebe. Je li vijest ono što se čuje na konferencijama za novinare ili ono što se pokušava zataškati?

Europska komisija je usvojila prijedlog paketa za makrofinancijsku pomoć od tri milijarde eura za države u procesu proširenja kako bi im se pomoglo da ograniče posljedice krize zbog pandemije koronavirusa. Kako protumačiti da je Srbija jedina iz regije koja time nije obuhvaćena? Radi se naravno o kreditima, po povoljnim uvjetima. Srbija se nije prijavila kao zainteresirana, a ministar financija **Siniša Mali** izjavio je da Srbiji nije potrebna pomoć, jer ima stabilne javne financije. Dobro, onda udri brigu na veselje, možda su neki krediti podignuti s neke druge strane, pa još kad građanima stigne obećanih sto *evrića*, sve će ići kao po loju. Jeste da se radi o novcu ovdašnjih poreznih obveznika, ali tko se obazire na tu sitnicu. Sve mi se čini da bi Supermen koji je u civilu bio novinar Clark Kent imao poprilično posla da radi u nekim ovdašnjim novinama. Ali to je tek fikcija.

Zvonko Sarić

Konferencija Vlade AP Vojvodine za medije

Nastavlja se trend smanjenja oboljelih

Poslije 51 dana od prvog registriranog oboljelog u Vojvodini i cijeloj Srbiji predsjednik Pokrajinske vlade **Igor Mirović** zahvalio se zdravstvenim radnicima, zaposlenima u socijalnim ustanovama i građanima za rezultat koji Vojvodina ima u borbi s epidemijom. »Možemo reći veliko hvala zdravstvenom sustavu

i građanima«, rekao je Mirović u ponedjeljak na konferenciji za medije. I dalje se nastavlja trend smanjenja oboljelih i zaraženih, do sada je ukupno 150 izliječeno, a 18 pacijenata je umrlo u Kliničkom centru Vojvodine. Dodao je i da je u 92 socijalne ustanove (27 državnih i 65 privatna doma s 11.389 korisnika i uposlenika) situacija također bila sve vrijeme pod kontrolom te je čestitao svima na disciplini. Ukupno testiranih je bilo 7.190, pozitivno 656 (u nedjelju od 239 testiranih pozitivno je bilo 19, od toga najveći broj u Vršcu).

Mirović je rekao i da će Pokrajinska vlada usvojiti rebalans proračuna kojim se predviđa pad prihoda za 4,24 milijarde di-

nara ili 5,43 posto, jer će se dijelom poreza na dobit i poreza na primanja »amortizirati« predviđene mjere Vlade. Dodao je da će se u svim sferama održati sve mjere, kao na primjer poticaji za poljoprivrednike, a da će se odustati od četiri investicije.

Na novinarsko pitanje zašto se i dalje vodi postupak protiv novinarkе **Ane Lalić**, kada je epidemiolog i član Kriznog stožera dr. **Predrag Kon** rekao da u početku nije bilo dovoljno opreme ali da se to nije iznosilo u javnost jer se nije htio širiti strah, pokrajinski tajnik za zdravstvo prof. dr. **Zoran Gojković** je rekao kako je Klinički centar Vojvodine jedna od najboljih zdravstvenih ustanova na teritoriju Srbije i da je »već 24. siječnja nabavio svu neophodnu opremu da izdrži prvi udar. Imali smo kasnije odlični odgovor državnih tijela i KCV ni u jednom trenutku nije oskudijevao i nije imao problema sa zaštitnom opremom koja je bila potrebna za normalno funkcioniranje sustava«, rekao je Gojković, što je potkrijepio podatkom da su u KCV bile zaražene samo dvije medicinske sestre koje su oboljele od kontakata izvan Kliničkog centra. Prema podacima koje je iznio, broj oboljelih zdravstvenih radnika u Vojvodini je 87, od toga je 28 zaraženih koji rade izvan Vojvodine i 18 zaposlenih u privatnim zdravstvenim ustanovama.

»Vojvodina ima to što neki žele napasti: uvjerljivo najbolji rezultat od svih regija u Europi, kada se gleda broj umrlih na 100.000 stanovnika. **Pahor** je izjavio da je ponosan na Sloveniju i cijela javnost se složila s njim, a Vojvodina ima 18 umrlih a Slovenija 81 umrlog. Gojković je rekao kako je to njegov odgovor na sva pitanja onih koji napadaju i zahvalio se svim zdravstvenim radnicima, »jer smo ostvarili rezultat kojim svi trebamo biti ponosni«.

J. D.

Ponovo radi Parlament

Prvi put od uvođenja izvanrednog stanja u Srbiji, koje je proglašeno 15. ožujka, održana je sjednica parlamenta. Parlament je zasjedao u utorak, 28. travnja, a zastupnici su se izjašnjavali o dvije točke: Prijedlog odluke o potvrđivanju odluke o uvođenju izvanrednog stanja i Prijedlog zakona o potvrđivanju svih uredbi koje je tijekom izvanrednog stanja donijela Vlada Srbije uz supotpis predsjednika Srbije.

Suzbijanje larvi komaraca u Vojvodini

U tijeku je centralizirana akcija suzbijanja larvi komaraca na teritoriju cijele Pokrajine koju je Pokrajinska vlada započela 15. travnja. »Sa svojim hidrološkim režimom, klimatskim karakteristikama i geografskim položajem teritorij AP Vojvodine predstavlja vrlo povoljnu regiju za razvoj i masovnu pojavu komaraca. Tretmani komaraca vrše se u skladu s ukazanim

potrebama, na osnovu rezultata dobijenih praćenjem pojave i brojnosti populacije larvi komaraca od strane Poljoprivrednog fakulteta iz Novog Sada. Akcija će se provoditi u kontinuitetu od sredine travnja, pa sve do kraja rujna, u skladu s biologijom komaraca, odnosno do utroška sredstava osiguranih za ove namjene«, navodi se u priopćenju Pokrajinske vlade.

»Akcija suzbijanje larvi komaraca vršit će se iz zraka i sa zemlje u priobalnom pojasu rijeka, izlivima, plavnim površinama rijeka, rukavcima, kanalima, jezerima i na teritoriju zaštićenih područja, a u naseljenim mjestima u kanalima, industrijskim i otpadnim vodama, šahtovima, barama, manjim recipijentima vode i drugim stajacim vodama pogodnim za razvoj komaraca. Suzbijanje larvi komaraca iz zraka vrši se biološkim, a sa zemlje kemijskim preparatima. Planirano je suzbijanje larvi komaraca u više ponavljanja tijekom sezone i na ukupnoj površini od 103.300 hektara. Cilj je da se smanji brojnost populacije komaraca i spriječi širenje zaraznih bolesti koje oni prenose. Ovim putem Pokrajinska vlada još jednom poziva sve jedinice lokalne samouprave da na vrijeme počnu suzbijanje komaraca na svojim teritorijima, jer podsjećamo da su komarci prenositelji brojnih zaraznih bolesti, a prije svega virusa groznice zapadnog Nila«, navodi se na sajtu Pokrajinske vlade.

Tomislav Žimanov, predsjednik DSHV-a

Slučaj »ustaše« I. M. iz Subotice u aktivnostima, potkazivanju, hvatanju i kažnjavanju neprijatelja

Mnogo je u svijetu nepoznanica. Ne od danas. Mnogo toga bude i poznatoga. Oduvijek je isto tako. Za ovo posljednje, ako zanemarimo individualne živote, najčešće su zaslužni predstavnici javnosti u društvu. S jedne strane medijski uposlenici, a s druge kritički raspoloženi intelektualci.

No, ne mora uvijek biti tako. Povijest poznaje, a i u sadašnjosti se upražnjavaju, suspenzije spomenutih načela. Naime, zna se događati da objave u javnosti ne moraju, zbog nekih drugih razloga, biti navezane ni s istinom ni s dobrom zajednice! Netko je spomenuo manipulacije? Recimo, o stigmatiziranju onih kojima je odsustvo dobrih namjera odavno imputirano. Nekoga? Ili nekih? I zašto? Pa zato što tako što donosi beneficije na drugim razinama ostvarenja očekivanih interesa! Radi toga valja onda ne samo medije staviti u funkciju, nego i organizirati i prirediti realizaciju cijeloga scenarija. Događanja i praćenja istoga! Netko je ranije primijetio da u društvima s demokratskim deficitima nema mjesta za slučaj!

Kada je riječ o sadržajima bogatom iskustvu difamacija Hrvata bilježe se u posljednje vrijeme različite prakse – od negativnih ali skoro svakovrsnih sastavnica o Hrvatima u narativima nositelja moći, preko učestalog prokazivanja isključivo negativnosti u njihovim djelovanjima, do medijskih eksploatacija, po pravilu, incidentalnih događaja, koji imaju »scenska uprizorenja«. No, bez obzira na razlike, barem o posljednjima se može govoriti da ih povezuju isti obrasci i objedinjuju posve jasne i identične funkcije.

Najprije, treba organizirati i primjereno izrežirati situaciju u kojoj će jedan Hrvat, poželjno je da to bude onaj koji je to slučajem, koji do tada nigdje nije bio povezan s aktivnostima u hrvatskoj zajednici koji ima podosta »mrlja« u životu, napraviti nekakav incident. Pri tomu, naravno, mora se paziti i na »tajming« takvog događaja – ne bilo kada, već kad je trenutak poseban, »osjetljiv«, a poželjno mjesto je Subotica. Paziti se mora i na obaveznu uključenost »zabrinutih« građana, koji se u pravom trenutku nađu na pravom mjestu i koji dojavljuju kome treba, a oni onda pažljivim odabirom proslijeđuju, nekima prije a nekima nikada, necjelovitu informaciju o nemilom a organiziranom događaju.

Istina, nije jedini cilj koji se mora postići, ali bi bilo veoma poželjno da se tako inducirano antihrvatsko raspoloženje u srbijanskim medijima dovede ne baš do usijanja, a ono zacijelo da radikalno pomjeri pozornost s nekih za svakodnevni život građana daleko, daleko važnijih problema. Recimo, da se ne registrira ozbiljna kritika međunarodne zajednice glede nekih mjera u Srbiji u izvanrednom stanju. Ili da se ne primijeti da vlasti u Subotici nisu uspjeli podijeliti obećanu pomoć socijalno osjetljivim sugrađanima jer je ponestalo novca u proračunu, koji je nakon intervencije jednog od dvaju velikih braća ipak pronađen. Ili da se osujete pozitivni ishodi nastojanja Hrvatskoga nacionalnog vijeća u odličnom promoviranju upisa djece u obrazovanju

na hrvatskome. Ili, ne daj Bože, da u Republiku Hrvatsku stigne negativna slika o Hrvatima u Vojvodini. Ili...

Bilo kako bilo glede toga, slučaj »ustaše« **I. M.** iz Subotice koji je na pravoslavni Vaskrs na terasi stana na Proizvki izvjesio zastavu Republike Hrvatske, nakon što ju je, poslije će se ustanoviti, oprao s gaćama i okačio da se suši, i slušao »do daske« pjesme **Marka Perkovića Thompsona** odlično se u ovaj nenapisani scenarij uklopio. Dio uvijek budnih građana je, štoviše, to primijetio, jer veliki broj građana u Srbiji poznaje glazbeni opus spomenutog Thompsona i svoje nezadovoljstvo prenio onima koji su zaduženi za red u državi. Istina, čudi malo da zabrinutih građana manjka s prijavama kada se na stadionima čuje »Ubij Hrvata da Šiptar nema brata«. Još više čudi da tada izostaju i reakcije onih koji, kada je to sukladno scenariju, zakon do zadnjeg slova provode. No to sada nije tema našeg napisa...

Nego, zaduženi za red, najprije, proslijede svoja saznanja onima koji to najviše zaslužuju – ne svima nikako već odabranima, a ne ni nakon što se utvrdi veći broj činjenica oko samog slučaja. Zaslužni vlasnici »istine« o događaju onda, naravno, na senzacionalni i ekskluzivistički način, sa što manje vjerodostojnih činjenica, veoma jasno etnificiraju, dakako neupitno povežu s hrvatstvom, pa s negativnim, izravnim i neizravnim, porukama objelodane u danu bez važnih vijesti u svojim glasilima. Nitko se više ne pita ni za što, nitko se ne očituje, čak ni, začudno, **Mirko Bajić** nije iznio svoje stajalište o ugrozi od Hrvata, naročito se ne smije prenijeti službeno očitovanje mjerodavnih institucija Hrvata u Srbiji ili uglednih pojedinaca... No, u komentarima uz objavljenu vijest gotovo na svim internetskim stranicama u Subotici i Srbiji sve vrví od govora mržnje spram Hrvata... Ni oni koji su dežurni tako što pisati, na žalost, nisu pošteđeni biti na poslu baš za Vaskrs. I? Gle čuda, sada nema više zabrinutih građana, niti se netko od nadležnih »laća posla« kako bi se zakoni provodili. Kao da se htjelo postići utrkivanje u ovoj mržnji anonimnih ili iza pseudonima skrivenih građana na društvenim mrežama, koji to rade za plaću...

Svi mediji u »regionu« to vjerno onda prenose, bez ikakvih kritičkih distanci, bez želje da se svestranije sagleda cijeli događaj, bez korištenja analitičkih instrumenata u pisanju, bez za medije u Hrvatskoj izjava predstavnika Republike Hrvatske... I? Svi ciljevi su postignuti! I? Hrvati u Vojvodini su opet na gubitku! I? Svi su zadovoljni... Jer, cilj ovog »incidenta« je ostvaren – Hrvati u Vojvodini, napose oni u Subotici, stvorena je slika, nekakve su sociopatske naravi, to jest građani su koji nisu u socijalnom smislu dionici uklopivih obrazaca postojanja u suvremenom društvu. Devedesete se vraćaju? Devedesete su se, čini se, vratile kada je riječ o medijskom preuveličavanju negativnih značenja insceniranih incidenata i nastavku difamacije ovdašnjih Hrvata...

(www.slobodnavojvodina.rs)

Predsjednica HNV-a Jasna Vojnić o funkcioniranju Vijeća u vrijeme epidemije

Izvanredni plodovi izvanrednog stanja

Hrvatsko nacionalno vijeće u Srbiji je i u vrijeme izvanrednog stanja zbog epidemije virusom covid-19 redovito funkcioniralo, no to je zahtijevalo novi način rada i preslagivanje prioriteta.

»Svaka novonastala situacija iziskuje prilagodbu, reorganizaciju i preslagivanje prioriteta pa tako i izvanredno stanje nosi neke svoje nove, drugačije, izvanredne plodove. HNV se u danima izolacije posvetio

stvarima koje do sada, zbog opsega posla i potrebe svakodnevnog rješavanja nastalih, nametnutih ili produciranih izazova, nismo bili u mogućnosti privesti kraju«, kaže predsjednica **Jasna Vojnić**.

Kako je utjecalo izvanredno stanje na planirane aktivnosti, programe?

U ovom periodu smo se posvetili izradi Strategije informiranja na hrvatskome jeziku, Strategije službene uporabe hrvatskoga jezika i pisma, izradi biltena o hrvatskim udrugama, izradi brošure o povredama manjinskih prava s analizom slučajeva koji su prikupljeni još od 2016. godine, otvaranju Instagram profila, organizaciji nastave na daljinu i online promociji upisa djece u programe i nastavu na hrvatskome jeziku. Ured Vijeća je svakako uz sve to i redovito funkcionirao, održavane su telefonske sjednice Odbora i Vijeća, poslana su izvješća revizoru, a ni apliciranje na nove projekte nije izostalo. Što se tiče načina rada, moram reći kako smo pozitivno iznenađeni novim spoznajama do kojih sigurno ne bismo došli da nije bilo ovoga izvanrednoga stanja. Budući da je postojala potreba posvetiti se nekim temama iz više kutova, bilo je neminovno organizirati online sastanke i konferencije. Spoznali smo kako je za kvalitetan sastanak dovoljno da svaki sudionik uloži samo jedan sat svojega vremena. Nerijetko ranije, za sastanak bismo odvajali cijeli dan budući da najveći broj dogovora oko naših aktivnosti podrazumijeva više pojedinaca iz nekoliko različitih mjesta. Tako da je izvanredno stanje, Bogu hvala, donijelo svima nama i potpuno nove perspektive.

Kako će se odraziti na financije? Hoće li biti reprogramiranja proračuna?

Ovoga momenta ne mogu sa sigurnošću odgovoriti na ovo pitanje. U financijskom lancu nismo karika koja determinira i producira stanje nego ona koja snosi reperkusije. Bile one pozitivne ili negativne. Želim vjerovati da neće biti velikih financijskih kriza za HNV – da će Srbija izuzeti ionako nevelika sredstva

koja izdvaja za nacionalna vijeća iz reprogramiranja proračuna, a nadam se da ćemo i Hrvatskoj ostati na listi prioriteta i na listi onih aktivnosti koje će biti pošteđene rebalansa. Sigurna sam da postoje institucije i poduzeća koja će biti daleko više pogođena posljedicama ove krize, a što se HNV-a tiče znat ćemo tek u mjesecima što slijede.

Promotivna kampanja za upis u vrtiće i škole na hrvatskom jeziku ide već mjesec i pol dana. Što očekujete, koliko će odjela biti formirano ove godine? Imate li neke konkretne podatke?

Da, prije mjesec i pol dana otvorili smo novu Facebook grupu »SVE O UPISU U PRVI RAZRED – nastava na hrvatskome jeziku« gdje smo izravno prikupljene informacije od ministarstava i škola objavljivali kako bi roditeljima i učenicima bile dostupne. Do sada smo se najviše bavili upisom djece u vrtiće i osnovne škole, a idućeg tjedna planiramo nastaviti promociju upisa učenika na izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, a nakon toga, čim dobijemo konačne upute i informacije od nadležnih tijela, posvetit ćemo se srednjoškolcima i studentima. Ove godine promociju je bilo moguće realizirati jedino putem medija, ali se to zapravo pokazalo kao dobar način pružanja informacija. Izazov nastave i programa na hrvatskome jeziku nije njena realizacija, nego upravo neposjedovanje dovoljne količine informacija kako bi se odluka donijela u tom smjeru. Sigurna sam kada bi se roditelji više upoznali s kvalitetom programa, nastave i izvannastavnih aktivnosti, atmosferom, poticajima, privilegijama i velikim brojem prednosti, mjesta za dvojbu više ne bi bilo. No, i to je proces koji se vremenom izgrađuje. Pozitivna percepcija nastave na hrvatskome jeziku kod pripadnika naše zajednice iz godine u godinu raste, što je dovoljna osnova za naše zadovoljstvo. Vidjeli ste sigurno da su u kampanji upisa mjesto našla i svjedočenja roditelja i uposlenih, jer postotak zadovoljnih koji su obuhvaćeni programima i nastavom na hrvatskome jeziku je nešto na što smo najponosniji. A broj upisanih učenika u prve razrede je svake godine sve veći tako da i sada očekujemo istu tendenciju bez obzira na okolnosti. Radujemo se svakom novom učeniku ponaosob, a zalaganje HNV-a, sinergijsko djelovanje s hrvatskim udrugama i podrška DSHV-a su važna konstanta čime se ljestvica kvalitete kontinuirano podiže, pa bilo njih pet, pet tisuća ili tisuću, koliko ih trenutno ima upisanih.

Što planirate nakon ukidanja izvanrednog stanja? Koje će biti prve aktivnosti?

Prve aktivnosti će biti tiskanje i prezentacija plodova izvanrednog stanja, budući da vjerujem da će se opseg i količina svakodnevnih obveza ponovno početi umnažati. No, sigurna sam i ne preplavljivati nas. Jer izmaknuta percepcija, presloženi prioriteti, spoznaje i uvidi u pojedine odnose koje smo u ovim izvanrednim okolnostima dobili, sigurna sam, nešto je što će dugoročnije ostaviti traga i čiji utjecaj na nove odluke nitko nam neće moći oduzeti.

J. D.

Predsjednik DSHV-a Tomislav Žigmanov o funkcioniranju stranke tijekom epidemije

Snažna podrška upisu u vrtiće i škole

DSHV, na žalost, ni na koji način nije bio uključen u aktivnosti niti jednog kriznog stožera, no svojim smo odgovornim pristupom i pozivima građanima pridonijeli da ishodi svih poduzetih mjera budu što pozitivniji

»**A**ktivnosti Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini su u uvjetima izvanrednog stanja svedene, prilagođene prilikama, no stranka i tijekom izvanrednog stanja redovito radi«, kaže predsjednik stranke **Tomislav Žigmanov**, te pojašnjava: »Funkcioniranje jedne političke stranke nije jednostavno, budući da je riječ o društvenoj instituciji koja svoje poslanje ostvaruje kroz interakciju velikog broja subjekata. U uvjetima izvanrednog stanja, a zbog zabrane okupljanja, suspendirane su sve aktivnosti koje podrazumijevaju sastanke većeg broja članstva i rad u skupinama. U tom smislu, nismo održavali sjednice tijela stranke – štoviše bili smo primorani odgoditi Izbornu skupštinu, koja je po planu trebala biti održana koncem ožujka. Jedinu izuzetku bili su mladi – Mladež DSHV-a je održala svoju sjednicu Predsjedništva putem online platformi, što je osobito pohvalno. Isto tako, poštujući odluku Republičke izborne komisije, prekinuli smo i sve predizborne aktivnosti. S druge strane, vidjeli ste kako je DSHV upravo u vrijeme izvanrednog stanja uspješno okončao proces revizije svojega poslovanja od strane Državne revizorske institucije, proces koji je trajao skoro godinu dana i bio izuzetno zahtjevan. Također, nije prestala redovita komunikacija s članstvom i rukovodstvom, kao ni s našim političkim partnerima i predstavnicima vlasti u Hrvatskoj. Većina starijih članova kojima je zabranjeno kretanje bilo je kontaktirano radi pomoći u dostavi potrepština. Od aktivnosti, spomenuo bih još snažnu podršku DSHV-a aktivnostima koje provodi HNV glede upisa djece u vrtiće i škole na hrvatskome.«

Kako ocjenjujete mjere Vlade i aktivnosti predsjednika Srbije te medicinske struke na sprječavanju širenja epidemije?

Prvo ću reći kako je riječ o jedinstvenoj situaciji i da »uspješnih modela« nije bilo za primijeniti, pa se u tome smislu može razumjeti veličina izazova pred kojima su se i strukture vlasti i medicinska struka našle. No, teško se može razumjeti ili pravdati radikalni otklon od početnoga nonšalantnog odnosa – »najsmješniji virus u povijesti« i poziv ženama »idite u Milano u shopping«, do najrigoroznijih mjera u Europi u izvanrednom stanju. Recimo, zabrana kretanja starijima od 65 godina, uz istovremeno dopušteno kretanje psima u određeno vrijeme teško se može braniti. Nije iskazana dovoljna osjetljivost ni za rad pčelara i poljoprivrednika. Ili suspenzija rada parlamenta, jedine institucije vlasti koja nije funkcionirala, a koja će biti odblokirana zbog pritiska međunarodnih institucija. Treba spomenuti i teško obranjivo različito postupanje pravosudnih tijela spram prekršitelja zabrane kretanja – od izricanja mjera zatvora za sirotinju do blagih kazni za nogometaše i bogataše. Ne mogu cijeniti

pozitivnim ni medijsku unisonost i kada je riječ o sadržajima koji su pratili »borbu« protiv pandemije, kojima je znalo manjkati i racionalnosti i jasnih činjenica, i kada je riječ o minimalnoj vidljivosti drugih političkih aktera. DSHV, na žalost, ni na koji način nije bio uključen u aktivnosti niti jednog kriznog stožera, no svojim smo odgovornim pristupom i pozivima građanima pridonijeli da ishodi svih poduzetih mjera budu što pozitivniji.

Koje će biti prve aktivnosti stranke nakon ukidanja izvanrednog stanja?

Najprije ćemo imati sjednice Predsjedništva i Vijeća na kojima ćemo, nakon analize stanja, odrediti smjer daljnjih aktivnosti, napose kada je riječ o terminu održavanja Izborne skupštine. Druge velike aktivnosti bit će povezane s predizbornim aktivnostima, no kako se još ne zna datum kada će izbori biti održani, rano je planirati dinamiku realizacije istih. No, to ne znači da bismo se smjeli opustiti – moramo za iste biti i pripremljeni i na tomu radimo.

Komentirali ste na svom Twitter nalogu izjavu predsjednika Saveza vojvođanskih Mađara Istvána Pásztora koji je u koaliciji s vladajućom Srpskom naprednom strankom o problemima u Subotici u svezi distribucije paketa umirovljenicima. Što nalazite čudnim u ovoj relativno oštroj kritici funkcioniranja vlasti u Subotici?

Smatrate li uobičajenim funkcioniranje lokalne vlasti na način da predsjednik političke stranke koja je u koaliciji na lokalnoj razini, a uz to je i predsjednik pokrajinske Skupštine, na konferenciji za tisak iskazuje čuđenje da vlast u Subotici ne može osigurati novac iz proračuna za dijeljenje besplatnih paketa s potrepštinama socijalno osjetljivim kategorijama stanovništva? Gdje je za to vrijeme bio, recimo, predsjednik Skupštine grada? Zar nije logično za očekivati da je on taj novac morao osigurati? Kako za taj podatak nisu znali vijećnici gradske Skupštine? Izvanredno stanje vas ne sprječava da se informacije dijele, zar ne? Što su i kako su mediji ispratili podjelu te pomoći, koja je bila znatno siromašnija od paketa koji su dijeljeni u Beogradu? Sve je to, na žalost, sličilo samo na veliki predizborni spektakl jedne političke stranke!

J. D.

Zarazne i druge bolesti kroz povijest Vojvodine – Banat (V.)

U nedostatku zdravstvene zaštite uzdalo se u narodne lijekove

*Epidemija kuge pojavila se u Temišvaru 1738. godine. Proširila se dalje, pa je stigla čak do Pančeva i Bele Crkve. Samo u Bečkerečkom okrugu pokosila je 719 ljudi * Smrtonosni val kolere pogodio je Banat u ljeto 1873. godine i sa sobom odnio 4.262 života od ukupno 8.443 zaražene osobe*

Nekoć se nije često išlo liječniku, osobito u seoskim sredinama. Narod je stoga iz svoje pučke baštine nastojao crpiti znanja o bolestima i načinima za njihovo otklanjanje. Bolnice su postojale samo u većim gradovima, a stanovništvo se na selima obraćalo pojedincima iz zajednice koji su važili za vješte vidare, travare ili za koje se vjerovalo da posjeduju nadnaravne moći. I banatski su Hrvati imali svoje starinske recepte za razne bolesti. Osim toga, u nevoljama zdravstvene prirode utjecali su se i svecima, odlazili na hodočašća, proštenja ili mjesta gdje se nalaze ljekoviti izvori vode.

Epidemije i loši životni uvjeti

Prije više stoljeća Banat je bio izrazito močvarno područje. Ta se divljina tek trebala ukrotiti i prilagoditi za pristojan i zdrav život. Velika smrtnost djece i odraslih i česte epidemije dovodile su do pomora čitavih kolonija doseljenika. Zdravstvena kultura onda je bila usko vezana uz klimatske uvjete, načine stanovanja, opću, javnu i osobnu higijenu. Još su putopisci u prošlosti uočili negativni utjecaj brojnih manjih vodotokova i bara na lako širenje svakojakih zaraza u Banatu. Povjesničar **Dušan J. Popović** sastavio je dugačak popis bolesti koje su harale tim prostorima tijekom 18. stoljeća. Među ostalim su to bile kuga, difterija, šarlah, dizenterija, pjegavi tifus, malarija, sušica, sifilis.

Epidemija kuge pojavila se u Temišvaru 1738. godine. U taj grad došla je iz Erdelja i nudila kako njemačkom tako i rumunjskom življu. Proširila se dalje, pa je stigla čak do Pančeva i Bele

Mapa Torontalske županije (izvor: Wikimedia)

Zgrada u kojoj je bio kontumac u Omoljici kraj Pančeva gdje je 1813. godine boravio Vuk Stefanović Karadžić (izvor: *Politika*)

Crkve. Samo u Bečkerečkom okrugu pokosila je 719 ljudi. Borba s kugom nastavljena je i u 19. stoljeću, osobito u južnome Banatu u području koje je zahvaćalo teritorij Vojne krajine. Na granici između Austrije i Turske vladao je specijalni režim. Svatko tko ju je želio prijeći, bilo putnik ili trgovac, bio je smještan u kontumac, sanitetski prostor u kojemu je morao boraviti šest tjedana u kužnoj karanteni. Razdoblje ostanka u strogoj izolaciji s ciljem suzbijanja širenja bolesti kasnije je skraćeno na 21 dan.

Smrtonosni val kolere pogodio je Banat u ljeto 1873. godine i sa sobom odnio 4.262 života od ukupno 8.443 zaražene osobe. Udar je krenuo u srpnju da bi tek u listopadu bolest postupno počela slabjeti. Svaki deseti mještalin Starčeva preminuo je tada od posljedica ove opake bolesti. Visokoj smrtnosti pogodovali su, osim nedostatka učinkovitog lijeka, i nehigijenski životni uvjeti. Bilo je to doba čestih izlivanja rijeka i vodenih stihija koje su pogađale čitava prostranstva i sa sobom nosile razne bolesti. U gradovima je bilo loše sanitarno stanje. Zahodi, svratišta i krčme mjesecima nisu čišćeni, dok su zapuštena dvorišta i septičke jame bile izvorima zaraze. Seljaci su u barama prali konje, te nerijetko u rijeke bacali leševe uginulih domaćih životinja.

Statistika iz 19. stoljeća govori i o malom broju liječnika. Godine 1872. od ukupno 177 općina u Torontalskoj županiji 144 sela nisu ih ni imala. Između 1881. i 1886. u toj regiji, koja je zauzimala prostor današnjeg Banata, bilo je 24 doktora medicine, 24 kirurga, 20 ljekarnika, 20 veterinara, 20 zubara i 72 primalje. Tako je na svakih 14 tisuća duša, od ukupno 350 tisuća u cijeloj županiji, dolazio tek jedan liječnik. U tim okolnostima narod se na selima oslanjao na ljekovite trave, meleme i preparate spravljane od najrazličitijih tvari.

Vješte ruke i terapije biljem

Vladimir Mitrović je u svojoj znanstvenoj radnji objavljenoj 1977. godine u knjizi 47. Zbornika Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti zabilježio kako su se Hrvati u srednjem Banatu nekad borili s bolestima na pučki način. Rezultati istraživanja temelje se na terenskom radu provedenom u Boki, Neuzini,

Radojevu i Perlezu. Autor je također koristio i do tada već objavljene tekstove o Hrvatima srednjega Banata.

Za liječenje čireva navodi da se koristio crni luk. U Boki je privijan na otekline, a u Perlezu stavljan na zagnojene rane. Njegova je ljuska smatrana osobito ljekovitom. Češnjak je, slično kao i danas, služio za snižavanje visokog tlaka. Kod Bokinaca je kao kultno jelo imao posebno mjesto na trpezi za Badnjak. Perležani su ga koristili za liječenje pantljica, dok je u Radojevu čak držan za dobro sredstvo protiv kolere. Sušenom kamilicom su tretirane bolesti trbuha, zagnojeni krajnici i zubobolja. Njom se također inhaliralo ili je služila za spravljanje obloga. Vlasi mladoga kukuruza u Boki su sušene i kuhane kao napitak protiv bubrežnih tegoba. Uz pomoć ovčijeg rebra Perle-

žani su pročišćavali pluća, a čahure maka, s osobitim oprezom, koristili su za čaj čijom bi konzumacijom bio zaustavljan proljev. U terapijske svrhe primjenjivani su i nišador (amonijev klorid), različite vrste biljnoga ulja, svinjska mast, zečje salo, komovica.

Narod u Boki se u slučaju jakih oteklina na krajnicima obraćao vještim ženama koje su ih takoreći kidale. Kod Hrvata u Perlezu često je bilo trbušno oboljenje dalak. Tada su bolesnici u vrijeme mladoga mjeseca dolazili kod **Mite Purića**, koji je primjenom svojega posebnog recepta učinio da bolesniku za 20 dana bude bolje. Do bolesti spuštenoga trbuha dolazilo je uslijed napornih

Čahure maka (izvor: Pixabay)

fizičkih poslova. Kod tih su slučajeva intervenirale žene. Na trbuh bi stavile komad kruha, a u njega krpicu namazanu mašću. Nju bi zapalile i sve to pritiskale zemljanim loncem koji bi bio povlačen naviše. Tretman se ponavljao triput, pa se tako izvlačenjem zraka loncem izvlačila i bolest. Budući da je zubara bilo malo, njihovu su ulogu preuzimali brijači. Oni su vadili zube, puštali krv, davali klistir oboljelima. Vađenje zuba obavljali su kliještima, a krv je puštana pomoću gumene podvezice i nožića, iz ruke, noge i glave u slučaju visokog krvnog tlaka ili nervnih bolesti.

Dalibor Mergel

Učenje na daljinu – prednost ili mana

Zbog pandemije koronavirusa i izvanrednog stanja polovinom ožujka zatvorene su sve obrazovne institucije, a na fakultetima, kako u Srbiji tako i u Hrvatskoj, je organizirana online nastava. Sa studentima smo razgovarali o prednostima i nedostacima ovakvog vida nastave i o tome kako koriste slobodno vrijeme.

Marin Piuković, student na master studijama Ekonomskog fakulteta u Subotici, smjer agrarna ekonomija i agrobiznis:

»U momentu kada je uvedeno izvanredno stanje obrazovne ustanove morale su pronaći neko alternativno rješenje kako studenti ne bi bili na gubitku i ostali oštećeni. Subotički Ekonomski

fakultet kao rješenje ponudio je online platformu <https://moodle.ef.uns.ac.rs/>. Svi smo dobili e-mail od naših predmetnih profesora u kojem su bili potrebni podatci za kreiranje naloga za online učenje. Predavanja i konzultacije se vrše preko mobilne aplikacije Zoom koja omogućava svojim korisnicima da se uključe u 'živi' razgovor s profesorom, jer aplikacija aktivira kameru i mikrofoni. Profesori imaju razumijevanja za svakog studenta i trude se svakome objasniti sve nejasnoće i izaći maksimalno u susret. Ono što je dosta zanimljivo jest polaganje online kolokvija. Naime, ko-

lokoviji koje sam do sada polagao odvijaju se po principu testa za koji je predviđeno 20 pitanja u trajanju od 20 minuta. Moram priznati, imao sam zaista veliku tremu prije prvog ovakvog online kolokvija, jer je, po meni, za ovo potrebno mnogo više pripreme iz razloga što vremena za razmišljanje skoro da i nema. Kada se pročita pitanje, odmah se mora dati odgovor jer sat koji se nalazi na ekranu odbrojava vrijeme. Pozitivna strana online kolokvija je ta što student u momentu isteka vremena odmah saznaje broj bodova koje je postigao i zna je li položio.»

Na pitanje kako će i hoće li ova situacija bitno utjecati na završetak svega planiranog vezanog za ovu studijsku godinu, Marin odgovara:

»Svakako da hoće. Kao što već znamo, travanjski rok je izgubljen u izvanrednom stanju, a usmeni ispiti se moraju održavati u zgradi fakulteta što znači da i ako sve kolokvije i radove uradimo u roku, morat ćemo čekati završetak izvanrednog stanja kako bismo polagali usmeno i na taj način kompletirali obveze koje se tiču jednog predmeta.«

Budući da je Marin Piuković vanjski suradnik Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, svakog radnog dana je imao određene obveze koje se tiču Zavoda i na taj način su mu, kako kaže, prijednevni sati bili popunjeni određenim zaduženjima. No, svoje slobodno vrijeme provodio je i na druge načine.

»U ovo izvanredno vrijeme rješavao sam neke stvari koje prije, zbog nagomilanosti obveza, nisam uspio odraditi. Pročitao sam neke knjige koje već dugo želim pročitati, ali budući da je bilo dosta obveza oko kolokvija, posvetio sam se i učenju kao i pisanju seminarskih radova. Primoran da svoje vrijeme provodim u kući posvetio sam se malo poslovima u dvorištu koje prije nisam radio, pa sam tako zasadio malo povrća. Poslovi oko vrta mi svakodnevno predstavljaju jednu obvezu koju obavljam sa zadovoljstvom. Prije proglašenja izvanrednog stanja bio sam zaista pritisnut raznim obvezama i tako sam malo zapostavio neke stvari koje sam inače rado radio, pa ih sada pokušavam nadokanditi.«

Augustin Žigmanov, student II. godine Filozofskog fakulteta, Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za germanistiku i etnologiju i kulturnu antropologiju:

»Online nastava za sada funkcionira jako dobro. Materijal za učenje nam profesori uglavnom šalju na mail ili putem Omega (sustav učenja na daljinu), a ukoliko je potrebno nastava se održava i uživo putem Zooma. Nadam se da će do ispitnih rokova popustiti s mjerama radi ispita. Nitko nema ideju kako bi oni točno mogli izgledati, ali mislim da nam to ne bi trebala biti neka briga

ukoliko učimo i radimo redovito. Što se slobodnog vremena tiče, uvijek se ima što za raditi, od sviranja do gledanja filmova. Često tu ulaze i razgovori s prijateljima koji nisu ostali u Zagrebu te vrlo rado pričamo o tome kako provodimo dane.»

Budući da je tijekom pandemije koronavirusa ostao u Zagrebu, na pitanje kako je doživio i preživio ovu situaciju udaljen od svoje obitelji koja živi u Subotici, Augustin kaže:

»Jedini trenutak kada sam se osjećao kao 'zarobljenik' prostora je bio Uskrs jer nisam mogao doma, ali to sam brzo prebrodio jer sam se morao vratiti čitanju obavezne literature, pisanju seminara i učenju novog gradiva kako ne bih zaostajao s predavanjima.«

Tihomir Šeremešić iz Monoštora, student II. godine preddiplomskog sveučilišnog studija germanistike na Filozofskom fakultetu u Osijeku:

»Redovita nastava prekinuta je polovicom ožujka, kada je krenula nastava na daljinu, putem virtualnih učionica preko stranica Big Blue Button i Moodla. Nedostaci ovakvog vida nastave su loše internetske veze, nedostatak odgovarajuće kompjutorske opreme kod nekih studenata, a i profesora. Moj osobni dojam je da se pojavljuje, dijelom racionalni a dijelom i iracionalni, strah kod profesora kako nastava nije bila dovoljna i kako se to na neki način treba nadoknaditi, pa se stoga zada količinski opsežnija zadaća (koja u normalnim okolnostima ne bi bila zadana) da bi se kao nadoknadilo ono nešto što je propušteno. Ima dana kada nastava traje pet ili šest sati, a ima kada traje dva ili tri sata, ovisno o kvaliteti, profesoru. Naravno, ti sati nisu u komadu nego između njih postoje pauze. Kad imamo manje predavanja, vrijeme koristimo za referate i zadaće koje trebamo pisati.«

Kada će se vratiti na svoj fakultet još ne zna, jer u vrijeme ovog razgovora još nije bilo poznato kada će u Hrvatskoj fakulteti biti otvoreni za studente, ali Tihomir procjenjuje da to neće biti prije lipnja. »Granice su već bile zatvorene kada je nastava otkazana i zato sam morao ostati u Osijeku. Menza je ostala otvorena tako da ne moram kuhati. No, tramvaji ne voze tako pa do menze svakog dana idem pješice. To oduzme vremena, a često budem u stisci jer moram stići na virtualno predavanje u svoj stan«, kaže Tihomir.

Jelena Četojević iz Šida, studentica I. godine Visoke tehničke škole strukovnih studija u Novom Sadu na smjeru zaštite od katastrofalnih događaja i požara:

»Slobodno vrijeme u izvanrednom stanju pokušavam iskoristiti na najbolji način: čitam knjige, treniram, provodim vrijeme s obitelji, ali i učim. Putem online nastave to uspijevam, a sada imamo i više vremena za učenje. Osim fakulteta, pohađam i tečaj za grafički dizajn, pa slobodno vrijeme koristim da se usavršim i na tom polju. Smatram da će ova pauza donijeti pozitivne rezultate jer se možemo maksimalno posvetiti pripremanju ispita i fakultetu, s obzirom na to da smo zbog ograničenog kretanja prinuđeni više vremena provoditi u kući. Iako je izvanredno stanje, ne trebamo ovo shvatiti kao odmor ili raspust nego nastojati da u ovoj situaciji budemo odgovorni kao i do sada i da ovo vrijeme uložimo u svoje znanje.«

I. P. S. / Z. V. / S. D.

Margareta Uršal, predsjednica Odbora za obrazovanje Hrvatskog nacionalnog vijeća

*Ono što nedostaje, a ima zainteresiranih roditelja, jesu jaslice * Očekujemo oko 35 prvašića u odjelima prvih razreda u Subotici i Monoštoru * Izrađen je novi program za predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture * U tri srednje škole cjelovita nastava * Budućim brucovima osigurane posebne upisne kvote*

Od vrtića do sveučilišta

Intervju vodila: Željka Vukov

Kada je u pitanju obrazovanje na hrvatskom jeziku, koje će od jeseni postati punoljetno, možemo reći kako smo govorili i pisali puno. Puno se i radilo. Puno se i danas radi. A sve s ciljem što kvalitetnije i bolje obrazovati i odgajati nove naraštaje, nove generacije učenika, koji su već sada na ponos zajednici i društvu uopće. Hrvatsko nacionalno vijeće već godinama brine i ulaže u obrazovanje, a dokaz tome su generacije učenika koje su završile osnovne i srednje škole, pa i fakultete. Dok je obrazovanje na hrvatskom jeziku u pojedinim mjestima u Vojvodini tema za razmišljanje i razgovor, kao i kod pojedinih roditelja koji se očito dvoje pri upisu djece u nastavu na materinjem jeziku, s druge strane imamo veliki broj zadovoljnih učenika i roditelja koji su prošli bar jedan ciklus obrazovanja na hrvatskom jeziku. Ako znamo da su u obrazovanju iz godine u godinu uključena nova djeca, onda valja s radom i nastaviti, te i novim generacijama omogućiti što kvalitetniju nastavu. Koje su sve povlastice onih koji su u nastavi na hrvatskom jeziku te koji su problemi oko upisa i otvorenja cjelovite nastave pitali smo predsjednicu Odbora za obrazovanje u Hrvatskom nacionalnom vijeću, pedagoginju **Margaretu Uršal**.

FR U tijeku je upis djece u vrtiće, a na teritoriju Subotice i okolice ima pet vrtića u kojima se rad odvija u cijelosti na hrvatskome jeziku, samo su u Đurđinu vrtićke skupine mješovite po dobi i po jeziku. Koje su mogućnosti i potrebe za eventualnim otvaranjem još nekih objekata?

O važnosti predškolskog odgoja i obrazovanja ne moram govoriti i isticati njegove prednosti, kako za samo dijete tako i za obitelj. U vrtićima na hrvatskome jeziku nekoliko godina unazad važno je pravilo da se uvijek tražilo mjesto više. Trenutačna situacija, za narednu školsku godinu, je takva da mjesta u poludnevnom i cjelodnevnom boravku ima dovoljno. Ono što nedostaje, a ima veliki broj zainteresiranih roditelja, jesu jaslice.

FR Koliki je taj broj zainteresiranih roditelja za jaslene skupine i ima li mogućnosti za otvorenje skupine za najmlađe?

Predškolski odgoj i obrazovanje na hrvatskome jeziku jedino nema jasleni skupinu za djecu do 3 godine. Zainteresiranih roditelja ima dovoljno, a i prostor postoji. Naime, u vrtiću *Marija Petković – Biser* u Aleksandrovu postoje prostorni kapaciteti i dvadesetak zainteresiranih roditelja koji žele upisati djecu u jaslice. Zamolba u ime zainteresiranih roditelja poslana je još u studenome prošle godine rukovodstvu PU *Naša radost*, na koju do danas nije pristigao nikakav odgovor, a Skupština grada je usvojila odluku o mreži dječjih vrtića na teritoriju Grada Subotice bez jaslica u ovom vrtiću. Međutim, sada je počeo upis i vjerujemo da se PU *Naša radost* neće oglušiti na inicijativu roditelja, budući da je bilo slučajeva da se odluka o mreži vrtića dopunila, a vrtićka skupina otvorila i za puno manji broj djece nego je to sada slučaj.

FR U nekoliko navrata je ova mogućnost, vrtića na hrvatskom jeziku, ponuđena i u drugim mjestima: Monoštoru, Sonti... što se pokazalo problematičnim, pa je pitanje zašto vrtići na hrvatskom u ovim mjestima još nisu zaživjeli?

Doista ne znam. I sama bih voljela dobiti odgovor na to pitanje. U nekim mjestima, poput Monoštora ili Sonte, i osim toga što više od stotinu djece izučava Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture, stupanj više u ostvarivanju prava na školovanje na materinskom jeziku izostane. Ipak, Hrvatsko nacionalno vijeće će i dalje nastaviti pružati punu potporu inicijativama otvaranja bilo kojeg oblika obrazovanja na hrvatskom jeziku.

FR Upis u prve razrede osnovne škole je također u tijeku. Hoće li od nove školske godine 2020./21. biti možda odobrena još neka nova škola izvan Subotice i koliko se djece očekuje?

Očekujemo oko 35 prvašića u odjelima prvih razreda u Subotici i Monoštoru. Zbog izvanrednog stanja i nemogućnosti izravnog kontakta s roditeljima i pokretanja novih inicijativa za sada će biti otvoreni odjeli u školama u kojima već postoji nastava na hrvatskome jeziku. To su osnovne škole u Monoštoru, Đurđinu, Tavankutu, Maloj Bosni i Subotici. Hrvatsko nacionalno vijeće

je i u ovim okolnostima našlo načina da putem nove Facebook grupe SVE O UPISU U PRVI RAZRED – na hrvatskom jeziku roditeljima kontinuirano dostavlja sve važne informacije koje se tiču upisa.

HR Cjelovita nastava na hrvatskom jeziku posljednjih godina bila je ponuđena i u drugim mjestima gdje žive Hrvati, poput Brega, Sonte, a jedino izvan Subotice se odvija još u Monoštoru. Koji su najčešći problemi s kojima se susrećete?

Na žalost, to je posljedica niza okolnosti, od ne proaktivnog odnosa institucija i predstavnika vlasti pa sve do strategija zaprečavanja u koje smo se mogli uvjeriti. Pripadnici hrvatske zajednice se onda samo suočavaju s posljedicama takvih djelovanja. Unatoč svemu, nećemo odustati i nadalje ćemo biti potpora svakoj takvoj inicijativi.

HR Postoji li i kakva je suradnja s lokalnim samoupravama spomenutih mjesta, kao i spremnost ravnatelja za otvorenje cjelovite nastave u mjesnim školama?

Za sada smo u kontaktu s ravnateljicom **Marijom Mrgić** iz OŠ 22. oktobar u Monoštoru. Ona nam je rekla da ima 27 budućih prvaša evidentiranih, ali da se još nisu upisivali i izjašnjavali te tako nemamo podataka hoće li ove godine biti ili ne prvog razreda na hrvatskom jeziku u spomenutoj školi. Što se tiče suradnje s lokalnim samoupravama, moram istaći da je suradnja s lokalnom samoupravom Grada Subotice otežana, a s lokalnom samoupravom Grada Sombora deklarativna. To znači da u Subotici za svaki papir trebate kucati pet puta na vrata i na koncu najčešće nećete niti dobiti odgovor, a u Somboru sve može na papiru, ali kada dođe do realizacije napisanoga tada nailazimo na neodobranje i držanje po strani spram aktivnosti hrvatske nacionalne manjine.

HR Koliko su u promoviranju cjelovite nastave na hrvatskom jeziku izvan teritorija Grada Subotice aktivni voditelji udruga, roditelji, vijećnici HNV-a?

Moram reći da to ne ovisi o tome je li netko član neke hrvatske udruge ili vijećnik ili elektor nego od volje i vjere u ono što promoviraš i želje da s drugima podijeliš i uvjeriš druge da je to dobro. Tako sam se često za ove tri godine, koliko radim u HNV-u, susrela s ljudima koji nisu ni vijećnici, ni elektori nego pripadnici zajednice i žele pomoći, raditi na tome, dok od onih od kojih sam najviše očekivala da se založe i uključe nisu to učinili iz meni nepoznatih razloga.

HR U brojnim mjestima u Vojvodini, gdje ne postoji cjelovita nastava na hrvatskom jeziku izučava se predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Je li to jedan od načina da se sačuva identitet Hrvata na ovim prostorima?

Svakako da jeste. Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture izučava se dva sata tjedno u bloku. Ove godine izrađeni su kompletno novi programi za učenje ovoga predmeta u osnovnoj školi, koji su vrlo fleksibilni i ostavljaju prostora nastavnicima koji ih realiziraju tako da 30% sadržaja bude vezano za lokalnu kulturu, običaje, nošnju, glazbu i tradiciju Hrvata. Također je pri kraju i izrada suvremenog integriranog udžbenika za 1. i 2. razred osnovne škole, za izučavanje ovoga predmeta s mnoštvom tekstova i interesantnih zadataka te kompletno razrađenim programom za ovaj predmet. Usporedo s ovim udžbenikom radi se i udžbenik za Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture za

5. i 6. razred i radna bilježnica. Očekujem da će za dvije godine za ovaj predmet biti izrađeni autorski udžbenici za sve razrede. Ono što je još iznimno važno jest očuvati postojeće skupine djece koja izučavaju ovaj predmet, ali dakako i povećati broj djece. Tu prvenstveno mislim na Bereg, Sot, Šid, Plavnu, Vajsku i Srijemska Mitrovicu. Upravo su to mjesta u kojima ima potencijala da bude više djece na elementima.

HR U razgovoru s roditeljima dobili smo informacije kako je prijevoz djece ove godine puno bolje organiziran. Koji su daljnji planovi i hoće li se možda prijevoz djece proširiti i na okolna mjesta, bar onamo gdje ima potrebe za time?

Prijevoz djece je oduvijek bio izazov s jedne strane za roditelje, a s druge za osobu koja skrbi o obrazovanju u HNV-u. Rješavanje ovoga pitanja zahtijeva temeljno promišljanje kako s jedne strane udovoljiti potrebama roditelja, s druge strane kako osigurati dovoljno sredstava u proračunu za ovu namjenu i treće kako pronaći odgovornog i pouzdanog prijevoznika. Prošle godine smo imali sreće što smo za liniju 1 Čantavirski put – Aleksandrovo – Prozivka – OŠ Ivan Milutinović – OŠ Matko Vuković pronašli pravog autoprijevoznika i organizirali prijevoz od kuće do škole i natrag. Druge dvije linije bile su organizirane u suradnji s Mađarskim nacionalnim vijećem i na žalost nismo mogli ispoštovati sve zahtjeve roditelja koji su bili zainteresirani za prijevoz, ali se nadamo da ćemo naredne školske godine i te dvije linije bolje organizirati. Prijevoz bi svakako bilo lakše organizirati kada bi svaki roditelj dijete upisao u najbližu školu na hrvatskom jeziku što svakom roditelju i preporučujemo. Ono što bih htjela naglasiti jest da ćemo se sljedeće školske godine posebno založiti da svakom djetetu čiji roditelj/staratelj bude iskazao želju da upiše nastavu na hrvatskom jeziku, a nema mogućnost zbog udaljenosti, osiguramo prijevoz do najbliže škole. Ako već ne možemo proširiti mreže škola u pojedinim mjestima, snage ćemo usmjeriti na to da putem školskog autobusa ona bude svakom jednako dostupna.

HR Brojne su pogodnosti za djecu u cjelovitoj nastavi, od bona za školski pribor za prvašice, do besplatnih udžbenika, izvannastavnih aktivnosti, prijevoza... Mogu li roditelji i djeca i u narednoj školskoj godini očekivati ovakvu pomoć?

Sve pogodnosti ostaju i nadalje. Djeca će, kao i uvijek, u nastavi na hrvatskom jeziku njegovati svoju tradiciju, naučiti što je vrijednost identiteta, osjetiti posebno zajedništvo, biti na ponos zajednici zbog svojih uspjeha, ali će imati i one oku vidljivije povlastice, a to su nezaboravna putovanja, udžbenici na dar, poklon bon od 10.000 dinara za prvašice, božićni i uskršni darovi i mnoštvo drugih. Posebna povlastica jest što za kvalitetu nastave na hrvatskom jeziku u Srbiji dodatno skrbe i Hrvatsko nacionalno vijeće i Hrvatska. Ono što smo posebno ove godine planirali jest proširenje ponude izvannastavnih aktivnosti za učenike, naročito nižih razreda osnovne škole. S obzirom na nastalu situaciju te aktivnosti neće moći biti realizirane, ali ćemo ih nastojati realizirati u jesenskom periodu naredne školske godine ako za to budu postojale realne mogućnosti.

HR Poznato je kako lokalna samouprava Grada Subotice koči osnivanje hrvatskog školskog centra. Ima li nekih pomaka po tome pitanju?

Nažalost, pomaka po ovom pitanju nema. Srbija ima zakone manje ili više dobre koji su donijeti i na snazi su, ali oni se u praksi

najčešće ne provode. Kada dođemo do točke da treba provesti određene dogovore, ispoštovati određene procedure ili donijeti odluke tada započinje odugovlačenje, prebacivanje nadležnosti iz jednog u drugo ministarstvo, sastanci koji ne donose ishode, a vrijeme prolazi i tako već tri godine se vrtimo u mjestu oko prve aktivnosti usvajanja mreža vrtića, osnovnih i srednjih škola. Odluke su spremne, čekaju na usvajanje, ali uvijek fali neki papir ili nečiji potpis. Strpljivo čekamo i ne odustajemo.

Kada je u pitanju srednja škola, učenicima osmih razreda su ponuđene tri srednje škole: Gimnazija, Politehnička i Medicinska škola. Kako se biraju smjerovi i imate li podatke o zainteresiranosti učenika za ove škole?

Smjer u Gimnaziji je uvijek isti: to je opći smjer, a u strukovnim školama oko smjera se dogovaramo s ravnateljima tih škola. To znači da je potrebno uskladiti želje i realne mogućnosti. Primjerice, nerealno bi bilo tražiti da svake godine imamo odjel arhitektonski tehničar (AT) na hrvatskome jeziku, ali sasvim je realno tražiti da svake četvrte godine bude otvoren taj obrazovni profil. Tako smo i za narednu školsku godinu očekivali otvaranje tog profila, jer ove godine izlazi generacija AT na hrvatskom jeziku, međutim, iz meni još uvijek nejasnih razloga, ove godine nije bilo mogućnosti za otvaranje odjela unutar područja rada geodezija i građevinarstvo u Politehničkoj školi u Subotici već smo dobili mogućnost upisa obrazovnog profila tehničar za oblikovanje namještaja i interijera – područje rada šumarstvo i obrada drveta, a u Srednjoj medicinskoj školi fizioterapeutske tehničar.

Koliko u srednjim školama ima učenika izvan Subotice i može li se biti zadovoljan tim postotkom. Planira li se neka aktivnost kako bi se za upis u srednje škole motivirali i učenici izvan Subotice?

Ne mogu reći da ima puno učenika izvan Subotice koji upisuju hrvatske odjele u srednjoj školi, ali mogu reći da ima mnogo više učenika koji upišu odjel u srednjoj školi na hrvatskom jeziku, a u osnovnoj nisu pohađali na hrvatskom jeziku. To govori i o tome da nekima možda nastava na hrvatskom nije dostupna ili iz nekih razloga je nisu upisali u osnovnoj školi, a odlučili su se za srednju. Ali to je tema za istraživanje i analizu, možda za novu Strategiju obrazovanja koju koncem ove godine treba započeti izrađivati.

Učenici koji završe osnovnu školu na srpskom, a upisuju srednju na hrvatskom, na kom jeziku polažu prijemni završni ispit i imaju li poteškoća da se u srednjoj školi uključe u nastavu na hrvatskom?

Učenici koji osnovnu školu završe na srpskom na tom jeziku polažu i završni ispit i tada se upisuju u željenu srednju školu. Nema nikakvih prepreka za upis na nastavu na hrvatskom jeziku, a svakako ni poslije školovanja. Ako su vrijedni i uče, ništa nije teško i nedostižno. Stara latinska izreka kaže: »Koliko jezika znaš, toliko ljudi vrijediš« i upravo ona prikazuje realan odraz današnjeg načina života, jer što više jezika naučimo, veće su nam šanse za postizanje željenih ciljeva. Srpski i hrvatski nisu toliko različiti, a stečena znanja i stručna terminologija na hrvatskome može im samo biti prednost, jer nakon završene srednje škole mogu bez problema nastaviti studij kako u Srbiji tako i u Hrvatskoj.

U srednju školu dolaze učenici i iz okolnih, pa i drugih mjesta, poput Monoštora, Sente, Sombora, kako bi pohađali nastavu na hrvatskom jeziku. Tko financira prijevoz

učenika i imaju li još neke druge pogodnosti, poput boravka u učeničkim domovima?

Učenici koji dolaze iz drugih mjesta u Suboticu i tu upisuju srednju školu imaju mogućnost konkurirati za smještaj u Domu za učenike Subotica koji je jedna vrlo moderna i suvremena ustanova sa svim potrebnim za boravak srednjoškolaca. Učenici koji su smješteni u učeničkom domu, a pohađaju nastavu na hrvatskom u nekoj od tri srednje škole mogu podnijeti zamolbu HNV-u za financiranje smještaja u domu za učenike. Do sada tih zamolbi je bilo svega nekoliko i uvijek se u dijelu proračuna HNV-a namijenjenom za obrazovanje našlo sredstava da se na takve zamolbe odgovori pozitivno. Što se tiče autobusnog prijevoza učenika, pola karte financira Grad Subotica svim srednjoškolcima, a drugu polovicu Hrvatsko nacionalno vijeće onim učenicima koji su osnovnu školu pohađali na hrvatskome jeziku.

Nakon srednje škole, učenici cjelovite nastave na hrvatskom jeziku upisivali su različite fakultete u Srbiji i Hrvatskoj. Za sve one koji planiraju studirati u Hrvatskoj, HNV je osiguralo pripremu za državnu maturu. Koliko njih želi studirati u Hrvatskoj i ako još netko želi upisati fakultet u Hrvatskoj gdje i kome se treba javiti?

Unatrag nekoliko godina u listopadu započinju pripreme za državnu maturu Republike Hrvatske iz Hrvatskoga jezika. Sati se održavaju u prostorijama HNV-a u trajanju od sat i pol do dva, i to svakog tjedna. Sate pohađaju maturanti, a ove godine nastavu drži prof. **Sanjin Ivašić**. Prvo je to bilo u HNV-u, a od stupanja na snagu ovih mjera on-line iz Rijeke putem Google učionice. Za sada ima desetak maturanata koji žele studirati u Hrvatskoj, a za sve one kojima su potrebne informacije ili žele nešto pitati mogu pratiti najnovije informacije na Facebook stranici HNV-obrazovanje i na sajtu HNV-a, a tamo će pronaći i kontakt telefon i mail na koji se mogu obratiti za dodatne informacije.

Jesu li budućim brucosima osigurane posebne upisne kvote i što je potrebno kako bi ih mogli ostvariti?

Jesu na Zagrebačkom sveučilištu, na Veleučilištu *Lavoslav Ružička* u Vukovaru i na Visokoj školi za menadžment u turizmu i informatici u Virovitici. Za upis preko kvote potrebno je, osim dokumenata koji su neophodni za upis na željeni fakultet, priložiti i potvrdu o pripadnosti hrvatskome narodu koju izdaje Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Ta potvrda se dobiva slanjem dokumenata u Središnji državni ured kojima budući student dokazuje svoje hrvatsko podrijetlo (obično je to izvod iz matice rođenih roditelja u kome se navodi nacionalna pripadnost Hrvat i sam izvod onoga tko podnosi zahtjev gdje također piše da je Hrvat).

Lektorat hrvatskog jezika u Novome Sada bi krajem ove školske godine trebala završiti još jedna skupina odgajatelja i nastavnog kadra. Kakvi su planovi za buduću i kolika je zainteresiranost za ovo jezično usavršavanje?

Naredne akademske godine upisat će treća skupina lektorat. Planirano je da to budu odgojitelji kako bi u potpunosti imali jezično stručni kadar u vrtićima na hrvatskom jeziku. Onaj tko želi raditi u nastavi i programima na hrvatskom jeziku mora ulagati u svoje obrazovanje i kontinuirano podizati svoje jezične kompetencije za realizaciju iste, te poučavati učenike ne samo predmetu koji predaje nego i jeziku na kome predaje. Samo kombinacijom predmetne i jezične stručnosti dobit ćemo željenu kvalitetu nastave na hrvatskom jeziku.

Hrvatska državna samouprava u Mađarskoj

O nacionalnoj pripadnosti Bunjevaca

Skupština Hrvatske državne samouprave u Mađarskoj usvojila je, na izvanrednoj sjednici, Deklaraciju Hrvatske državne samouprave o nacionalnoj pripadnosti Bunjevaca u Mađarskoj

U posljednje vrijeme Hrvati u Mađarskoj i hrvatska subetnička zajednica Bunjevci u Baji (i Bačkoj) zlouporabom slobode izražavanja mišljenja na internetu bili su izloženi grubim napadima koji su pogodni za izazivanje nacionalne mržnje. Ovi verbalni napadi sadrže cijeli niz konstatacija koje iskrivljuju povijesnu stvarnost i sadrže tvrdnje koje ne odgovaraju činjenicama o podrijetlu i povijesti bunjevačke skupine

i njihovom položaju unutar hrvatske zajednice. Radi pružanja objektivnijih informacija Hrvatska državna samouprava smatra potrebnim upoznati javnost o svom stajalištu u pogledu ovoga pitanja.

Skupština Hrvatske državne samouprave izjavljuje da građani u Mađarskoj koji se deklariraju Bunjevcima kao subetnička skupina čine nerazdvojni dio hrvatske narodnosti u našoj domovini. U ime naše narodnosti odbacujemo bilo kakvo mišljenje po kojemu Samouprava sprječava iskazivanje kulturnog identiteta bilo koje hrvatske zajednice ili oduzima njeno povijesno naslijeđe.

Svojedobno, nasuprot procesima mađarizacije i srbizacije, većina bunjevačkih (i šokačkih) intelektualaca nastojala se vratiti hrvatskim korijenima subetničke skupine. Ovo stajalište je zastupao i pomoćni biskup kalački **Ivan Antunović**, pokretač narodnog pokreta koji je spasio Bunjevce i Šokce od potpunog nestajanja. Iako su *Bunjevačke i šokačke novine*, politički list – koji je on pokrenuo – koristile nazive subetničkih grupa, u svom velikom djelu o povijesti tih dviju skupina (*Razprava o podunavskih i potisanskih Bunjevcih i Šokciah*) 1882. godine biskup je jasno iznio dokaze da je pradomovina Bunjevaca kraj u kojem i danas obitavaju Hrvati istoga podrijetla i govora. U 3. poglavlju knjige

pak nedvosmisleno je deklarirao svoju osobnu emocionalnu i svjesnu vezanost za hrvatsku naciju: »Na svakom onom polju, koje su poslije nesretnog mohačkog poraza snova zasjeli Slave, ni, gdi god je bilo Srbah, tamo je u većem ili manjem broju bilo takodjer Bunjevaca i Šokaca, ili kako se danas volimo nazivati, Hrvatih«. U početku nisu svi Bunjevci dijelili njegovo stajalište, ali njegovi sljedbenici mlađe generacije oko društva *Kolo mladeži* već prije 1914. godine su oduševljeno prihvatili Antunovićeve misli i opetovano potvrdili da Bunjevce i Šokce smatraju sastavnim dijelom hrvatskoga naroda.

Službena politika u Mađarskoj između dva svjetska rata i dalje je favorizirala nacionalnu zasebnost hrvatskih subetničkih skupina. Situacija u Mađarskoj ni nakon Drugog svjetskog rata nije pogodila njima da se vrte svojim hrvatskim korijenima i oslanjanjem na matičnu naciju pružaju otpor sve jačim asimilacijskim pritiscima modernoga doba, jer su tada vlasti forsirale preko jedinstvenog Demokratskog saveza južnih Slavena jedinstvenu jugoslavensku svijest i srpski jezik u većini hrvatskih naselja u Mađarskoj. Na tom području je samo posredstvom pojave nacionalnog pokreta u Hrvatskoj 1971. došlo do malog pozitivnog pomaka, ali tek nakon demokratskih promjena poslije 1990. godine i osamostaljenjem Hrvatske mogla je ojačati hrvatska zajednica u Mađarskoj.

U razdoblju od kraja 19. stoljeća do 1990. većina Bunjevaca u Mađarskoj i jezično i kulturno se integrirala u većinsku mađarsku naciju. U većem broju su samo oni sačuvali jezik svojih predaka i bogatu kulturu koja je vezana za njihov jezik koji po tragu biskupa Antunovića vole sebe nazivati Hrvatima. Istaknuti intelektualci i velikani kulturnog i znanstvenog života Šokaca i Bunjevaca u Mađarskoj od 1918. do danas, pjesnik i pisac **Mišo Jelić**, dramski pisac i organizator kazališnih družina **Antun Karagić**, istaknuti istraživač prošlosti i jezične baštine Hrvata u Mađarskoj **Živko Mandić**, koreograf, dobitnik *Erkelove nagrade* **Antun Kričković**, ili osnivač Hrvatskog kazališta u Pečuhu **Antun Vidaković** su se jasno deklarirali kao Hrvati.

Svi oni su s još mnogim Hrvatima-Bunjevcima u Bačkoj vrlo mnogo učinili da mađarska javnost upozna bunjevačku kulturnu baštinu, ali su istodobno posvjedočili da je ta baština sastavni dio sveukupnog hrvatskog kulturnog naslijeđa.

Bunjevačka zajednica predstavlja nerazdvojni dio hrvatske narodnosne zajednice u Mađarskoj što je dva puta deklarirao i mađarski Parlament. Najviše zastupničko i zakonodavno tijelo uzelo je u obzir mišljenje Mađarske akademije znanosti i utemeljeno, u skladu sa zakonom, nije podržalo tretiranje te subetničke skupine kao samostalne narodnosti zbog identičnosti njihove povijesti, kulture i jezika i svijesti s hrvatstvom.

Izvod iz Deklaracije HDS-a
o nacionalnoj pripadnosti Bunjevaca u Mađarskoj

Bal pod maskama

Virus je prekinuo karneval u Veneciji

Nekad, u davna vremena, balovi pod maskama bili su zabava za najelitnije krugove, naročito u hladnim zimskim danima. Nekoliko kazališnih komada, ali i opera, bave se ovom temom – kako postati drugi čovjek ako promijeniš odijelo. Jedna poznata opera **Giuseppea Verdija**, premijerno prikazana u Rimu 1859. godine, upravo nosi naziv *Bal pod maskama* (Un ballo in maschera). Osnovnu ideju je razvio na bazi libreta koju je napisao francuski pisac **Eugene Scribe** za nekog drugog skladatelja opere, čije djelo nije doživjelo uspjeh. Ovo je u svijetu umjetnosti sasvim normalan pothvat. Za potrebe puka organizirani su u proljeće karnevali. Prošlog petka noću, kao pravi noćni sokol, naravno maskiran, otišao sam na nekoliko mjesta nabaviti »plijen«. Jedan također zamaskirani čovjek me zapita: »To si ti, Zsombore?« odgovorio sam: »Naravno, ne prepoznajem te zbog maske, ali glas mi je poznat, a tko si ti?«. Za trenutak je skinuo masku i naravno, bili smo stari drugovi. On me je upitao: »Kada ćemo već biti slobodni?«. Odgovorio sam tako da sam mu ispričao jedan dobar mađarski soc-realistički vic, koji glasi ovako: »Davno, dok su trupe SSSR-a privremeno boravile u Mađarskoj, jednog dana na ulicama Budimpešte pojavili su se američki tenkovi. Jedan oduševljeni građanin je istrčao na ulicu vičući: 'Szabdság, szabadság!' (sloboda, sloboda). Jedan vojnik koji je sjedio na tenku kratko mu odgovori: 'Njet szabadság, maskenbal!'«. Prijatelj mi se nasmijao i rekao: »Eo vidiš, i mi smo sudionici maskenbala«.

No, šalu na stranu, dužnosnici najavljuju da ćemo još dugo morati nositi zaštitne maske u javnosti. Ja mislim da ću slijediti primjer našeg predsjednika, koji čas nosi masku čas ne. Recimo, moj mlađi sin je tako pažljiv da, kada ga zamolim da mi doneše nešto, onda zamaskiran ulazi i držeći propisano odstojanje ostavlja naručeno na stol, gdje ga čeka pripremljeni novac, kratk tak pozdrav i odlazi. Ja se ne čudim ovakvom ponašanjem: s odličnim je završio srednju medicinsku školu u Subotici. Očito, dobro su ga naučili poštovati propise.

Vojvodina u »borbi«

Vojvodina u »borbi«. Naravno, ne mislim na prošle čuvene borbe i revolucije, npr. »antibirokratsku revoluciju« koja nam je donijela mnogo nevolja, nego, naravno, mislim na aktualnu »borbu protiv koronavirusa«. U ovoj borbi također prednjačimo u odnosu na druge teritorije republike. Najmanje zaraženih i najmanje ljudi na aparatu za disanje. Ovo ja pripisujem mentalitetu naše pokrajine, gdje ljudi najviše poštuju zakone i redovito plaćaju svoje račune. Mogao bih ovu činjenicu tumačiti kako je to ostatak ponašanja naslijeđenog iz Austro-Ugarske. Naime, mentalitet jednog naroda jako teško je promijeniti i sjetio sam

se sjajnog srpskog satiričara, **Radoja Domanovića**, i njegove priče *Kraljević Marko po drugi put među Srbima*, napisane prije više od 120 godina, koja je toliko aktualna da i danas djeluje svježe. Preporučam, ako imate mogućnosti, pročitajte ovo djelo, ali i ostale satire ovog pisca. Vremena za to sad bar imate, pogotovo ako ste stariji od 65 godina. Vjerojatno iz razloga što poznaju mentalitet naroda ispod Save i Dunava, vođe aktualne »borbe s pandemijom« odlučili su uvesti za nadolazeći vikend još jedan dug policijski sat, od četvrtka popodne do ponedjeljka ujutro. Uvjeravaju nas da ćemo poslije ovog perioda biti mnogo »slobodniji« – uz obavezno maskiranje. »Bumo videli, dečki«, da citiram jedan mnogo poznati stari vic. Ovog tjedna konačno će zasjedati i republička Skupština, slično kao mađarski Parlament u prorijeđenom rasporedu sjedenja i u zaštitnim maskama i rukavicama. Kako sam informiran, na dnevnom redu će biti »post festum« prihvaćene i potvrđene sve uredbe i odluke koje je do sada Vlada u suradnji sa stručnjacima i s predsjednikom donijela u izvanrednom stanju. Svaka država se drugačije ponaša, naša je odabrala ovaj oblik. Je li bilo moguće i drugačije, ne razmišljam o tome.

Prvosvibanjska parada

Sjećam se kako sam bio iznenađen kada sam se u Amsterdamu susreo sa svečano odjevenim ljudima koji su u reveru nosili crvene karanfile, mnogi prozori su bili ukrašeni crvenim ili nacionalnim zastavama, a na glavnom trgu koji se zove Dam i nalazi se ispred kraljevske palače održan je miting. Onda sam shvatio da je zapravo prvi svibanj međunarodni Praznik rada, a čudio sam se zato što su kod nas i u drugim socrealističkim zemljama održavane prvosvibanjske parade s obaveznom sudjelovanjem »radnog naroda i poštene inteligencije«. U susjednoj Mađarskoj ovu prazničnu paradu iz šale su nazvali »domoljubni praznik« zbog toga što se svi sudionici žele vratiti što brže u svoje domove. Po svemu sudeći, prvi dan svibnja, poslije uranka, provest ćemo paradirajući u mom dvorištu. Već planiram da s mojim ukućanima organiziram povorku, a da »masa sudionika« bude što brojnija u povorci će sudjelovati i moji kućni ljubimci – mačka i ker na povodcu. Naravno, nosit ćemo crvenu zastavu i pjevati »Ustajte svi sužnji na ovom svijetu«. Kako sebi, tako i vama želim ugodno prvosvibanjsko roštiljanje ili npr. kuhanje čobanca, graha... Ovo se može izvoditi i na terasi (to je preporuka našeg stožera). Zato u četvrtak morate krenuti u noćni lov na plijen.

Mobilni delinkventi

Drugo lice SUBOTICE

Osim po razmjerno malom broju zaraženih koronavirusom (49 u ponedjeljak, 27. travnja) – ako se, naravno, u obzir uzme njena veličina u odnosu na druge gradove u Srbiji – Subotica bilježi i relativno mali broj evidentiranih prekršaja kada je riječ o zabrani napuštanja doma. Dodaju li se ovome i pisani i mnogi nepisani primjeri materijalne pomoći pojedinaca, kompanija, pa i lokalne samouprave, kao i humanitarnog djelovanja naših sugrađana, slika grada, bar ona duhovna, djeluje i više nego li pristojno.

»Dosta mi je, ne mogu više ovako. Tretiraju me ko kriminalca, maloumnog, ne znam više ni ja kakog. Ne marim, nek me kazne, vode u zatvor, al ja idem napolje«, reći će jedan umirovljenik nakon što se doljepotpisanome zahvalio na ponuđenoj nabavi osnovnih namirnica, priopćivši mu da je iste toga dana nabavio na tržnici.

»Ne pada mi teško zabrana izlaska niti mi netko nabavlja osnovne potrepštine, jer i tako sama svakog dana odem do dućana«, reći će doljepotpisanom jedna umirovljenica nakon što se upravo vratila s kave iz susjedstva.

»Hvala ti što misliš na mene, ali ja sam nakon dugog vremena bio na tržnici, pa čak prošetao i centrom grada«, reći će jedan umirovljenik doljepotpisanome u znak zahvale što mu se, kao i onom prethodnom, ponudio u nabavi namirnica, lijekova ili pak podizanja mirovine, pričajući mu kako je upravo jučer iskoristio lijepo vrijeme i biciklom se provozao čak i izvan grada.

»Nije mi teško, samo treba malo strpljenja. S ograde vidim ima li gužve u dućanu, pa kad vidim da nema, ja odem i kupim što mi treba«, reći će jedan umirovljenik dok doljepotpisanom uz čašu piva upravo priopćava da se u obližnjem dućanu pojavio policajac u civilu koji kontrolira ima li nestašnih staraca u tom kraju.

Navedeni primjeri zacijelo ne predstavljaju većinsko ponašanje starijih Subotičana tijekom šestog tjedna od proglašenja izvanrednog stanja, šestog tjedna u kom se – ako se izuzmu izlasci u cik zore i odnedavno polusatna šetnja ni sa kim u radi-

jesu od 600 metara – ni krivi ni dužni nalaze u kućnom pritvoru. Ne, onih poput **S. Cs.** ili pak **T. T.**, to je sasvim sigurno, mnogo je više. Navedeni par, kom alibi u svakom trenutku mogu dati i susjedi i doljepotpisani, predstavlja onu ogromnu većinu starijih sugrađana koja – što zbog općeg zdravstvenog stanja, što zbog ustaljenih navika (»ko će lud šetat noćom, jel se dizat s pivcima pa ić u dućan, ja u to vrime spavam«) – staloženo podnosi jaram zabrane kretanja.

Slušajući, gledajući ili pak čitajući primjere iz drugih sredina, pa i onih diljem Kugle (to bar, na nesreću tzv. marketinškog stručnjaka **Nebojše Krstića**, nije ukinuto), teško je zaista presuditi tko je u ovoj situaciji u pravu: mobilni delinkventi ili pak disciplinirani statisti. Još je teže prigodom izricanja moralnog suda (kako se to kod nas u svakodnevnom govoru najčešće jednostavno formulira: »budale«, i u jednom i u drugom slučaju) obrazložiti vlastiti stav o tome.

Jesu li, recimo, predsjednik ili Stožer za izvanredne situacije ispravno postupili zato što su starijima od 65 godina, jedini u Europi, gotovo pa potpuno ukinuli slobodu kretanja? Znači li to – ako izuzmemo Bjelorusiju i Švedsku kao autokratske ili liberalne ekstreme – da rukovodstvo Srbije više skrbi o svojoj generaciji u sunčanoj jeseni života i od (ne samo ekonomski) najrazvijenijih europskih zemalja? Jesu li ljudi koji već skoro 50 dana ne izlaze iz svoga doma, osim što su disciplinirani, ujedno i savjesni i svjesni građani kojima ne treba posebno objašnjavati opasnost virusa za kog još (izuzmemo li izum ndrdr. **Željka Mitrovića**) nije pronađeno niti cjepivo niti serum?

S druge strane, kako pa suditi navedenim izuzecima od evidentiranih slučajeva: je li njihov odlazak u kupovinu ili pak na obično »biciglovanje« najnormalnija ljudska potreba da se malo protegnu noge ili je to pak izlaganje sebe i drugih riziku zaraze, koji – bar u ovakvom obliku – ne postoji nigdje drugdje? Kako u ovakvim slučajevima postupiti navedena dektiva: okrenuti glavu u trenutku kad stariji kupac uđe u dućan ili pak skinuti masku s lica i postupiti po naređenju zbog kog je tamo i poslana? Jedan slični slučaj, po priči sada već sedmog umirovljenika u ovom tekstu, zbilo se u centru grada: otišao 65+1-2-godišnjak u centar grada podići na bankomatu mirovinu, naišao policajac, legitimirao ga, ustanovio da je prekršio zakon i čovjek za kaznu platio i podignutu mirovinu, a moguće i sljedeću.

Konačno, iako navedeni slučajevi nisu tipični samo za Suboticu, umjesto zaključka završimo tekst naprijed iznijetim nedoumicama. Hoće li se, »samo da ovo prođe«, posebno cijeniti poslušnost i discipliniranost onih koji za sve vrijeme izvanrednog stanja nisu makli od kuće? Ako hoće, evo i prijedloga kako: neka uvjet umirovljenicima za dobijanje 100 eura bude prijava bar jednog vršnjaka koji nije kažnjen, a kršio je mjeru zabrane izlaska iz doma. Ako pak ni to ne bude dovoljno da se smanji ukupni izdatak za dobijanje sto eura, neka se osnovni uvjet proširi dodatnim: prijava bar jednog vršnjaka koji je ovih dana nešto poslije 20 sati prolupao (loncem ili poklopcem, svejedno). Zarad proširenja spiska. I dosijea.

Z. R.

Dužijanca 2020.

Blagoslovom žita započela 110. Dužijanca

Ono što nam je bitno jest održati kontinuitet * Osim ustaljenih manifestacija koje organizatori planiraju održati u sklopu ovogodišnje Dužijance, našla se i Dužijanca u Baji

Na blagdan sv. Marka, blagoslovom žita, službeno je započela *Dužijanca* 2020. godine. Kako nalažu običaji i tradicija, kao i program *Dužijance*, žito, odnosno njiva na kojoj se planira održati manifestacija *Takmičenje risara* blagoslovljena je 25. travnja i tim činom je započela ovogodišnja 110. *Dužijanca*.

Samom blagoslovu prethodila je sveta misa, koju je u crkvi sv. Josipa Radnika u Đurđinu predvodio mjesni župnik vlč. **Dražen Dulić** u zajedništvu s mons. dr. **Andrijom Anišićem**, koji je ujedno i predsjednik UBH *Dužijanca*.

Sve manifestacije se planiraju održati

Kao i pred drugim udrugama i događanjima, i pred Udrugom bunjevačkih Hrvata *Dužijanca* je neizvjesna godina, no po riječima direktora ove udruge **Marinka Piukovića** sve manifestacije u okviru *Dužijance* 2020. se planiraju održati.

»U zavisnosti od mjera sigurnosti i stanja u cijeloj državi ovisit će i naše manifestacije. Ono što nam je bitno jest održati kontinuitet i da ne bude prekidanja, a po potrebi ćemo određene manifestacije ili događaje reducirati u ovisnosti od mogućnosti u danom trenutku«, kaže Piuković i dodaje kako je i sveta misa, pa i blagoslov žita obavljen onako kako nalažu obredi, no bez prisustva vjernika jer je na snazi bio policijski sat.

Ali, najvažnije je da je njiva blagoslovljena i da su na polja zazvali Božji blagoslov. Misa, kao i sam blagoslov bili su izravno prenošeni putem Facebook profila Radio Marije Srbije, te tako vjernici koji su željeli mogli su ovaj čin pratiti iz svojih domova.

»Središnja proslava *Dužijance*, koja se planira održati u kolovozu za sada nije upitna, no svakako ćemo pratiti stanje u zemlji i pridržavati se potrebnih mjera sigurnosti. Na sastanku Organizacijskog odbora smo dogovorili da se sve manifestacije rade kao da će sve biti održano, a u slučaju izmjena ćemo ono što se bude

moralo eventualno prilagoditi. Hoćemo li nešto moći održati ili ćemo pojedine manifestacije morati reducirati ovisit će isključivo od odredbi koje budu tada na snazi«, pojašnjava Piuković.

Prvi puta Dužijanca u Baji

Jedna od prvih manifestacija koja je u programu jest *Dužijanca malenih*, koja je predviđena za početak lipnja, a koja okuplja veliki broj djece školske dobi. Za sada je u planu da će se misa zahvalnica s malim bandašem i malom bandašicom održati, a program koji je kulturno-umjetnički i odgojno-obrazovni će po riječima Piukovića vjerojatno biti reduciran.

»Teško je unaprijed govoriti kada ne znamo ni do kada će na snazi biti izvanredno stanje u zemlji, niti kakve će mjere sigurnosti biti aktualne u tom periodu. Organizacija *Dužijance malenih* je u nadležnosti HKC-a *Bunjevačko kolo* i u razgovoru s predsjednikom Centra **Lazarom Cvijinom** dogovorili smo da ćemo raditi na tome da se manifestacija svakako održi, ali u kom obliku još uvijek ne znamo.«

Osim ustaljenih manifestacija koje organizatori planiraju održati, našla se i *Dužijanca* u Baji, u Mađarskoj.

»Nakon uspješne *Dužijance* u Zagrebu, odlučili smo organizirati i *Dužijancu* u Baji među Bunjevcima-Hrvatima u Mađarskoj. To je jedan od projekata koji će, ako bude moguće, biti ostvaren s Hrvatskom samoupravom grada Baje i Hrvatskom državnom samoupravom. Ovaj projekt je planiran dva tjedna nakon subotičke *Dužijance*, te se nadamo kako će biti i ostvaren«, kaže Piuković.

Organizatori također napominju kako se veliki broj manifestacija odvija na otvorenom, pa stoga vjeruju kako će se moći i održati.

Kao i ranijih godina, svi naši čitatelji bit će pravovremeno obaviješteni o svim događanjima i manifestacijama *Dužijance*, kao i o eventualnim izmjenama.

Ž. V.

Foto: UBH *Dužijanca*

Čekanje u redovima

Prošloga četvrtka, ranije izjutra, zaputio sam se do jedne od velikih subotičkih trgovina u namjeri nabavljanja potrebnih namirnica za moju obitelj i nekoliko starijih osoba koje to ne mogu zbog svoje dobi. Želio sam izbjeći velike redove, na kakve smo u posljednjih nekoliko tjedana trajanja pandemije koronavirusa i izmijenjenih uvjeta rada u kojima sve funkcionira, već poprilično navikli. Bilo je petnaest minuta do sedam (kada se trgovina otvara), ali na moje ne malo iznenađenje bio sam pedeset i drugi u redu (kako sam pobrojao u rutiniranoj novinarskoj maniri). Na propisanom odstojanju od nekih 1,5-2 m, »zmija reda« se protegla preko parkinga sve do nastavka ulice.

Red kao najnormalnija stvar

Nisam bio previše nervozan, jer sam dobro znao kako ću u relativno kratkom vremenu ipak brzo doći na red i dobiti kolica koja su uslužni redari dijelili na ulazu. Poput brojnih sučekača, uzeo sam mobitel (više od pedeset posto populacije u redu je imalo telefon u rukama) i usput pozvao moje drage »starije« u namjeri da još jednom prekontroliramo popis potrepština koji sam dan prije napravio. Jer, dobro znate, kako se uvijek nađe nešto novo što se tijekom diktiranja propustilo ili se »baš sada bez toga ne može«. I ovoga puta je bilo tako, pa se popis obogatio za još nekoliko stavki. Usput sam prekontrolirao mailove i pogledao poruke koje nisam stigao pročitati dan prije, jer sam otišao ranije spavati (zbog ranojutarnje akcije). Napravio sam jednu snimku za uspomenu, koju dijelim sada s vama, a već trenutak kasnije red se počeo pomjerati u smjeru ulaza u trgovinu. Pospremio sam mobitel u džep jakne, zategnuo masku i kirurške rukavice na rukama i već za nekoliko minuta bio sam posve spreman za »operaciju« kupovine u omiljenom dućanu.

minimalan. Svega četvero ljudi ispred mene. Preračunato u mjernu jedinicu očekivanog čekanja, jedna osoba = 3-5 minuta, to je značilo zanemarljivih desetak minuta maksimalno. Super. Vrijeme očekivanog ulaska u ljekarnu iskoristio sam ponovno za kontrolne pozive, jer tko zna, možda se i na ovom popisu nešto zaboravilo. Naravno ni ovoga puta nije bilo sve po popisu, jer sam zamoljen da uzmem i jedno pakiranje *aspirina* s C vitaminom, te dva para rukavica, ako ima manjih veličina. Idealnu

Ostala dnevna čekanja

Nešto prije osam sati izašao sam iz trgovine i prekrcao u automobil tjednu zalihu za sve korisnike mojih čekačko-transportnih usluga. Tako je najbolje kupovati i što manje se izlagati nepotrebnom riziku boravka među većim brojem ljudi. Općenito, bio sam vrlo zadovoljan prolaznim vremenom, jer je ranojutarnji *shopping time* urodio plodom. E, sada su na red stizale sljedeće dnevne zadaće i startajući motor automobila zaputio sam se put centra grada.

Sredina mjeseca je vremenska odrednica kada »moji stariji« imaju termine za svoje prepisane lijekove i njihovu nabavu u ljekarnama. S obzirom na to da je bilo rano izjutra, red ispred ljekarne na gradskom korzou je bio, za današnje uvjete,

kompoziciju minimalističkog čekanja pokvarila je jedino okolnost kako u ovoj ljekarni trenutačno nije bilo dva lijeka s popisa, ali je ljubazna ljekarnica u računalu provjerila kako istih ima u njihovoj drugoj ljekarni nekih par stotina metara dalje. Prošetao sam do sljedeće ljekarne i za divno čudo nikoga nije bilo u redu, pa sam ekspresno kompletirao dnevnu zadaću broj 2.

Kruh i novine

Na koncu preostala su mi još dva iznimno važna punkta. Pekarnica i kiosk. Svega drugoga se može nabaviti za nekoliko dana unaprijed, ali ne i svježeg kruha i dnevnih novina. Pred pekarnicom je bio red srednje veličine (8 osoba), ali s obzirom na to da djelatnice zbilja rade brzo svoj posao uspio sam razmijeniti samo nekoliko kurtoaznih rečenica s jednim poznanikom i već sam bio na redu. Ispred kioska sam morao nešto duže čekati, jer je jedan gospon par minuta telefonski usuglašavao poduži

Marija Kisin Kopunović

Živimo po instrukcijama, strah se uvukao u međuljudske odnose. Kontaktiramo samo s članovima najuže obitelji. Srećom, trgovine su opskrbljene, tu se malo manje ili više čeka u redu. Ali ljudi su strpljivi, stoje na 1,5 m distance, s maskama, rukavicama... Obično je to prilika da se prelistaju poruke na netu, pročitaju vijesti, napiše koja riječ dragim ljudima. A, s druge strane i da se učiniš zauzetim da te netko od poznanika ne uoči, pa ti priđe više od preporučene udaljenosti i smori pričama, nagađanjima. Nažalost, zbog korone nam tako prolaze dani, koji se ne vraćaju, a vrijeme nam teče.

Željko Popov

Uvijek je prisutna ta mala doza straha zbog virusa, ali i doza radosti zbog izlaska među ljude uz određenu nelagodnost zbog nužnosti nošenja maski i rukavica. Ugodno sam iznenađen disciplinom i strpljenjem sugrađana s kojima dijelim mjesto u redovima ispred trgovina. Čekam, ali nisam nervozan jer nikuda ne žurim.

Petar Francišковиć

Ne volim stajati i čekati u redu. Ako mi nešto treba, baš treba, doći ću sutradan ranije i kupiti kada nema gužve. Zalihe ne stvaram, ima svega dovoljno i kupujem samo onoliko koliko iziskuju potrebe za najviše nekoliko dana.

popis raznovrsnih tiskovina koje je očito kupovao za više svojih ukućana i vjerojatno onih kojima je limitiran izlazak izvan svojih domova. Budući mu ni sluh baš nije bio najbolji, a viber veza nešto slabija, mi iza njega smo bili u prilici slušati malu komediju zabune u kojoj se prodavačica svojski trudila prepoznavati želje slušatelja. I u ovom redu sam naišao na jednog poznanika, pa smo usput malo komentirali lijepo vrijeme i potencijalne planove kada sve ovo prođe. Unatoč svemu niti ovdje nije bilo nikakvog traumatičnog čekalačkog iskustva i kada sam platio željene novine, pogled na sat kazivao mi je kako je pet minuta do devet sati. *Suma summarum*, cjelokupna akcija nabave trajala je nešto više od dva sata, što uopće nije tragično. Jer, kada kreneš ranije, naoružan se strpljenjem i svjesnim pristupom kako je to sada tako i nema druge, onda i faktor vremena postaje irelevantan. Sve je stvar pristupa životnoj filozofiji aktualne svakodnevice. Konačno, pa čekalo se u redovima i prije korone. Sjetimo se redova za kavu i deterdžente osamdesetih, pa redova za gorivo devedesetih, čekanja na graničnim prijelazima, kod liječnika opće prakse i stomatologa...

Samo neka je dobrog zdravlja, discipline i mjera predostrožnosti, pobijedit ćemo mi i ovaj koronavirus. Za kraj, evo i nekoliko naših sugrađana i njihovog viđenja aktualnog trenutka čekanja u redovima.

D. P.

Radovi na uređenju *Šokačke kuće* u Monoštoru

Bodrogovci zasukali rukave

Članovi Bodroga i njihovi prijatelji tjednima rade na uređenju Šokačke kuće. U prvoj fazi bit će otvoren izložbeni dio. Ideja je da se postavke mijenjaju kako bi se prikazalo bogatstvo sačuvano u monoštorskim kućama

 Kuća koju je na korištenje dobila hrvatska udruga u Monoštoru u samom je centru sela, ima više od 10 prostora i ukupno više od 300 četvornih metara pod krovom. Kući pripada i veliko dvorište dužine oko 100 metara.

Prije dva i pol mjeseca KUD Hrvata Bodrog iz Monoštora dobilo je na korištenje kuću koju su do 1992. godine koristile časne sestre. Kuća je dana na razdoblje od 20 godina, a sporazum o tome potpisali su župnik župe sv. Petra i Pavla velečasni **Goran Vilov** i predsjednik KUD-a Hrvata Bodrog **Željko Šeremešić**. Za hrvatsku udrugu u Monoštoru potpisivanje ovog sporazuma bio je tek početak, jer pred njima je zahtjevan posao uređenja kuće koja nije korištena skoro tri desetljeća i koju treba obnoviti i urediti tako da bude u funkciji rada udruge, ali i promocije šokačke tradicije i poduzetništva kojim se bave članovi udruge. Poduzimljivi članovi Bodroga na posao su prionuli odmah, a u tome ih nije omela ni pandemija koronavirusa, ni uvođenje izvanrednog stanja i policijskog sata. Za dva i pol mjeseca urađeno je dosta toga dobrovoljnim radom, kako članova tako i prijatelja Bodroga.

(Ne)očekivani radovi

Iako gledano s ulice izgleda isto kao i polovinom veljače, kada je Bodrog i službeno preuzeo bivšu kuću časnih sestara, s druge strane kapije slika je sasvim drugačija. Prostrano dvorište je raskršeno, sve prostorije raščišćene od starog namještaja i pokućstva, izbetonirane i s novim elektroinstalacijama. »Krenuli smo prvo od onih poslova koje smo mogli sami uraditi, bez pomoći nekih strojeva ili majstora. I kada smo počeli pokazalo se da su u kući problem i neke stvari za koje nismo ni mislili da će se trebati mijenjati. Tek kada smo krenuli u raščišćavanje i iznošenje namještaja i pokućstva vidjeli smo da drveni patosi ipak nisu dobri i da će se trebati mijenjati. Od toga smo krenuli, zatim su na red došle električne instalacije. Onda je trebalo urediti dvorište, koje ne samo

da smo raskrčili, poravnali, već smo i zasadili novi voćnjak kajsija. Površina dvorišta je oko 400 četvornih metara i još uvijek nije posao završen. Radimo kada i koliko možemo. Imaju ljudi i svojih poslova u vrtu, na njivi, oko starijih u obitelji, na svojim radnim mjestima. U prvim akcijama nas je bilo i dvadesetak, a onda se broj smanjivao kako je država uvodila nove mjere zabrane okupljanja», kaže Šeremešić.

Poštovali su policijski sat i dozvoljen broj ljudi u jednom prostoru, što je usporilo, ali ne i prekidalo posao.

Prvi korak – izložbeni dio

S obzirom na veličinu kuće, uređenje će biti rađeno po fazama, a plan je da se prvo urede četiri ulične prostorije, koje imaju oko 100 četvornih metara.

»Bit će to izložbeno-muzejski dio. Već sam nekoliko puta rekao da mi ne pravimo novu etno kuću u Monoštoru već ćemo ovaj naš prostor iskoristiti za izložbu nošnji, starog pokućstva i drugih predmeta iz svakidašnje uporabe u šokačkim kućama. Nadam se da će nam Monoštorci posuditi ono što čuvaju kako bi se to skriveno bogatstvo pokazalo i drugima. Zašto da to ne bude izložbeni prostor u kome će se postavka mijenjati svaka tri-četiri mjeseca. Ovisi od toga što su naši članovi i drugi Monoštorci spremni iznijeti iz svojih ormara, kuća. Ako imamo desetak vrsta nošnje, zašto to sve ne prikazati? Nije nam cilj postaviti izložbu koja se neće mijenjati pet godina«, kaže predsjednik Udruge.

Uz izložbu u kući će biti i prostor za predstavljanje i prodaju proizvoda iz obrta članova *Bodroga*, ali i za predstavljanje tradicionalnih poslova i hobija kojima se bave Monoštorci kao što su lov, pčelarstvo ili ribolov. Prostor će biti otvoren i za monoštorske umjetnike.

»Na taj način uz našu udrugu vezat ćemo i neke druge, nove ljude, koji se ne bave kulturom ili folklorom. Hoće li u ovoj kući biti prostora i za smještaj turista, tema je za neko drugo razdoblje. Radimo korak po korak. Željeli bismo i mi da sve to bude brzo gotovo, ali znamo da ne može. Potrebno je tu mnogo osobnog angažmana, mene kao predsjednika udruge i svih ostalih članova. Ima poslova koje ni tehnički ni fizički ne možemo sami uraditi. Za to će nam biti potreban novac koji ćemo tražiti na natječajima, nadamo se donacijama. Tako sada ne mogu reći kada će prvi dio ove kuće biti uređen i otvoren«, oprezan je u izjavama predsjednik *Bodroga*, jer, kako kaže, nije mu cilj da se crvena vrpca presiječe samo da bi se reklo da je kuća otvorena, a da se onda zatvori jer nije spremna za korištenje i posjete.

Z. V.

Unatoč mjerama, posao završen na vrijeme

»Mislim da bi na prvom mjestu država trebala pomoći povrtlarima u plasmanu njihove robe. Bilo bi dobro kada bi država dodala postotak na cijenu pšenice, te otkupila znatne količine pšenice za robne rezerve«, kaže poljoprivrednik Željko Paulić

Većina općinskih stožera za krizne situacije u Srijemu donijela je odluku da se u vrijeme izvanrednog stanja poljoprivrednici, ukoliko za rad koriste traktor ili neku drugu poljoprivrednu mehanizaciju, te oni koji moraju obaviti poslove na njivama, mogu kretati atarskim putevima i boraviti na otvorenom od 17 do 20 sati. Ta odluka odnosi se na sve starosne dobi. Unatoč ograničenjima, poljoprivrednici iz Srijema uspjeli su ispoštovati sve agro rokove za proljetnu sjetvu ratarskih kultura, a na gotovo svim poljima sjetva je završena. Ono što poljoprivrednici trenutno priželjkiju jesu oborine koje bi omogućile kvalitetno nicanje usjeva.

Specifičan početak

Mirko Peršić iz Golubinaca obrađuje 80 hektara oranica. Najviše poljoprivrednih površina ovog proljeća zasijao je šećernom repom. Izvanredno stanje nije ga poremetilo u planiranim sjetvenim radovima.

»Sjetvu sam završio prije 14 dana, a šećernu repu sam posijao prije više od mjesec dana. Smanjio sam zasade pojedinih poljoprivrednih kultura. Izbacio sam uljanu repicu, soju i suncokret i ostao na pšenici, šećernoj repi i kukuruzu. Sjetva je protekla dobro i već sam obavio prvi tretman špricanja repe. Očekujem uspješnu godinu. Ono što sada treba usjevima jest kiša«, kaže on.

No, ne poriče da je sjetva bila drugačija nego prethodnih godina, kako zbog trenutne situacije zbog pandemije koronavirusa, tako i zbog oscilacija u temperaturi.

»U ožujku smo imali snijeg, a prije desetak dana noćna temperatura je bila čak ispod nule, tako da je početak sezone bio vrlo

specifičan. Meni osobno ova situacija nije bitno poremetila planove, ali, koliko znam, najviše problema imaju oni koji se bave povrtlarstvom. S druge strane, nastao je problem i oko izdavanja dozvola. Nisam imao taj problem, jer je nisam tražio i uspio sam sve radove završiti u roku. Vjerujem i da veći dio poljoprivrednika može završiti planirane radove prije policijskog sata, odnosno do 20 sati, do koliko je dozvoljeno kretanje«, ističe naš sugovornik.

U iščekivanju pomoći

Peršić također ističe da je sjetva svake godine u prosjeku pet posto skuplja u odnosu na prošlu godinu, te da je ovogodišnja sjetva zbog pojeftinjenja goriva, nešto jeftinija, odnosno svega tri posto skuplja od prošlogodišnje.

»Od Vlade Srbije je nagoviještena pomoć za poljoprivrednike. Nadam se da će država donijeti još neke uredbe kako bi svi poljoprivrednici mogli biti opskrbljeni. Na ovaj način, kako sam razumio, riječ je o poljoprivrednicima koji su u sustavu PDV-a i onima koji su kreditno likvidni. Osobno smatram da se kredit ne može smatrati kao pomoć države, jer se on mora vratiti. Ako se već govori o pomoći države, onda bi je trebalo povećati kroz subvencije, čak i onim ljudima kojima su isplaćene, gdje i ja spadam. Po mom mišljenju, taj iznos bi trebalo povećati na nekih 12.000 dinara po hektaru. Također smatram da bi dobro došla pomoć države u prolongiranju kredita na neko vrijeme. U sustavu sam PDV-a i razumijem da se mi sad provlačimo kao privrednici i da ćemo u svibnju dobiti 30.000 dinara te da će uplata doprinosa biti pomjerena. Ali smatram da se treba subvencionirati kroz izravna davanja i da time svi poljoprivrednici budu za-

stupljeni, i veliki, i srednji i mali«, ističe naš sugovornik, dodajući kako misli da će najveću štetu zbog pandemije imati povrtlari, ali da će se ona odraziti i na ratarstvo.

Nedostatak vlage – najveći problem

Željko Paulić iz Nikinaca obrađuje pet hektara zemljišta na kome je u agrotehničkom roku zasijao pšenicu, kukuruz i suncokret.

»U nikinačkom ataru je sjetva dobro i na vrijeme urađena. Trenutno je jedini problem nedostatak vlage. Što se tiče ograničavanja kretanja, u Nikincima nije bilo problema i svi poljoprivrednici iz ovog dijela Srijema su sjetvu završili na vrijeme. Vremenski uvjeti su bili povoljni, a jedini nedostatak je što nije bilo dovoljno oborina i što oni poljoprivrednici koji su ranije posijali ratarske kulture sada imaju problem zbog neujednačenog nicanja. Ako narednih dana padne izvjesna količina kiše, to će se sve popraviti«, kaže Paulić.

Dodaje i da bi pomoć države poljoprivrednicima bila od velike koristi, posebno povrtlarima.

»Mislim da bi na prvom mjestu država trebala pomoći povrtlarima u plasmanu njihove robe. Prvi novac za većinu ratara će biti od pšenice. Po mom mišljenju, bilo bi dobro kada bi država dodala postotak na cijenu pšenice, te otkupila znatne količine pšenice za robne rezerve«, ističe Paulić.

Inače u nikinačkom kraju na poljoprivrednim površinama najviše su zastupljeni kukuruz, pšenica i suncokret, zatim povrće i bostan. Osim plasmata povrća, Nikinčani se plaše da će u ovoj sezoni biti na gubitku i zbog nemogućnosti plasiranja bostana na inozemno tržište.

Preporuka struke

Prema riječima poljoprivrednih stručnjaka, preostalo je da se izvrši sjetva samo kod onih poljoprivrednika koji obrađuju veće površine i zemljišta većih poljoprivrednih kombinata.

»Trenutna situacija bitno je otežala izvođenje same sjetve, ali su je poljoprivrednici ipak uspjeli završiti. Ograničenje kretanja nije se bitno odrazilo na poštovanje agrotehničkih rokova. Ali svakako da je sjetva u ovoj situaciji bila specifična i da im je znatno otežala posao«, ističe **Goran Drobnjak** iz Poljoprivredne stručne službe u Rumi, dodajući:

»Skoro 90 posto površina pod kukuruzom je posijano, a trenutno se obavlja tretman protiv korova. Nakon same sjetve, poljoprivrednici su obavili ili još obavljaju tretman protiv korova koji se vrši nakon sjetve, a prije nicanja usjeva. Ovaj tretman u mnogome zavisi od oborina nakon samog tretmana i omogućuje da biljke nakon tretmana, a nakon nicanja, imaju čistu situaciju od korova. Istovremeno, daju nam vremena da u narednom periodu možemo izvršiti neko korektivno prihranjivanje.

On je također značajan u borbi protiv rezistentnih korova, tako da je za preporuku proizvođačima koji ga nisu obavili da nakon sjetve usjeva, a prije nicanja, to učine«, preporučuje on.

Također navodi da je tijekom sjetve stanje vlažnosti zemlje bilo dobro.

»Međutim, kiša bi svakako dobro došla u ovom periodu jer bi omogućila brzo i kvalitetno nicanje usjeva. Ona bi dobro došla i za površine pod pšenicom gdje je posljednjih dana evidentno da joj nedostaje određena količina vlage. Primjetna je i reakcija samih biljaka na smjenjivanje hladnih i toplih dana, odnosno na smjenjivanje toplih i hladnih perioda tijekom dana, tako da bi kiša pridonijela da pšenica nastavi s uspješnim razvojem.«

S. D.

Završetak sjetve i u šidskoj općini

Prema podacima Kancelarije za poljoprivredu Općine Šid, na površinama koja su u vlasništvu poljoprivrednih zadruga i poljoprivrednih gospodarstava, zasijano je oko 30.000 hektara oraničnih površina. Najveći dio njih, čak polovina, zauzima kukuruz, a od ostalih kultura zastupljene su soja, suncokret i šećerna repa. Određene površine zemljišta su pod zasadom povrća i duhana. Trenutni vremenski uvjeti išli su na ruku ratarima i u najzapadnijem dijelu Srijema, tako da je u najvećem dijelu posao završen. Na atarima u šidskoj općini poznaju se zasijani redovi soje i kukuruza, dok ostale kulture koje su jesenas zasijane dobro izgledaju. Također, 2.000 hektara se nalazi pod uljanom repicom. Kiša bi u ovom momentu bila najpotrebnija svim usjevima, pa tako i onim površinama koje su već poodmakle u svojoj vegetaciji s obzirom na to da su visoke dnevne temperature tijekom proteklih dana i učestali vjetar osušili površinski sloj zemljišta.

Adriana i Josip Kujundžić govore o obrazovanju na hrvatskome

Djeca su nam dio VELIKE OBITELJI

»Iako mislim da vjerski odgoj potječe iz kuće, odnosno obitelji, on se može nadograditi i usavršiti u školi i vrtiću. Zato je naš izbor već četiri puta bio vrtić Sunčica. Ondje su okruženi osim odgojiteljicama i časnim sestrama, a često im dolazi svećenik, imaju mise, uče razne molitve, o životu svetaca, o blagdanima... I što je najvažnije, vode ih tri Marije – Majka Marija, Marija Montessori i Blažena Marija propetog Isusa Petković«, kaže Adriana

Sedmočlana obitelj **Adriane** i **Josipa Kujundžića** jedna je od prepoznatljivijih obitelji hrvatske zajednice u Subotici. Osim što im je četvero djece uključeno u sustav obrazovanja na hrvatskome – troje u osnovnoj školi i jedno u vrtiću, aktivni su i u vjerskom i kulturnom životu ovdašnjih Hrvata te kažu da se zbog toga osjećaju kao dio jedne velike obitelji.

»Upisati dijete u hrvatski odjel je veliki plus za njega, ali i za nas roditelje. Svi se poznamo ili upoznajemo, a spajaju nas isti korijeni, ista vjera. Osmjesi govore sve kad su djeca skupa – bilo to u školi, na satima tambure, na probama folklora... Naš izbor je bio obrazovanje na hrvatskome još prije osam godina, a bit će i svakom sljedećom prilikom«, kažu Kujundžići.

Zajedništvo među djecom

Iako su oduvijek bili svjesni svoje nacionalnosti, kažu da ju ni po čemu nisu isticali. Najstarije dijete **Anu** upisali su u vrtić *Marija Petković – Sunčica* na hrvatskome, jer im je blizu te zbog kršćanskog odgoja koji se u njemu provodi. Kada je došlo vrijeme upisa u školu, odlučili su se upisati kćerku u hrvatski odjel prvenstveno zbog dobrog iskustva koje je otac Josip stekao s hrvatskim odjelima služeći vojsku u Osnovnoj školi *Matko Vuković*.

»Iako nam je Ana išla u vrtić na hrvatskome, nismo bili sigurni da ćemo je upisati i u hrvatski odjel. Međutim, budući je Josip služio civilnu vojsku u OŠ *Matko Vuković* gdje se upoznao s generacijama učenika na hrvatskome i načinom rada s njima, odluka je pala za takav odjel i upravo tu školu. Budući je puno vremena provodio ondje, kaže kako je bio oduševljen zajedništvom te djece i posvećenošću učiteljice svakom od njih. Kada smo ju upisali, vidjeli smo da je u odjelu s puno prijatelja iz vrtića«, ističe Adriana.

Nakon pozitivnih iskustava s prvim djetetom, Kujundžići kažu kako za svako sljedeće nije bilo dvojbe – svi su išli u vrtić *Sunčica*, a potom u OŠ *Matko Vuković*. Osim Ane, koja je osmi razred, **Josip** je u petom razredu, **Petar** u trećem, **Matej** je vrtićanac, a najmlađa **Marija** je još kod kuće.

»Za Josipa i Petra nije bilo ni potrebe postavljati pitanje gdje će ići u školu. Prezadovoljni smo *Matkom* – u odjelima ima lijepi

broj djece, a i učiteljice/nastavnici imaju višegodišnje iskustvo u nastavi na hrvatskome, tako da sve dobro funkcionira«, kaže Adriana koja i za vrtić *Sunčicu* ima samo riječi hvale.

»Iako mislim da vjerski odgoj potječe iz kuće, odnosno obitelji, on se može nadograditi i usavršiti u školi i vrtiću. Zato je naš izbor već četiri puta bio vrtić *Sunčica*. Ondje su okruženi osim odgojiteljicama i časnim sestrama, a često im dolazi svećenik, imaju mise, uče razne molitve, o životu svetaca, o blagdanima... I što je najvažnije, vode ih tri Marije – Majka Marija, Marija Montessori i Blažena Marija propetog Isusa Petković«, navodi Adriana.

Izvanastavne aktivnosti

Obitelj Kujundžić u sustav obrazovanja i odgoja na hrvatskome uključena je preko deset godina te su dobro upoznati sa svim problemima i promjenama koje su ove godine nosile. Kažu kako je bilo raznih problema, ali da im se čini kako su oni sada svi prevladani. Sjećaju se priča kako na samom početku nije bilo udžbenika, već da su učiteljice lijepile printane listiće na hrvatskome djeci u bilježnice, ali njihovo iskustvo je što se tiče udžbenika bolje. Kažu kako vide napore koje svi nadležni ulažu da djeca svake godine imaju udžbenike na stolu prvoga dana nove školske godine, te da je kod njih u obitelji poseban doživljaj kada toga dana svi donesu nove knjige doma i s radoznalošću ih prelistavaju.

S obzirom na tri školarca iz obitelji, kod Kujundžića u kući ima puno udžbenika. Kao veliku financijsku pomoć ističu besplatne knjige za sve razrede, kao i dostupne lektire.

»Dobro smo svjesni koliko uštedimo godišnje samim tim što ne moramo kupovati udžbenike. Puno nam znači što ih od Hrvatskog nacionalnog vijeća dobijemo besplatno i to nam predstavlja financijsku olakšicu od nekoliko desetaka tisuća dinara svake godine. Sjajno je i što se sve potrebne lektire na hrvatskome mogu pronaći u Gradskoj ili školskoj knjižnici, pa nema potrebe niti za njihovom kupovinom«, ističe Adriana.

Sve ove godine Kujundžići su išli i na brojna putovanja/ekskurzije u Hrvatsku i to po, kako kažu, vrlo pristupačnim cijenama.

»Ana je prošlog ljeta bila u Benkovcu na profesionalnoj orijentaciji za učenike sedmih razreda osnovne i trećih razreda srednje škole. Josip je bio u Novom Vinodolskom kada je bio četvrti razred i u Žrnovnici (okolica Splita) u šestom razredu. Petar je još mali, ali i njega ćemo rado slati na ekskurzije kada za to dođe vrijeme jer se puno toga vidi i nauči, a cijene su vrlo pristupačne. Dobra strana tih putovanja je i što mi roditelji znamo da o njima brine puno volontera koji putuju s njima. Oni nas obavještavaju o svemu, šalju nam fotografije i informacije kako su i što rade, a nama to puno znači«, kaže Adriana.

Violina, tambura, folklor

Djeca **Adrijane** i **Josipa Kujundžića** pohađaju Glazbenu školu, sviraju u Hrvatskoj glazbenoj udruzi *Festival bunjevački pisama* i igraju folklor u Hrvatskom kulturnom centru *Bunjevačko kolo*, a navode i da svake godine s nestrpljenjem iščekuju Etno kamp u organizaciji Hrvatske čitaonice. Kažu kako se na svim ovim izvanastavnim aktivnostima druže s prijateljima iz škole i župe te da to doprinosi njihovom još većem zajedništvu.

»Dvoje djece nam ide u Glazbenu školu. Ana svira violinu, a Josip tamburu. Osim toga, članovi su i *Festivala bunjevački pisama* te im je *Tamburaška kuća* kao druga kuća. Iako u Glazbenoj školi uče na srpskom jeziku jer nema nastave na hrvatskome, nismo primijetili da im je to nekada predstavljalo problem. U školi imaju i sate srpskog, tako da poznaju ćirilčno pismo i dobro se služe i jednim i drugim jezikom. Osim sviranjem, slobodno vrijeme djeca nam provode i plešući folklor. Najprije je krenula Ana još kao mala, a kako su stasavali upisali su se i Josip i Petar. Jako vole ići na probe, uživaju na nastupima, turnejama... U našoj kući kada se spomene folklor svi imaju osmijeh na licu«, kaže Adrijana.

J. D. B.

Obnovljen križ u Bajmaku

Prema predanju koje Bajmačani prenose s naraštaja na naraštaj, u ovome selu kraj Subotice nekada je bilo puno križeva i kapelica. Nakon Drugog svjetskog rata i dolaska komunizma došlo je do njihovog nasilnog rušenja, a dvije obitelji usprkos izlaganju riziku od nekakve kazne nisu dozvolile da im se krž ispred kuće sruši. Jedan od ta dva križa ovih dana je obnovljen, odnovo zamijenjen drugim.

»U Bajmaku je nekada gotovo na svakom uglu ulice bila kapelica sa slikom ili kipom nekoga sveca. Česti su bili i križevi ispred kuća. No, kako su i meni rekli kada sam došao u ovu župu, sve to su komunisti srušili. Bajmačani uvijek s ponosom ističu da je bilo dvije obitelji koje nisu dale da im se sruše križevi i oni su i danas, više od 100 godina, na svojem mjestu – u selu ispred obiteljskih kuća. Jedan križ je od mramora i on je u dobrome stanju, a drugi je drveni. Taj drveni smo mi sada zamijenili drugim jer se onaj stari potpuno raspao, a od staroga smo uzeli samo Isusov korpus i Marijin lik«, kaže vlč. **Zsolt Bende** i dodaje kako mu je od svih križeva koje je župa sv. Petra i Pavla u Bajmaku obnovila od kako je on župnik ovaj najdraži, jer predstavlja svojevršno svjedočanstvo da je vjera jača od politike, vlasti i odolijeva zubu vremena.

Ističe vlč. Bende kako mu je drago što i župljani i drugi mještani sela dijele radost zbog obnove ovoga križa, jer on svima puno znači.

Kako doznajemo, obitelj koja je spriječila rušenje križa su **István** i **Tereza Sekač**, a tko je podigao križ i koje godine je nepoznanica.

J. D. B.

»Noć knjige« u Hrvatskoj

Knjiga u virtualnom okruženju

Ove godine u virtualnom okruženju (putem interneta i elektroničkih medija) u Hrvatskoj je deveti puta održana nacionalna manifestacija *Noć knjige*, koja se održava 23. travnja u povodu Svjetskog dana knjige i autorskih prava i dan ranije Dana hrvatske knjige. Slogan ovogodišnje manifestacije, koja je ponudila više od 500 različitih »virtualnih« programa, bio je *S knjigom nisi izoliran!*. I ove je godine u programu sudjelovala i Hrvatska matica iseljenika, te priredila *Virtualni festival pročitanih iseljeničkih knjiga*. Tim povodom knjige hrvatskih autora iz dijaspor, kao i knjige o fenomenima hrvatskog izvandomovinstva preporučivali su u svojim objavama na FB profilu HMI-ja autori, nakladnici, znanstvenici, dužnosnici i drugi koji su profesionalno vezani uz tematiku izvandomovinske knjige. Među ostalim, na festivalu je sudjelovao i književnik i urednik iz Vojvodine **Tomislav Žigmanov** koji je, preporučujući čitateljima knjige vojvođanskih Hrvata, naveo sljedeće: »Neka počnu s djelima **Antuna Gustava Mato-**

ša, Ise Velikanovića i Živka Bertića, nastave s **Josipom Andrićem, Antom Jakšićem i Antom Sekulićem**, a završe s **Nevenom Ušumovićem, Julijanom Adamović i Ivanom Vidakom**. Ukoliko dolaze iz područja znanosti, neka si sadašnje vrijeme prikrate uz djela najcitiranijeg hrvatskog znanstvenika u svijetu **Paška Rakića**, rođenog u Rumi, ili najproduktivnijeg bohemista i slavista **Petra Vukovića** iz Tavankuta, te mladog sociologa **Maria Bare** iz Sombora.

U programu *Noći knjige* sudjelovala je i hrvatska književnica podrijetlom iz Vojvodine **Julijana Adamović**. S njom je održan online razgovor emitiran na Youtube kanalu Knjižnice i čitaonice **Fran Galović** iz Koprivnice.

D. B. P.

Projekt »Digitalizirana baština« Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata

Digitalizirana zbirka nota narodnih kola i igara

Notnu zbirku narodnih igara i kola iz arhive Bunjevačko-šokačke knjižnice *Ivan Kujundžić* pri Katoličkom društvu *Ivan Antunović* u Subotici skupio je i sačuvao prof. **Bela Gabrić**. Ona sadrži 40 različitih naslova, a ukupno ima 55 partitura, jer su pojedina kola zapisana u nekoliko verzija, po sviranju i pjevanju različitih interpretatora (vokalnih i instrumentalnih) što je i značajka folkloristike. Notna građa je digitalizirana i sada se može naći na internet stranici Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata u dijelu »digitalizirana baština« (<http://www.zkvh.org.rs/index.php/digi-notna-gradja/73-gabric-bela>), te tako biti korisna mnogim tamburašima i tamburaškim orkestrima.

Sva zapisana kola i igre su aranžirani za klasični tamburaški orkestar koji ima osam dionica u partituri. Partiture potpisuje **Miloš G. Pilić**, koji je u to vrijeme bio glazbeni suradnik prof. Bele Gabrića. Partiture za tamburaški orkestar urađene su korektno i čitljivo. Analizirajući ih, vidimo karakteristični način razmišljanja i stil izrade partitura toga vremena.

Ovu zbirku narodnih kola i igara možemo načelno podijeliti u dvije grupe. Jedna grupa naslova su kola – igre koje se plešu, ukupno je 23 naslova, dok drugu grupu naslova čine kola – igre kao instrumentalne skladbe, u to vrijeme popularnog glazbenog oblika »kolo« i ukupno je 17 naslova.

Plesna kola

Prva grupa nota su kola – igre koje su se plesale u folkloru, igrankama (popularno mjesto organiziranih igranki u Subotici bila je *Zanatska*), svatovima i na drugim narodnim zabavama i druženjima toga vremena. Naslovi koje imamo u ovoj arhivi svjedoče da su to bunjevačka kola koja se danas većinom igraju u folklornim društvima. U sedam kola imamo i zapisani tekst koji se pjevao uz igru. Kazivači tekstova su bili **Milenko Parabučki** i **Antun Vizin** iz Pečuha za tri zapisana teksta, a tri teksta su zapisana po narodnom pjevanju, točnije, ne zna se ili nije zapisan kazivač. To su sljedeći naslovi: *Rukavica s prstima* (Milenko Parabučki), *Bunjevačko kolo polagano* (3 verzije), *Seljančica*, *Gajdaško kolo* (5 verzija), *Hajd na levo, hajd na desno*, *Rokoko* (starinsko), *Rokoko* (novo) (tekst Antun Vizin, Pečuh), *Milkino dete*, *Momačko kolo* (tekst po narodnom pjevanju, nepoznati autor), *Ja sam sirota, Ričići*, *Jastuk tanca* (3 verzije), *Keleruj – Todore kolo* (tekst po narodnom pjevanju, nepoznati autor), *Bunjevačko veliko kolo* (*Ej, seko kako ćemo* ili današnji naziv *Babačko kolo* – 2 verzije), *Tandrčak* (tekst Antun Vizin, Pečuh), *Srdim se dušo*, *Igrala bi dere* (tekst Antun Vizin, Pečuh), *Divojačko kolo*, *Bunjevačko veliko – malo kolo* (5 verzija), *Ketuša kolo*, *Loskovo (Slamarsko) kolo* (glazba: **Alojzije Vuković Lozo**), *Mazuljka* (*Oj, ti curo garava*, Bajski trokut, 2 verzije) i *Sedam puta kolo* (polka, Bajski trokut).

Kola kao instrumentalne forme

Druga grupa nota su kola – igre kao instrumentalne forme, omiljene u to vrijeme. Ona bi se mogla okarakterizirati i kao bačka kola, jer su izvođena i šire od Subotice i Bajskog trokuta. Neka kola su i snimljena s tamburaškim orkestrom RTV-a Novi Sad i tamburaškim orkestrom **Janike Balaža** i tako bila popularna u to vrijeme. Imamo i grupu od šest bezimernih kola, kako bismo ih mogli nasloviti. Od tih šest kola za četiri se znaju naslovi, kako su danas poznati u tamburaškoj literaturi i pod kojim imenom su snimljeni u produkciji gore navedenih tamburaških orkestra. U ovoj su grupi sljedeći naslovi: *Samostalsko kolo* (2 verzije), *Čučkalo (Mangupsko) kolo*, *Ja sam Jovicu*, *Tamburaško kolo*, *Kolo Jelica (Galop kolo)*, *Perino kolo* (glazba: **Pere Tumbas Hajo**), *Đurđevica kolo*, *Zaplet*, *Tavankutsko kolo*, *Pavlovačko kolo*, *Bezimeno kolo br. 1* (ima 2 verzije), *Bezimeno kolo br. 2*, *Bezimeno (Galop) kolo br. 3*, *Bezimeno (Somborsko) kolo br. 4*, *Bezimeno (Jeftanović) kolo br. 5*, *Bezimeno (Tamburaško) kolo br. 6* i *Kolo polagano*.

Ova zbirka nota donosi i podatke o imenima svirača iz tog vremena, jer su zapisane različite izvedbe istih naslova. Tako su ovdje imena kao što su **Pere Tumbas Hajo** (najviše zapisa), **Stev Bačić Trnda**, **Miško Marijaši**, **Alojzije Vuković Lozo**, **Grša Vukov**, **Miloš G. Pilić**. Svakako bi bio interesantan i podatak o tome koje instrumente su ovi svirači svirali. Iz današnje perspektive znamo da je **Pere Tumbas Hajo** svirao tambure prim i basprim, a **Alojzije Vuković Lozo** (rođen i živio u Gornjem Tavankutu, Vuković kraj) svirao je prim. Za ostale zapisane svirače nemamo nikakva saznanja.

Vrijedno je saznanje da u ovoj zbirci imamo i dva skladana kola. To je ponajprije *Loskovo (Slamarsko) kolo* (partitura br. 40), čiji je autor **Alojzije Vuković Lozo**, a još je zanimljivije da se kolo udomaćilo u folklornim ansamblima i postalo dio repertoara u raznim koreografijama. Drugo skladano kolo za koje znamo autora je *Perino kolo* (partitura br. 31) **Pere Tumbasa Haje**. Ovo kolo spada u drugu grupu nota, u instrumentalnu glazbenu formu.

Imajući u vidu sve do sada napisano, ovo je vrijedna zbirka nota iz povijesti tamburaške glazbe s prostora Subotice koja svjedoči da je tamburaška scena sredinom XX. stoljeća u Subotici bila veoma živa i aktivna, glazbeno pismena i svjesna da je zapis veoma važan segment očuvanja nacionalne kulture. Uspjeli smo kroz ovu zbirku sačuvati i imena svirača aktivnih u tom periodu, a danas potpuno neznanih.

Vojislav Temunović

Asocijacija *Inbox* i kreativni centar *Prostor* u Petrovaradinu

Umjetnička transformacija Gradića

I »Inbox« radi na revitalizaciji petrovaradinskog Podgrađa, nakon desetljeća prepuštenosti tog lokaliteta za boravu. O tomu svjedoče njihovi projekti, poput »Gradić festa« i »Priča iza gradova« ili dešavanja u »Prostoru«

Festival uličnih svirača u Gradiću (foto: Zoran Ješić)

Podgrađe Petrovaradinske tvrđave (Gradić) ušlo je u proces transformacije iz zanemarene sredine u atraktivno srce kulturnih zbivanja koje spaja Novi Sad i Petrovaradin. Među onima koji su dokazali da je to, nakon desetljeća prepuštenosti Podgrađa zaboravu, zaista moguće nalazi se Umjetnička asocijacija *Inbox*. Ova skupina mladih kreatora ideje drukčijeg profiliranja Novog Sada ima svoj prostor, istoga službenoga imena (*Prostor*) u Beogradskoj ulici. Što radi *Inbox* i što se sve događa i planira u *Prostoru*?

Oživljavanje lokaliteta

Lea Kotlica, zadužena za odnose s javnošću u *Inboxu*, kaže kako su vrijednosti, potencijali i problemi Gradića bili poticaj da promisle o tome kako mogu pridonijeti njegovom oživljavanju, te se rodila ideja da Festival uličnih svirača redizajniraju i posвете upravo razvoju Gradića. Osim *Prostora*, ideju vraćanja života u Gradić zagovaraju i organizacija *Scenatoria* i *Suburbium*. Ona navodi i jedan kulturni kafić, osnovnu školu, slastičarnu, restoran, hostel, dućan suvenira, koji svi nose snažan pečat identiteta Tvrđave i Petrovaradina.

»Radujemo se dolasku i drugih organizacija i pojedinaca, kao i otvaranju novih mjesta, ali se nadamo da će taj proces transformacije biti pažljivo realiziran, jer je neophodno osigurati ravnotežu između turističko-ugostiteljskog i kulturnog sadržaja«, kaže ona.

Kotlica pozdravlja i očekuje dugo najavljivanu zabranu prometa motornih vozila kroz Beogradsku ulicu, smatrajući da je to logičan nastavak projekta obnove pročelja objekata u Podgrađu.

»Novi Sad je davno prerastao oblik monocentričnog grada i definitivno mu nedostaju nove pješačke zone, a Gradić može postati upravo to«, kaže naša sugovornica.

Što nedostaje Petrovaradinskoj tvrđavi?

Budući Spomen-dom bana **Jelačića** najbliži je susjed *Prostora*. Kotlica napominje da je hrvatska kultura imala značajnu ulogu u ne tako dalekoj prošlosti Gradića. Stoga, kako dodaje, budućnost Gradića ne bi smjela proći bez doprinosa hrvatske zajednice, te se raduju otvaranju Spomen-doma bana Jelačića.

»Nadamo se da će to biti otvorena organizacija s čestim doga-

đanjima, jer bi to bio još jedan doprinos stvaranju novih navika građana da posjećuju Gradić. Spomen-dom donijet će novi sadržaj u Gradić i tako dopuniti njegovu kulturnu ponudu», kaže ona.

Prema procjeni, Gradić sada ima najviše 500 stanovnika. Nema točnih podataka o tome koliko turista posjeti Petrovaradinski tvrđavu, no, po riječima Kotlice, pretpostavka je da se radi o desecima tisuća godišnje.

»Cijeloj Tvrđavi (i Donjem i Gornjem gradu) najhitnije nedostaje sveobuhvatan strateški plan zaštite i korištenja koji bi upravo definirao što joj točno nedostaje, na čemu i kako treba raditi. Tvrđavi svakako nedostaje dobra signalizacija, ploče s informacijama koje bi sigurno puno značile turistima prigodom posjeta, te posjetilačko-informacijski centar«, navodi Kotlica.

Gradić fest

Publika je Festival uličnih svirača, koji je nedavnim preseljenjem u Podgrađe proširen platformom *Gradić fest*, u velikoj mjeri prihvatila kao iznenađujuće potreban festival performerske kulture.

»Ovu platformu pokrenuli smo u želji da udružimo snage, znanja i iskustva s drugim udrugama i tako realiziramo snažnije

programe. Ideja o uličnim umjetnostima potječe od demokratskog koncepta da bi kultura i umjetnost trebale biti dostupne svima bez obzira na podrijetlo, socijalni status, ili razinu obrazovanja pojedinca. Festival ne okuplja samo ulične svirače, on želi potaknuti sve druge umjetnike da u tom periodu izađu na ulicu i svoju umjetnost prikažu u bliskom kontaktu s publikom«, kaže Kotlica.

Priče iza gradova

Asocijacija *Inbox* je nedavno objavila knjigu *Priče iz Gradića* koja je pokazala da je kovčeg petrovaradinskih priča tek otkriven. Da bi se potpuno otvorio, ova Asocijacija pozvala je sve one koji imaju neotkrivene, a možda zanimljivije priče o povijesti

Petrovaradina i njegovih stanovnika, da sudjeluju u programu *Priče iza gradova*. Naša sugovornica poziva sve koji znaju zanimljivu priču iz Petrovaradina da im je povjere.

»To mogu biti priče koje su pričali roditelji ili bake i djedovi, ili priče koje su se usmeno prenosile kroz generacije. Osim toga, pozivamo i istraživače ili entuzijaste koji se zanimaju za Petrovaradin da s nama podijele saznanja do kojih su došli. Kako sastanci sa zajednicom Petrovaradina sada nisu mogući, pozivamo sve zainteresirane da posjete internetsku stranicu *behind.city* i jednostavno pošalju priču za koju smatraju da je važno da se sačuva. Na stranici postoji opcija da nam se pošalje i arhivski materijal u vidu osobnih fotografija, video ili audio snimke koje bi mogle doprinijeti projektu i ideji. Tražimo priče o ljudima, događanjima, građevinama, ali tražimo i mitove ili legende za koje ne postoje povijesni dokazi koji bi ih potvrdili«, kaže ona.

Da je broj, značaj i kuriozitet neispričanih priča iz prošlosti Petrovaradina iznimno velik, potvrđuje i suradnik na pisanju knjige *Priče iz Gradića*, Petrovaradinac **Petar Pifat**.

»Neki događaji, pojave, običaji i identitetske osobenosti Petrovaradina ostat će zauvijek neispričani, nepoznati i zaboravljeni. Za 'izvlačenje' živopisnih priča od preostalih malobrojnih kazivača trebat će puno strpljenja, pripreme i razumijevanja od strane ispitivača. Upotpunjenosti nekih priča pridonijet će i vije-

sti iz novinskih članaka lokalnih novina davnoga vremena, jednostavne zabilješke u raznim obiteljskim bilježnicama Petrovaradinaca te dokumentacija nekadašnjega Gradskoga poglavarstva Petrovaradina i drugih dokumenata razasutih po knjižnicama Hrvatske i Srbije«, kaže Pifat.

Korona kriza

U korona krizi svi su ugroženi, pa tako i programi *Inboxa*, ali i događaji u okviru velikog projekta *Novi Sad – europska prijestolnica kulture 2021*. Po njezinom mišljenju, pod velikim znakom pitanja je odvijanje toga programa iduće godine.

»Živimo jedan povijesni trenutak, u kom je cijeli svijet stao i sada je teško uopće razgovarati o pojedinačnim slučajevima. Kulturni i kreativni sektori su

izuzetno osjetljivi i nije slučajno što je, primjerice, njemačka vlada odlučila da nakon povećanja proračuna za zdravstveni povećava i proračun kulturnog sektora i poduzme hitne mjere kako bi se on zaštitio od urušavanja. Neke razvijenije zemlje prepoznaju da su kultura i umjetnost vitalna snaga nacije, no kod nas je kulturni sektor među prvima stradao jer su prve mjere bile zatvaranje svih natječaja u kulturi. To nije održivo rješenje. Ne očekujemo da će se, kada sve prođe, Novi Sad vratiti u stanje u kakvom je bio prije pandemije, ali će se, nadamo se, stvoriti neka nova normala za koju se svi trebamo truditi da bude bolja čak i od one prethodne. Ovo je moment u kojem je stao cijeli svijet, period je promišljanja i stvaranja neke drugačije i bolje budućnosti«, smatra Kotlica.

Marko Tucakov

Znameniti banatski Hrvati: Miša Brajac (1900. – 1990.)

Vođa hrvatskog seljačkog pokreta u Banatu

Bio je pobornik braće Radić i njihovog seljačkog pokreta. Na lokalnim izborima 1936. uvjerljivom većinom glasova izabran je za predsjednika starčevačke općine. Po oslobođenju od fašizma postaje nepoželjan iako je sovjetski oslobodilački stožer imao sjedište u njegovoj kući

Dana 27. rujna 1900. godine u Starčevu, u obitelji **Josipa Brajca** i **Terezije Butine**, kao četrnaesto dijete, rođen je sin po imenu **Miša**. Od velikog broja djece u obitelji, starost su osim njega doživjele samo još dvije starije sestre. U rodnom mjestu je završio osnovnu, a potom i višu školu. O društvenim prilikama za vrijeme djetinjstva i mladenačkog doba pisao je kasnije u zabilješkama koje s ponosom čuvaju njegov unuk **Vinko** i unuka **Julijana**. Pamtio je to doba po miroljubivom ratarskom načinu života i slozi i prijateljstvu koji su karakterizirali odnose između Srba, Hrvata i Nijemaca u Starčevu.

Budući da je njegov otac Joso bio jedan od rijetkih seljana pretplaćenih na tisak, Brajac je vrlo rano počeo čitati i na taj način se upoznavati sa svijetom oko sebe. U njihovu je kuću stizao zagrebački *Prijatelj naroda*, ali i **Miletićeva Zastava** iz Novog Sada. Idilično odrastanje u jednom tipičnom južnobanatskom selu prekinuo mu je Prvi svjetski rat u čijem je jeku 1917. preminula glava obitelji Brajac. Gubitak oca spasio je Mišu od regrutacije. Vraćen je doma, jer nije bilo nikoga da brine o majci i obrađuje zemlju.

Pobuna u selu

Svršetak rata donio je olakšanje i novu nadu. No, ne zadugo. U proljeće 1919. u Starčevu je buknuła pobuna koja je trajno ostala u sjećanju mještana, a Brajcu dala poticaj da se uključi u politički život nove južnoslavenske države. Nekoliko desetaka Hrvata tada je od seoskog kneza dobilo pozive za regrutaciju. Oni su se dogovorili da narednog jutra skupa odu pred starčevačku općinu pitati nadležne zbog čega ih mobiliziraju. Revoltirani zbog toga što tamo nikoga nisu zatekli, demolirali su zgradu, presjekli telefonske žice, razdijelili siromasima općinsko žito i selom pronosili glas o narodnom ustanku. Pridružili su im se onda Srbi, Nijemci i ostali. Bunu je poslije nekoliko sati ugušio odred ratnih dobrovoljaca iz Pančeva. Predvodnici su uhićeni i odvedeni u zatvor, a u selu je zavladao teror tijekom koga mnogi nedužni, među kojima i Mišo Brajac sa svojom majkom, bivaju saslušavani i prebijani bez milosti. U doba socijalizma ova burna događanja su reinterpetirana i

 Starčevo uoči Prvog svjetskog rata (izvor: Župni arhiv u Starčevu)

stvoren je mit o tzv. Starčevačkoj republici.

Jasno nezadovoljstvo novom vlašću Kraljevine SHS Starčevci su očitovali već na izborima održanim 1920. kada ogroman broj glasova daju komunistima. Brajac se, pak, u spomenutom periodu upoznaje s djelima braće **Radić** i ideologijom njihovog seljačkog pokreta. Tijekom dvadesetih godina oprobao se i kao pisac pripovjedaka iz narodnoga života. Jedna od njih koja nosi naziv *Na Badnje več*e objavljena je u *Seljačkoj prosvjeti* 1928. godine. Uoči izbora raspisanih prije uvođenja Šestosiječanjske diktature kralja **Aleksandra I.** diljem Banata je sudjelovao u kampanji za Hrvatsku seljačku stranku. Na glasanju za parlament 1925. u pančevačko-belocrkvanskom izbornom okrugu HSS je zaokružilo 481, a 1927. u istom području 1.116 birača. U Brajčevoj kući su tijekom agitacije mjesecima boravili **Vlatko Maček**, nositelj liste, kao i **Pavle Radić**.

Dolazak na čelo općine

Smrt **Stjepana Radića** 1928. godine Mišu je pogodila i osobno, kao prijatelja i političkog sljedbenika pokojnika. Nekrolog koji je tim povodom sastavio zvao se *Ostani s nama, jerbo se smrkava* i objavljen je u *Božićnici* za 1929. godinu. Kasnije je blisko surađivao s odvjetnikom i političarom iz Pančeva, **Dudom Boškovićem**, snažno se zalažući za vojvođansku autonomiju. Česti gosti kod Brajca bili su politički disidenti i protivnici režima. Tako je u njegovoj kući uhićen **Dragoljub Jovanović**, tadašnji sveučilišni profesor. Zbog veza s beogradskim i zagrebačkim oporbenjacima robijao je Brajac u beogradskoj *Glavnjači*, a potom u zatvoru u Podravskoj Slatini. Poslije tri mjeseca istrage suđeno mu je u Osijeku gdje je oslobođen svih optužbi. Godine 1935. stao je uz Udruženu

 Brajac sa suprugom Marijom, rođenom Pillmann (izvor: Privatna arhiva Julijane Radočaj Juga)

opoziciju na čelu s Vlatkom Mačekom. Na lokalnim izborima održanim 1936. uvjerljivom većinom od 85 posto glasova izabran je za predsjednika starčevačke općine.

»Od danas za sve što se u našoj općini događa mi snosimo moralnu i materijalnu odgovornost. Biti na čelu jedne općine velika je čast, ali i velika dužnost. Mi se brinemo za cijelo selo i ne gledamo tko je za koga glasao. U općini nitko ne može voditi partijsku politiku i nitko putem vlasti ne može sebi vrbovati pristaše. Svi skupa moramo se truditi da povratimo stare seljačke pravice i ono što su naši stari sagradili ne samo da sačuvamo već i dogradimo«, istaknuo je tada među ostalim Brajac u svom predsjedničkom govoru.

Okupacija i oslobođenje

Usporedio s političkim angažmanom sa suprugom **Marijom**, rođenom **Pillmann**, na put je izveo sina **Josipa** i kćerke **Tereziju**, udovu **Radočaj** i **Magdalenu**, udovu **Rukavina**. Preokret ponovno donosi rat koji je počeo 1941. godine. Bila su to teška vremena za sve žitelje Starčeva, pa tako i za Hrvate. U posjet selu 1942. dolaze predstavnici Konzulata NDH u Beogradu i s viđenijim domaćinima drže sastanak u Brajčevom domu. Željeli su privoljeti starčevačke Hrvate na kolektivno iseljenje u matičnu državu. Tu su ponudu nazočni jednoglasno i kategorički odbili. Velike nedaće dolaze naredne 1943. godine. Nijemci primoravaju Hrvate da

Kulturno djelovanje

Osim političkog aktivizma, Brajac je djelovao i na kulturnom planu. Između dva rata pridonio je da u Starčevu budu osnovani ogranci, podružnice i povjereništva Hrvatskog kulturnog društva *Napredak*, *Seljačke sloge*, *Gospodarske sloge*, *Hrvatskog radiše*, Hrvatskog književnog društva svetog Jeronima i dr.

 Brajac u svom dvorištu (izvor: Privatna arhiva Julijane Radočaj Juga)

podrže okupaciju i stupe u redove pomoćne policije. Brajac savjetuje sunarodnjake da se ne odazovu. Nekoliko desetaka muškaraca zbog toga su upućeni na prinudni rad u Ečku kraj Zrenjanina odakle su ubrzo deportirani u borske rudnike.

Po oslobođenju od fašizma Miša Brajac postaje nepoželjan iako je sovjetski oslobodilački stožer imao sjedište u njegovoj kući. Oduzeto mu je biračko pravo, dio zemlje nacionaliziran, a označen je kao netko tko je održavao prisne veze s ustašama i pomagao Nijemce zatočene u poslijeratnim logorima. Prihvatio je kasnije poziv da se uključi u rad Narodnog odbora općine Starčevo, ali zbog nesuglasica s novim vlastima ubrzo se povukao iz politike. **Petar Stambolić** na Drugom plenumu CKKPJ održanom u siječnju 1949. iznio je referat u kojemu nekoliko mještana Starčeva, skupa s Brajcem i tadašnjim župnikom **Wernerom**, optužuje za organizirane pokušaje razaranja seoske zadruge. Početkom pedesetih godina Brajčev sin Josip postaje politički emigrant i svoju liječničku karijeru nastavlja u Kanadi. Iako je odustao od javnog bavljenja politikom, Miša je kao kroničar zajednice i svjedok povijesti ostao nezaobilazni sugovornik svih koji su se zanimali za Starčevo. Tako je **Balint Vujkov** od njega prikupio nekoliko narodnih pripovjedaka i uvrstio ih u svoju zbirku *Do neba drvo* objavljenu 1963. godine. Opet je trpio progon u vrijeme Hrvatskog proljeća kada mu je privremeno oduzeta putovnica. Razlog je bio taj što je dao izjavu reporteru *Glasa koncila* koji je u svibnju 1971. pisao o Hrvatima u Starčevu. Tijekom narednih godina sabirao je sjećanja na događaje iz 1919. i te svoje memoare ostavio u naslijeđe potomcima.

Premинуo je i pokopan u siječnju 1990. u Starčevu. Udruga banatskih Hrvata je za lipanj ove godine zakazala svečano obilježavanje 120. obljetnice od Brajčevog rođenja.

Dalibor Mergel

Sv. Josipe – moli za nas

Na blagdan sv. Josipa Radnika, kome je posvećena mjesna crkva u Đurđinu, 1. svibnja slavi se proštenje. S obzirom na to da je u zemlji izvanredno stanje zbog koronavirusa, proštenja na kakvo su mještani i gosti naviknuli neće biti. No, povod je to za kratki razgovor s tamošnjim župnikom vlč. **Draženom Dulićem**.

Kako ćete ove godine proslaviti svog zaštitnika?

Zasigurno da će ove godine biti drugačije proslavljen naš zaštitnik župe sv. Josip Radnik zbog nastale situacije s covidom-19, zbog policijskog sata koji se uvodi već od četvrtka a budući da je proštenje 1. svibnja, a sada taj dan pada na petak, u to vrijeme je zabranjeno izlaziti iz svojih domova. Jasno je da naroda i onako svečane proslave kakva je s narodom neće biti, ali gledat ću da koliko sam u mogućnosti, na svečan i dostojanstven način obilježim i proslavim ovaj važan dan za našu župu.

Kada je župa ustanovljena i kada je sama crkva podignuta?

Prva Crkvena općina osnovana je 1923. godine, 1933. je napravljen nacrt za crkvu, a 1935. godine je blagoslovljen temeljni kamen i počeli su radovi na samoj crkvi. Do 1955. Đurđin je bio vikarija, a od 1. siječnja 1956. je proglašen župom.

Poznato je da su tada mještani Đurđina darovali potrebnu zemlju, financijski i svojim radom pomogli gradnju crkve. Koliko danas mještani pomažu život i rad župe, bilo financijski, bilo spremanjem, uređenjem crkve ili čime drugim?

Danas su prilike zasigurno drugačije nego prije 30-40 godina i kasnije. Vremena, a tako i ljudi se mijenjaju. Crkvu je zaista trebalo izgraditi u ono vrijeme, a svjedoci tome su stare fotografije na kojima se vidi da se sve radilo ručno. Nije tada bilo ni dizalica, ni mišalica, a ni materijala kao danas. Zanimljivo je to da je fotograf dok je slikao radove, fotografirao i rupu u kojoj se miješalo vapno i pijesak. Danas je to čudno kada se vidi, ali tako se radilo. No, kada se crkva izgradila trebalo ju je i opremiti. Ima u župnom uredu jedna stara i istrošena bilježnica u koju su upravitelji vikarije pa kasnije i župnici zapisivali, vodili dnevnik o pojedinim slavljinama, a onda na drugom kraju započinju i darovi

vjernika. Tamo se lijepo vidi kako su pojedinci, ali i obitelji, financijski pomagali kako bi se kupile stvari za liturgijski život župe. Tako se mogu naći darovi od 1938. do 1960. godine poput kaleža, monstrance, ispovjedaonice, oltarnika, kipova, križeva, rupčića, materijala za oltarnike. Danas je to sve pomalo drugačije. Prvo: manje je ljudi, manje su ljudi okrenuti k vjeri i duhovnome, sve je užurbano i pomalo se prati taj moderni i užurbani stil života, trka za vremenom, novcem, a Bog je tamo u crkvi. Shodno takvim prilikama uvijek se nađe netko tko će pripomoći u poslovima kada je to potrebno, ali budući da je sve građeno povećće za one prilike, danas kada je manje ljudi i vjernika zaista je teško pronaći sredstava i financija za održavanje i izdržavanje crkve a i župnog doma. Često pak bude da treba nešto popraviti, uraditi ili pak platiti režije a da sredstava za to nema. Sve je to napravljeno od materijala koji se troši, a dulji period nije ništa ozbiljnije ulagano i sada sve to traži popravke i ulaganja, a danas su takve prilike da se zakrpi samo toliko da ne propadne i da se koliko-toliko spasi. Stoga se često prate razni natječaji na koje možemo kao župa pristupiti te koliko-toliko poboljšati stanje i pribaviti financijska sredstva. Ljudi, vjernici pomažu kako i koliko mogu, i čime mogu. Netko se priključuje redovitim grupama za spremanje crkve pa na taj način doprinosi, neki koji put mogu, jer su bolje stojeći, financijski poguraju neki projekt ili ono što je u tom trenutku najviše potrebno, ali takvih je malo ili se pak ne jave. Neki donose namirnice, a jasno je da i uvijek ima onih koji zbog neimaštine ne mogu pridonijeti župnoj zajednici materijalno, ali vjerujem da se u svojim molitvama često sjete svoje župe.

Otkad se u ovoj župi vode matične knjige, te kakvo je danas stanje? Koliko imate godišnje podjele sakramenata?

Matične knjige u župi se vode postupno, i to matica krštenih od 1938., matica vjenčanih od 1938., a matica umrlih od 1953. godine. Ako se prelistaju matice krštenih iz 1970./1980-ih godina vidi se da je bilo godišnje i do 35 rođenih. Danas je to puno manje, do 10 rođenih. Obitelji su danas puno manje, pa je manje djece i na podjeli sakramenata, manje je i vjenčanja, od jednog do dva godišnje, ili pak nijednog.

Koliko okvirno vjernika broji ova župna zajednica?

Po nekom mom podatku koji sam napravio u blagoslovu kuća 2019. godine, župa broji oko +-180 katoličkih domaćinstava u kojima je s djecom i starima bliže 600 ljudi.

Imate li u župi vjeronauk za djecu ili mlade, nekakva druženja ili okupljanja?

U župi su djeca aktivna na školskom, ali i na župnom vjeronauku za osnovnoškolce koji se održava subotom. Djeca su podijeljena u dobne grupe, često gledamo da budu i nekakve radionice, da djecu zainteresiramo i približimo župi, crkvi, osobnoj vjeri. Često kada imamo priliku mladi prave razna druženja, bilo za veći bilo za manji broj sudionika. Iako proštenje neće biti onako kako smo naviknuli, vjernicima možemo preporučiti da se u svojim osobnim molitvama sjete svih radnika, osobito tesara, stolara, blagaj-

nika, inženjera, graditelja i slastičara, čiji je sv. Josip zaštitnik, kao i ove župne zajednice. Ujedno, sv. Josip je zaštitnik i opće Crkve, nerođene djece, očeva, emigranata, umirućih, trudnica... te odlukom Hrvatskog sabora iz 1968. godine i hrvatskog naroda.

Ž. V.

U susret blagdanima

1. svibnja – sv. Josip Radnik
3. svibnja – sv. Filip i Jakov
4. svibnja – Florijan
7. svibnja – Dujam, Duje
10. svibnja – Ivan Merc
12. svibnja – Leopold Bogdan Mandić
13. svibnja – Gospa Fatimska
14. svibnja – Matija apostol
16. svibnja – Ivan Nepomuk

Prijenos svetih misa na Radio Mariji

Ponedjeljak, srijeda i petak – u 15 sati
Utorak, četvrtak i subota – u 7 sati
Nedjelja – u 12 sati

Radio Mariju Srbije možete slušati na sljedećim frekvencijama: Subotica 90.7 MHz, Sombor 95.7 MHz, Novi Sad 90.0 MHz, Niš 102.7 MHz i Vrdnik 88,4 MHz.

Svibanj – Gospin mjesec

Papa **Franjo** pozvao je katolike diljem svijeta na zajedničku molitvu krunice u svibnju koji je uz listopad također Marijin mjesec. Kako prenosi *Kathpress*, papa u svojoj poruci ističe kako je upravo u doba raznih ograničenja kretanja važno ponovno otkriti snagu obiteljske molitve, a povezanost i sjedinjenje u molitvi mogu nadici kušnju. Sveti Otac poziva na molitvu za utjehu tugujućima, za sve zabrinute zbog neizvjesne budućnosti i posljedica za gospodarstvo, za političare, liječnike, medicinsko osoblje, volontere i znanstvenike, kao i za sve one ljude koji ugrožavaju vlastiti život da bi spasili druge.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Sigurnost u Kristu

Čovjek u svome životu trajno traga za sigurnošću. Želi siguran dom, siguran posao, sigurnu mirovinu, siguran auto. A onaj tko obećava sigurnost uvijek lako pronalazi sljedbenike. Međutim, može li itko zajamčiti sigurnost osim Boga i kakvu uopće sigurnost mi želimo i doista trebamo? Upravo evanđelje četvrte vazmene nedjelje potiče nas da o tome razmišljamo.

On je i pastir i vrata

Ove nedjelje Isus progovara u prispodobici, kao što je mnogo puta činio kada je želio otkriti nam Božje kraljevstvo i pokazati nam kakav je Otac prema ljudima. Koristio se različitim primjerima iz života Židova svoga vremena, koji ni nama danas nisu daleki. Ove nedjelje služi se slikom ovaca i pastira (usp. Iv 10,1-10). Isus je u ovoj prispodobici istovremeno i vrata kroz koje prolaze ovce, a i pastir. Još u Starom zavjetu korištena je slika pastira da označi odnos Boga i njegovog naroda. A po prorocima Bog osuđuje pastire koji bi trebali u njegovo ime voditi narod, a to ne rade dobro, ne ponašaju se kao pastiri. Isus je poslan od Oca da okupi novi Božji narod. To je činio naviještajući Radosnu vijest svakom pojedincu i tražeći njegovo obraćenje. A od onih koji su prihvatili njegov navještaj stvarao je novi Božji narod koji je išao za njim. Iako su već prve kršćanske zajednice imale svoje vođe, pastire, jedini pravi pastir bio je Krist. Tamo gdje je ta svijest o Kristu kao pastiru počela blijedjeti, a vođe sebe stavljati u prvi plan i naglašavati svoje uloge, evanđelist je ostavio upozorenje: »I ne dajte da vas vođama zovu jer jedan je vaš vođa – Krist« (Mt 23,10). Krist je jedini pravi pastir kojega treba nasljedovati.

Međutim, Krist za sebe kaže i da je vrata: »Zaista, zaista, kažem vam: ja sam vrata ovčama« (Iv 10,9). Vrata označavaju ulaz i izlaz, pa gdje nas to Krist uvodi? Uvodi nas u Božje kraljevstvo, odnosno svoje ovce koje ga slijede. Onaj tko Krista nasljeduje ima zajamčen ulaz u Božje kraljevstvo. Krasne li sigurnosti koju ne može ponuditi ovaj svijet.

No, iz svakodnevnog života poznato nam je iskustvo da kada se s nekim posvađamo, razočaramo ga i iznevjerimo, njegova nam vrata ostaju zatvorena. Vrata koja Isus predstavlja nikada se čovjeku ne zatvaraju. Kroz njih

se može ulaziti ili izlaziti, ali ona će nas uvijek čekati širom otvorena. Onaj tko slijedi Krista i njegov nauk na taj način ulazi u kraljevstvo Božje. Onaj tko je Krista napustio i okrenuo mu leđa, izašao je iz kraljevstva, ali mu se vrata nisu zatvorila. Isus nam je pokazao sliku Boga kao dobrog Oca; on ne zatvara svoja vrata pred djecom svojom već samo poštuje njihovu potpunu slobodu. Kada netko sam odluči Bogu okrenuti leđa, Bog će poštivati njegovu odluku, ali će ga strpljivo čekati da se vrati, kao dobri otac iz Isusove prispodobe, koji je čekao mlađeg sina (usp. Lk 15,11-20). On čeka da se čovjek obrati, da spozna kako je krenuo krivim putem i zaželi se vratiti k Njemu. On ga tada prima nazad u svoje kraljevstvo, radujući se zbog njegovog povratka. Zato je Krist i pastir i vrata. On je onaj koji nam omogućava prispjeti u Božje kraljevstvo, ali nas ne prisiljava nego nas zove, a na nama je da se odlučimo hoćemo li se odazvati njegovom pozivu ili ga odbiti.

S Kristom smo sigurni

Današnje vrijeme prepuno je nesigurnosti. Pandemija koja je zahvatila svijet pokazala je čovjeku koliko je mali i koliko su njegove sposobnosti ograničene. Mnogo toga što smo smatrali sigurnim, odjednom kao da je iskliznulo iz naših ruku. Posao, zarada, zdravlje, pa i mnoge prijateljske i obiteljske veze, sve je uzdrmano i nesigurno. Ljudi su uplašeni i zabrinuti pred neizvjesnom budućnošću. No, Isus nam ovonedjeljnim evanđeljem šalje poruku utjehe, jer sigurnost ipak postoji, a ta sigurnost je On. Poziva nas da ga nasljedujemo, da živimo evanđelje iako smo zatvoreni u svojim domovima. Život nije stao, živimo, te i dalje može odabrati hoćemo li živjeti evanđelje ili ne. Sada, možda snažnije nego ikad, odjekuje njegov poziv da krenemo za njim, da se ne dvoumimo, da ne donosimo neke polovične odluke nego da čvrsto stanemo uz njega. On nam neće obećati siguran posao niti sigurno zdravlje, ali nam obećava da je uz nas, kao pastir uz svoje stado, i da nas sigurno vodi u Božje kraljevstvo, što nam, kao kršćanima, treba i biti najvažnije. Neka nam u ova vremena odzvanjaju riječi divnog Psalma 23: »Pa da mi je i dolinom smrti proći, zla se ne bojim, jer si ti sa mnom. Tvoj štapić i palica tvoja utjeha su meni« (Ps 23,4).

Rubnici u uređenju vrta

*U uređenju vanjskih prostora postoji pravilo da je potrebno imati »ključni element« *
Prijedlog je izrada i dekorativne ograde * Bijela boja se pokazala odličnom, zbog čistoće,
a isto tako i kontrasta sa zelenom pozadinom*

Nastavljamo sa savjetima stručnjaka i u ovome broju. O čemu treba voditi posebno računa u otvorenim prostorima i što je ono što će naš vrt učiniti posebnim za oko, ali i za opuštanje pitali smo dipl. ing. pejzažne arhitekture **Petra Gakovića**.

Što je značajno za neku otvorenu površinu? Je li bolje imati mnoštvo manjih detalja ili imati samo jedan glavni detalj?

U prošlom broju smo imali priliku vidjeti kako se pozabaviti s posudama i vidjeli smo da u tom slučaju važi pravilo »manje

je više«. U uređenju vanjskih prostora postoji pravilo da je potrebno imati »ključni element« oko kojeg će se izgrađivati ostali dio prostora. Primjerice, ako na otvorenoj površini imamo neko reprezentativno visoko drvo, ono će nam biti glavna referenca i oko njega ćemo graditi i dizajnirati ostatak prostora. Oko njega ćemo slagati ostale elemente. Međutim, ukoliko imamo klasično dvorište, tj. okućnicu bez nekog značajnijeg drveta ili nekog

višeg elementa, onda je dobro ubaciti nekoliko elemenata koji će izgraditi »ključni element«. Ovom prilikom ćemo se malo bolje upoznati s rubnicima, tj. ogradama.

Kakvi stilovi postoje kada su u pitanju ograde? Koje su kod nas najčešće zastupljene?

U našim krajevima su sigurno najčešće ograde od cigle – bilo ožbukane ili samo poslagane. Naravno, prisutne su i žičane u raznim oblicima, ali ovog puta ćemo se bazirati samo na klasične. One su najbolje ukoliko se želimo direktno odvojiti od vanjskog

prostora (zvučno i vizualno), međutim, one znaju biti jako ograničavajuće. Stvaraju osjećaj zatvorenosti i skučenosti, bez obzira na veličinu prostora. Kako bi se razbila monotonija, prijedlog je izrada i dekorativne ograde, koja odvaja, recimo, povrtni dio od travnjaka, ili dio s ljubimcima i slično.

Koji su prijedlozi kada je u pitanju boja ograde?

To varira i ovisi od prostora i od okruženja. Ukoliko se želi naglasiti ograda, najbolja je bijela opcija, dok ukoliko se želi stvoriti prirodni je okruženje, najbolje su prirodne boje drveta ili čak i tamno zelene.

Koji je prijedlog za jedno standardno uređeno dvorište?

Kroz ove slike možemo vidjeti nekoliko rješenja. Za primjer sam uzeo bijelu drvenu ogradu, kakvu imam u svom domu, koja služi kao prijelaz između povrtnog dijela i ostatka okućnice. Predloženi oblik je sa zaobljenom formom pri vrhu. Ovakve forme se mogu kupiti već gotove, s tretiranim drvetom, tako da ih je dovoljno samo ofarbati. Bijela boja se pokazala odličnom, zbog čistoće, a isto tako i kontrasta sa zelenom pozadinom. Temelj je jedino potrebno da ipak bude betoniran. Ograda ne mora biti skroz ravna, nego se mogu praviti polulukovi. Ostalo je prepušteno idejama, kojima nema kraja...

»Nadam se da će vam i ova ideja biti od pomoći za uređenje vaših površina«, poručio je za kraj naš sugovornik Petar Gaković.

RECEPT NA TACNI

Panettone

U posljednje vrijeme primjećujem da posebno uživam u otkrivanju novog hobija. Sve je počelo s origamijem. Umjetnost presavijanja papira totalno me zavela i nisam samo uživala u novim oblicima koje sam stvarala, već sam i doživjela neku meditaciju i opuštanje. Kasnije sam pokušala svirati razne instrumente, kuhati čajeve, razne vrste kuhinje i još mnogo toga, a evo sada se suočavam s novim hobijem. U svom novom hobiju prilično sam pasivan akter i cijela moja aktivnost svodi se na gledanje fotografija hrane. Uživam gledati prelijepe fotografije hrane toliko da je to nevjerojatno. I nije mi važno što je hrana na fotografiji, koliko mi je važno da je lijepo sastavljen, da je to lijep okvir i ideja. A upravo je taj moj hobi uvrstio panettone u moj život, i to ne u vrijeme praznika ili neke posebne prigode već u sasvim običan ponedjeljak.

Potrebno: 500 g brašna / jedan kvas / 100 ml mlijeka / 8 žlica šećera u prahu / 2 jaja / 2 žumanjka / 2 vanilin šećera / 50 g maslaca / pola žličice đumbira / 50 g brusnice / 30 g sjeckanih oraaha / 2 žlice arancina / 30 g suhog grožđa / 30 ml ruma.

Postupak: Suho grožđe stavite u rum desetak minuta, a zatim procijedite. Žličicu šećera, brašna i usitnjeni kvasac ostavite s mlakim mlijekom desetak minuta da dođe kvas. U prosijano brašno dodajte vanilin šećer, đumbir, šećer, šećer u prahu i usitnjen maslac. Rukama zdrobite maslac u ostale sastojke, pa u sredini napravite rupu u koju ćete ubaciti nadošli kvas, jaja, žumanjke, brusnice, sjeckane orahe, arancine i suho grožđe. Tijesto mijesite rukama na pobrašnjavljenoj podlozi dok ne postane glatko, a zatim ga ostaviti u posudi na toplom mjestu da odmori oko 90 minuta. Nakon toga tijesto premijesite i stavite u pripremljeni kalup i ostavite još pola sata da odstoji i naraste. Što se kalupa tiče, panettone je duguljasti kolač, a kako je kod nas gotovo nemoguće nabaviti papir koji se koristi kao kalup za pečenje ovog divnog kolača, možete koristiti konzervu, šerpu ili već neki kalup koji vam je na raspolaganju. Što se tiče drugih kalupa i šerpi, obložite ih papirom za pečenje i neka on bude duži od posude, kako bi kolač što više narastao. Panettone peći u pećnici zagrijanoj na 190 stupnjeva Celzija oko 35 minuta. Na pola pečenja kolač prekriti papirom kako korica ne bi zagorjela. Kada je gotov, izvaditi kolač iz pećnice i ostaviti desetak minuta u kalupu i nakon toga ga izvaditi.

Važan dodatak: Kolač bi i ovdje mogao biti gotov, ali onda ne bi bio završen po receptu. Na kraju dolazi glazura za koju vam je potrebno 25 ml vode, 80 g šećera u prahu i arancini za dekoraciju. Postupak je vrlo jednostavan: šećer u prahu umiješati s toplom vodom i preliti preko kolača i zatim ga ukasiti arancinima. Po ukusu posuti šećerom u prahu.

Svaki dan je dovoljno velik da miriše na prelijepe panettone. Dobar tek!

Gorana Koporan

Kroz izbljedjela sjećanja

Usporedba fotografija iste lokacije u Strossmayerovoj ulici, jedne snimljene prije četrdesetljeća i druge iz novijeg vremena, ukazuje na značajnu promjenu koja se u međuvremenu dogodila u ovoj poznatoj i prometnoj subotičkoj ulici. Na mjestu prizemne kuće skromnog izgleda i dimenzija, pred kraj prošlog stoljeća izdigla se dvokatnica, između susjednih zgrada s obje strane koje su na istoj lokaciji odavno, još od početka dvadesetog stoljeća. Između te dvije katne palače dugo je postojala spomenuta prizemna kuća, u kojoj je – mnogi Subotičani se toga dobro sjećaju – radila kvalitetna mesnica.

Palaču s lijeve strane, koja se nalazi na uglu ulice, te nosi adresu Ulica Maksima Gorkog, projektirali su 1900. godine **Milan Zarić** i **Nikola Marković**, za vlasnicu **Mariju Kolarić**, udovu zemljoposjednika **Isidora**. U prizemlju je napravljeno pet trgovina za izdavanje, a na katu šestosobni stan. U sklopu zgrade postojao je i prizemni dio duž Ulice Maksima Gorkog, u kome se dugo nalazila gostiona, a devedesetih godina je na tom mjestu, također, izgrađena nova dvokatnica.

Impozantnu palaču projektirao je poznati arhitekt **Titus Mačković** 1909. godine, za trgovca **Józsefa Roznófszkg** i suprugu **Rózsiku**. Ovo je bila jedina secesijska palača u cijeloj ulici, i uz to dugo jedina dvokatnica, sve do ovog novijeg vremena kada je na mjestu susjedne prizemne kuće podignuta zgrada iste visine. U lijepoj secesijskoj palači nekada su stanovala dva poznata subotička liječnika: **Pajo Ivković Ivandekić** i **Antal Barta**, koji je ovdje imao svoju privatnu ordinaciju.

Bolnica Kecskemét

»Evo, ovo je, majko moja, bolnica u kojoj tvoj bolesni sin leži već tri nedilje. Vidiš li kolika je ovo zgrada? Tu nas ima četiri stotine nevoljnika. Bolnica Kečkemet, 3.08.»

Napisano je na poledini ove razglednice odaslane iz Kecskeméta, grada u Mađarskoj, tijekom Drugog svjetskog rata, za Sontu, samohranu majku **Brigiti Đanić, Solarovoj** (1892. – 1987.). Sonćani su je poznavali kao **Birđu**, a ja osobno, kao baba Birđu. Po njenom imenu je nastao nadimak **Birdini**, a nadimak po suprugu, Solarovi, je potpuno zaboravljen.

Uz ovu razglednicu je pristiglo i pismo majka Birdi od najmlađeg sina **Pavla**, rođenog nepoznate godine, prisilno odvedenog sa sedamnaest godina i regrutiranog u mađarsku vojsku gdje je bio ili ranjen, ili se razbolio, ostaje nepoznanica. U pismu uz razglednicu piše kako je: »... jako zima i jako se umire. Smrznete su mi i noge i ruke«. Predosjećajući kraj nastavlja: »... kad na proliće naideš na ružicu, izberi je, digni ruke ka nebu i moli se za me...«.

Za mater nije više bilo dvojbe hoće li čekati doma crnu depešu ili se spakirati i poći u nepoznato tražiti sina. Spremila se i ponijela svega što se moglo, kao i veliki okrugli kruh kakav se pekao u seoskim domovima. Sve je to stavila u šokačku torbu koja izgleda vrlo slično današnjim rancima, samo se ukršta i veže na prsima, a izatkana je u sonćanskim kućanstvima. Put je bio veoma naporan. Vlakovi tada nisu išli. Putovala je pješice i zaprežnim vozilima koje je sretala na putu. Nakon dugo vremena, promrzla, neispavana, podbijenih stopala i sa smrztotinama po cijelomu tijelu, stigla je do cilja, do ove bolnice u Kecskemétu.

Okolo bolnice i u njoj je bila neopisiva gužva. Ljudi sa svih strana Europe su se tiskali u nadi pronalaženja svojih milih. Malobrojno medicinsko osoblje, nemajući izbora, dozvoljavalo je ulazak po bolesničkim sobama. Sobe su bile pretrpane bolesnicima koji su ležali po dvoje i više njih na pocijepanim i prljavim posteljama s krvavim i prljavim zavojima. Očajno su tražili: »kenyeret, kenyeret!« (kruha, kruha).

Birđa se pitala zašto pružaju ruke prema njoj. Znala je da u torbi ima šokački kruh, ali je čuvala za svoga sina, a i tko bi nahranio tolika usta, osim Isusa. Sve sobe u bolnici je obišla, ali sina nije našla, ni živoga ni mrtvoga. Nitko ga nije poznavao. Nikakvoga traga o njemu nije bilo.

Očajna je izašla iz bolnice i sjela uz ogradu parkića koji je okruživao zgradu bolnice. Skidajući torbu primijeti da kruh viri iz torbe. Prenerazila se. Ranjeni i bolesni su vidjeli njen kruh. Istog časa se vratila u bolnicu i na sitne komade iskidala kruh i redom dijelila dok ga je dostajalo, mada je i njoj bio potreban za povratak u Sontu.

Njezin sin Pava se više nikada nije javio, ni osobno, ni pismom, niti razglednicom. Ova razglednica je bila sve što je ostalo od njega.

Tražila ga je preko Crvenoga križa po cijelomu svijetu. Njezini roditelji i četiri brata i sestra su živjeli u Kanadi. Slali su joj novčanu pomoć i sami su ga tražili, ali nije bilo ni traga, ni glasa o njezinom najmlađem sinu.

Baka Birda se vratila u Sontu noseći gorčinu i jad svoje nutrine tijekom života, ali i s nadom da će se sin iznenada pojaviti.

Ruža Silađev

Svjetski dan vatrogasaca

Svjetski dan vatrogasaca obilježava se 4. svibnja, kada je i blagdan sv. Florijana, zaštitnika ovih hrabrih ljudi. Gotovo da nema dječaka koji bar jednom nije poželio pogledati vatrogasni kamion ili vidjeti velika i dugačka crijeva za vodu. Po-djednako se ovim hrabrim spasiocima dive i djevojčice.

Biti vatrogasac je ozbiljan i izuzetno opasan posao, a njihova dužnost je štititi ljude i imovinu ugroženu požarom. Imaju organizirano stalno dežurstvo i uvijek su u pripravnosti. Na znak dojave o vatri kreću na mjesto požara, a kada je riječ o zahtjevnim požarima važan je timski rad koji nadgleda i njime zapovijeda odgovorna osoba – zapovjednik stanice. Vatrogasci također pomažu i kod poplava ili potresa.

Ono što je važno znati jest **telefonski broj vatrogasaca – 193**, ali isto tako važno je znati da ti brojevi nisu za igranje ili zabavu nego samo za stvarne i hitne slučajeve. Također, kada zovete vatrogasce morate reći svoje ime i prezime, adresu, te kakav je i gdje je požar. Sve ostale detalje će vas pitati dežurni vatrogasac koji će se javiti na telefon.

Zaista je važno da se pridržavate ovih pravila, a evo i kako da se tijekom požara zaštitite:

- * Kako ne bi izazvao požar u svom domu, NIKADA se ne smiješ igrati žigicama, glačalom, svijećom, električnim uređajima ili utikačima.

- * U slučaju požara slobodno viči kako bi uzbunio ukućane i susjede.

- * Ako nema odraslih, pozovi vatrogasce (193).

- * Nemoj se skrivati od vatre nego brzo izađi iz kuće ili stana, zatvarajući sva vrata za sobom.

- * Ako živiš u zgradi, nikad za vrijeme požara nemoj koristiti dizalo.

- * Ako ti se zapali odjeća, zaustavi se, lezi na pod, prekrij lice rukama i valjaj se po podu dok se vatra ne ugasi.

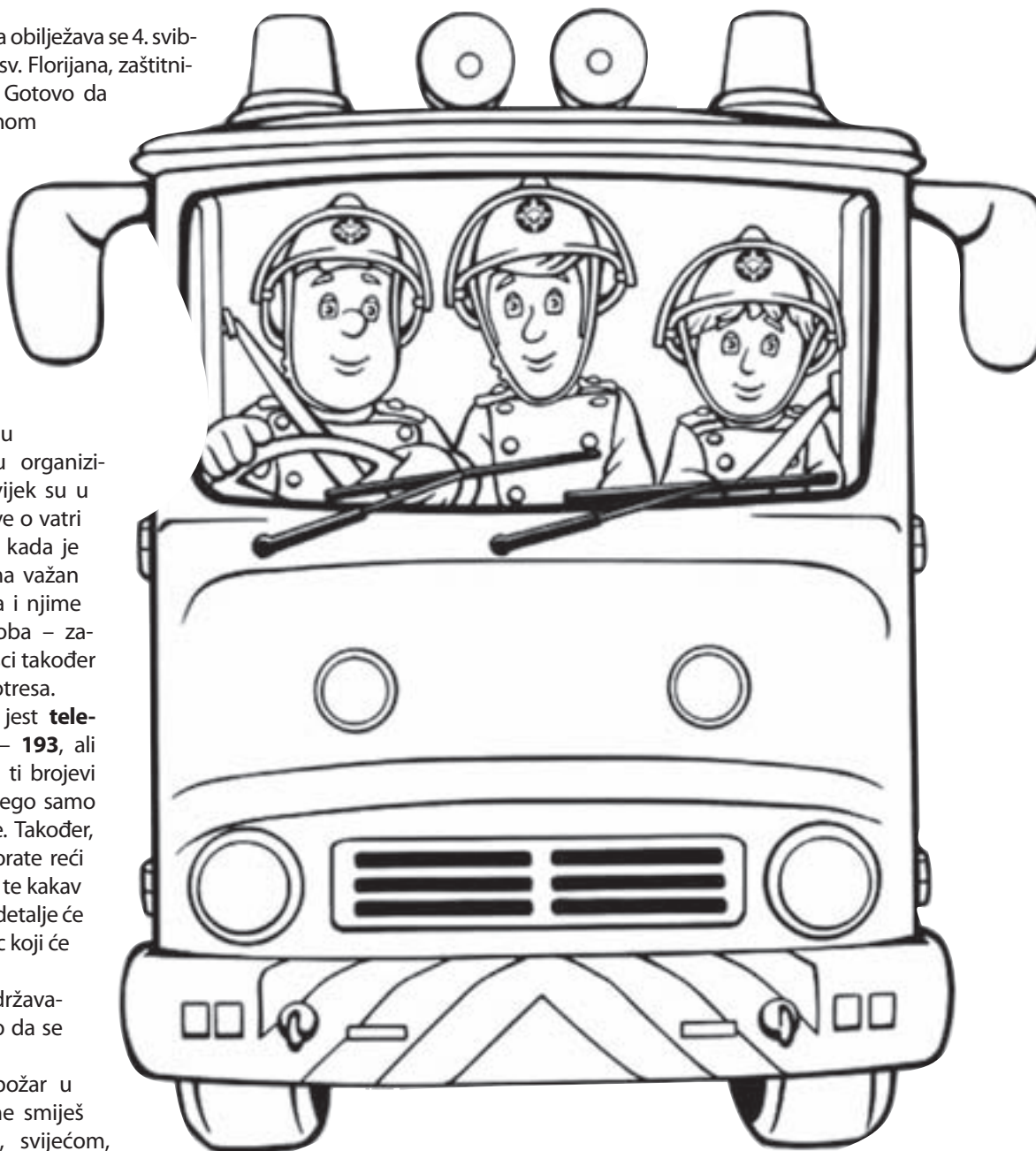
- * Kad dođu vatrogasci, ponašaj se prema njihovim uputama.

- * Ne vraćaj se u stan po igračke ili kućnog ljubimca, taj posao prepusti vatrogascima.

- * Ako primijetiš vodu u svojoj kući ili stanu, obavijesti odrasle o tome.

- * U slučaju poplave popni se na viši kat ili neko više mjesto i ne dodiruj aparate koji rade na struju.

Budite oprezni i čuvajte sebe i svoje bližnje!

I vrtićanci vrijedno rade

Ako ste mislili da samo škole rade na daljinu, prevarili ste se. I vrtićanci vrijedno rade, a u tome im pomažu odgojiteljice koje šalju zadatke i određene teme. Doma ih djeca rade uz pomoć roditelja, a oni stariji i samostalno izrađuju zadatak. Neke od radova odgojiteljice su proslijedile i za *Hrckove* stranice, pa pogledajte što sve znaju i mogu male dječje ruke.

Iva Rudić, 6 godina –
vrtić Marija Petković-Biser

Petar Đukić, 4,5 godine –
vrtić Marija Petković-Sunčica

Vanja Vuković, 4 godine – vrtić Marija Petković-Sunčica

Luka Stantić, 6 godina –
vrtić Marija Petković-Biser

Andrea Šimon, 5 godina –
vrtić Marija Petković-Biser

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: Luka Skenderović
IDEM U ŠKOLU: OŠ Matko Vuković, Subotica – 4. razred
IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: treniram košarku
VOLIM: ići na izlete, šetati i voziti skejt
NE VOLIM: nogomet
U SLOBODNO VRIJEME: igram igrice, kuham razna jela
NAJ PREDMET: matematika
KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: elektroničar ili poznati kuhar

Too
Optika

551-045
 Subotica, kod glavne pošte.

Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m², dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel.: 024-456-12-05.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se kuća na kat, plac 650 m², kuća 210 m², velika garaža, kotlarnica, 3 prostorije 5x4, ljetna kuhinja i za ogrjev. Dva trosobna stana – 6 soba, 2 kuhinje, 2 kupaone, 2 ostave, etažno grijanje i plin, KDS, telefon, interfon, parket sobe, pločice ostalo, autobus br. 16 Mali Radanovac, Subotica. Može zamjena po dogovoru. Tel.: 061 2323223.

Prodajem salaš na Mirgeškom putu, 4 km od grada, nova gradnja, sve od čvrstog materijala, trofazna struja, bunar 50 m, dvije kupaonice, tri štale, svinjci, dvije garaže. Tel.: 064 247-09-49.

Primam u radni odnos zubnog tehničara s iskustvom u Županji, R. Hrvatska. Smještaj osiguran. Informacije na tel.: 00385-95-366-17-67.

Prodaje se građevinska parcela površine 844 m² za gradnju stambenog objekta, Mali Radanovac, Ulica Heroja Pinkija. Tel.: 063/551-871.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se kuća u centru sela Golubinci, Šimanovačka 14, na parceli 796 K. O. Golubinci koja s parcelom 797 čini jednu cjelinu – plac u građevinskom području, ukupne površine 25a i 14m². Dragan 063-509-902.

Prodaje se poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063-509-902.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, viran- goši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marame, pre- gače i sl. Tel.: 024/532-570.

Izdajem apartman u Šantićevoj ulici u Subotici. Tel.: 063/865-55-96.

Dvobrazni plug 14, roleri, bunjevačka ruha, pa- puče, marame i slično, starinska kolijevka. Tel.: 024/528-682.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjeseč- nog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigu- rani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kon- takt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m². Tel.: 064 18-39-591.

Hitno i povoljno prodajem zemlju u Subotici, 1 h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Povoljno prodajem dvosobnu kuću u Miču- rinovoj 22, Subotica. Informacije na mobitel: 066-555-49-61.

Prodaju se: dunje, dvije nekoristene perne pu- njene novim sitnim gušćijim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel.: 024 532570

GRAD SUBOTICA

GRADSKA UPRAVA

TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

Sukladno članku 45. a Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon i 9/2020)

o g l a š a v a

RANI JAVNI UVID POVODOM IZRADE

Plana detaljne regulacije za prostor istočno od pruge Subo- tica – Senta i južno od pruge Subotica – Segedin u Subotici

Odluka o izradi navedenog plana je objavljena u *Službenom listu Grada Subotice*, broj 5/2020.

Rani javni uvid bit će održan u trajanju od 15 dana, od 4. do 18. svibnja 2020. godine na službenoj internetskoj stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici *Građevinarstvo – Javni uvid*.

Tajništvo za građevinarstvo, kao nositelj izrade navedenog plana, organizira rani javni uvid u cilju upoznavanja javnosti s općim ciljevima i svrhom izrade navedenog plana, mogućim rješenjima za razvoj prostornih cjelina, mogućim rješenjima za urbanu obnovu, kao i efektima planiranja.

Pozivaju se tijela, organizacije i javna poduzeća koji su ovlašteni utvrđivati uvjete za zaštitu i uređenje prostora i izgradnju objekata da daju mišljenje u pogledu uvjeta i neophodnog opsega i stupnja procjene utjecaja na životni okoliš.

Pravne i fizičke osobe mogu dostaviti primjedbe i sugestije Tajništvu za građevinarstvo, putem maila, na adresu: objedinje-naprocudura@subotica.rs, od 4. do 18. svibnja 2020. godine.

Primjedbe i sugestije pravnih i fizičkih osoba koje evidentira nositelj izrade mogu utjecati na planska rješenja.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 5. 5. 2020.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt* prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

INTERNET + TELEVIZIJA + TELEFON

STANDARD
MIX PAKETI

Astra
Telekom

024 555 765

Karadordev put 2, Subotica
www.astratelekom.com

AUTOR Krisijan Šekulić	Portu- gal	Smjer u protesta ntizmu	Akcijski film (USA) 2008.	NVO u Rio de Janeiru	Rotosco ping	Češko prezime	Tona Elif lik iz video igrica	Švicar. kanton Neutron	Sumpor	Lichten stein Komun. partija		Lav (eng.)	Sluga vlastelina Poljodjel. Naprava		22 slovo Bogovi u antičkoj Siciliji	Internat. Mreža sveučil- išta
Hrvban Šubić 1665- 1670												Sp.Ant. Pir.Un. promjena				
Supruga bana P. Zrinskih Markan tmost Austrija	Mj. rod. Zrinskih Markan tmost							14 slovo	Novosad slikar Naziv lijeke							
										Nov.Ag. Patrla Amazon. ratnica						
Anabol. steroid								Novi Sad								
Belgija								žime Karlovac					26 slovo Makarska			
Tvrtka u Višcu Čemu?				Dva ista slova			United Nations	On i na konjima Nije nizak								Član masone- rije
Implant. Loop Record.				Oxygen Brend Talljan. kuhinja												
								Usjek Asocijac. srpskih arhitek.								Metar Marka instalac. konektora
Selo u Indiji.									Internat. Fiscal Assoc.							
Egipat. Bog po- dzemlja							Grad u Ugarskoj Schutz- staffel			1. slovo Equal Justice Initijante						
Sarajevo																
Tama																

Vodoraavno: T, L, P, PETAR ZRINSKI, SAPU, VRBOVEC, POPRŽAN, ANA KATARINA, NAP, LI, ANAPOLON, NS, T, PIC, BOGSI SEKO, DOMINICA, ČEM, KK, KONJANICI, ILR, O, UVALA, ANC, M, TITAPANI, A, IOWA, OZIRIS, SIGET, VLAS, SA, AJA SOFIJA, AOGO, TMINA, SKAMIJA, ON

Okonito: A, B, P, NAOČITOST, EVANGELIZAM, TRKA SMRTI, I, ABAP, ARAN, ROTOSKOPIJA, ZVALEK, ASA, REROK, UN, SS, TICINO,VISOK, N, N, KA, IFA, S, ANDOL, GIM, KP, SONJA, EIJ, LION, MA, ATAJ, PATINA, A, SRP, NINIVA, PAŽ, PICCOLO, PALICI, WAGO, UNICA, MASON

Karate

KK Kumite po vlastitom receptu

Predsjednik i prvi trener sončanskog KK *Kumite* **Tomislav Matin** vlasnik je crnog pojasa 4. dan i viši trener karatea, s neskrivenim ambicijama za daljim napretkom. Već kroz nekoliko mjeseci očekuje ga i formalno polaganje za majstora crnog pojasa 5. dan, odnosno osvajanje zvanja sensei. To je u amaterskom karateu vrh, a već napredak od 6. do 10. dana od karatista zahtijeva potpunu profesionalizaciju. Iako je još prošle godine prevalio polovicu petog životnog desetljeća, zahvaljujući omiljenom sportu djeluje mlađe i vitalnije. Godine mu odaje jedino srebrna boja na zaliscima. Klub, utemeljen 1994. godine u vidu sekcije uspio je, skupa s nekoliko bliskih suradnika, ne samo održati nego 2001. godine i registrirati. Upornim radom ne samo da je omasovio karate u Sonti nego je djelovanje proširio i na dva susjedna sela: Svilojevo i Bogojevo.

Karate kao životno opredjeljenje

Svoje znanje i bogato iskustvo Tomislav Matin danas prenosi drugima. Osim iskustvenog, poradio je i na teorijskom usavršavanju, pa je stekao i zvanje višeg trenera. Uz njega, napredovao je i klub, pa tako danas osim Sončana okuplja i djecu iz Svilojeva i Bogojeva.

»Djeca školske dobi pojedinačno su dolazila u naš klub na treninge, radila predano pa i osvajala odličja na natjecanjima. Iz Svilojeva je **Monika Matić**, koja je sudjelovala na Svjetskom prvenstvu i osvojila visoko 4. mjesto, što je moj najveći trenerski uspjeh u dosadašnjem radu. Ukoliko se okolnosti u kojima radimo bitno ne izmijene, pretpostavljam da će mi to ostati i najveći uspjeh u cijeloj mojoj trenerskoj karijeri«, kaže Matin.

Osim klupskog, Tomislav Matin je ostvario i vrlo zamjetan individualni napredak. Bez obzira na dob, želja za usavršavanjem kod njega ne jenjava.

»U Sonti sam trener punih 19, u Svilojevu 15, a u Bogojevu godinu dana. S položenim državnim ispitom karate trenera i zvanjem majstora crnog pojasa 4. dan kroz nekoliko mjeseci, nadam se i 5. dan, mogu se samo ponositi. Drago mi je što smo još uvijek u stanju okupiti dovoljan broj djece i što svoje bogato znanje i iskustvo u borilačkim vještinama još uvijek imam na koga prenositi«, kaže Matin.

Uspješni i bez proračunskog financiranja

KK *Kumite* djeluje u okviru Shotokan karate federacije Vojvodine.

»Nažalost, karate u Srbiji razdijeljen je na više federacija. Svaki majstor s crnim pojasom 10. dan ima svoju strategiju i svaki od njih bi htio biti glavni, pa formira svoj savez. Među nama u bazi nema nikakve razlike, razlike su među vodećim ljudima. To nam samo šteti, jer u tako nesređenom stanju jedni su priznati, drugi

ne, iako u praksi radimo isti posao. Nepriznatima izostaje pomoć od države, pa se snalaze putem samofinanciranja. Jedino mi nije jasno tko je u ovoj državi kompetentan za procjenu koji savez treba financirati, a koji ne, ili je to, možda, pitanje političkog opredjeljenja čelnika saveza. Zbog ukidanja financiranja od Sportskog saveza Općine Apatin nismo bili u mogućnosti nastupiti na nekim većim natjecanjima, poput Prvenstva Vojvodine ili Prvenstva Srbije, gdje smo imali realne šanse osvojiti bar neko od odličja. Nadam se da će u budućnosti još netko, osim *Hrvatske riječi*, zamijetiti postojanje našega kluba«, nezadovoljno priča Matin.

No, usprkos svemu, ne odustaje nego precizno vuče poteze koji unapređuju rad kluba.

»Sam naziv kumite znači borba. Od samog osnivanja kluba traje vječna borba za mjesto u sportskoj obitelji Sonte i Općine Apatin. Karate ni do danas nije uspio u cijelosti zaživjeti u sredini u kojoj su oduvijek dominirali nogomet i rukomet. No, *Kumite* ne staje. Borba se nastavlja. I mene kao pojedinca ljubav prema karateu od početka je vodila naprijed. S puno ulaganja i samoodricanja dovela me je do majstorskog zvanja, do svršetka više škole i polaganja državnog ispita, te zvanja operativnog trenera karate sporta. Dodatna stručnost stjecala se na karate seminarima, koji se održavaju svake godine u dva navrata. Ne moram ni napominjati da sam sve ovo financirao vlastitim sredstvima«, kaže Matin.

Vrijeme je odmicalo, a *Kumite* je napredovao usprkos teškoj situaciji. Matinovom inicijativom u susjednom Svilojevu, u osnovnoj školi, otvorena je ispostava *Kumita*.

»Više od 15 godina dva puta sedmično putujem u Svilojevo kako bih održao dvosatne treninge. Djeca su predana karateu, želja za napretkom kod svih je očita. Usprkos teškoj situaciji uspijevamo se, ne samo održati nego i donijeti veliki broj odličja s natjecanja na koja uspijemo otići. Prošle godine sam inicirao i osnivanje ispostave u Bogojevu, tako da sada imamo jaču bazu od mnogih klubova u okolici«, priča Matin.

Sonta i Svilojevo

Dva desetljeća rada Kumita

Velikim turnirom i reprezentativnim okupljanjem u sportskoj dvorani OŠ *Ivan Goran Kovačić* u Sonti obilježeno je 20 godina postojanja KK *Kumite*.

»Za organizaciju ove manifestacije dobili smo malu potporu od Općine Apatin i MZ Sonta. Uz svu našu zahvalnost, moram napomenuti da najveću zaslugu za uspješnu organizaciju turnira imaju roditelji karatista, bez kojih klub danas ne bi ni postojao. Suradnja s njima je na izuzetno visokoj razini, puni su razumijevanja za teškoće u klubu i tu su uvijek kad treba pomoći. To mi daje snagu da ustrajem u borbi za ovu djecu, za njihovo ostajanje na okupu, za njihovu dalju obuku. Kao trener sa stažom od skoro 30 godina i uz svu moju ljubav prema karateu neću dopustiti da se klub ugasi

dokle god to bude moguće«, kaže *Matin*.

Sve do prošle godine *Matin* se aktivno natjecao, međutim iz vjesni zdravstveni problemi, nada se privremeno, odvojili su ga od tatamija.

»Nadam se da ću i to prebroditi i vratiti se na tatami. I ova epidemija će nas malo usporiti. Nedostatak treniranja i natjecanja stvorit će nove probleme. Mislim da samoizolacija nije dobra za djecu. No, prilagodili smo se, stvorili smo grupu *Karate klub Kumite*, pa tako održavamo stalnu komunikaciju. Djeca vježbaju u svojim domovima i to im uveliko pomaže da bar ostanu u dobroj kondiciji. Nadam se da ovo neće još dugo potrajati i da ćemo uskoro krenuti i s treninzima. Nastavit ćemo borbu, sukladno našem geslu: budi pobjednik, treniraj karate«, završava priču *Matin*.

Ivan Andrašić

POGLED S TRIBINA (u prošlost)

Dragomir Vujković

Svi nešto stariji ljubitelji »plemenite vještine« i danas se vjerojatno dobro sjećaju velikog finala teške kategorije na Svjetskom prvenstvu u boksu 1978. godine održanom u Beogradu, u kome su se sastali Subotičanin **Dragomir Vujković** i legendarni Kubačanac **Teofil Stivenson**. A evo kako je taj meč popularni **Gaga** osobno doživio:

»Stivensona sam upoznao na prijašnjem SP-u koje je bilo na Kubi, ali sam tada boksaio u srednjoj kategoriji, dok sam u Beogradu odlukom tadašnjeg izbornika (**Toma Hladni**) umjesto u svojoj poluteškoj nastupio u 'njegovoj' teškoj kategoriji. S obzirom na tadašnju kilažu moj nastup među teškašima dočekan je i s malo podsmijeha od drugih rivala, no ja sam na putu do velikog finala uspio svladati eminentne borce poput Francuza **Natoa**, Bugarina **Suvadžijeva** i u odlučujućoj polufinalnoj borbi Nijemca **Fanghanela**. Osim velike razlike u kilaži u odnosu na velikog Kubanca, dodatno sam imao i neugodnu ozljedu lijeve arkade, što je sve rezultiralo poznatim ishodom finalnog meča. Ipak, osvajanje srebrne medalje na Svjetskom prvenstvu u Beogradu za mene je najveći uspjeh moje uspjesima bogate boksačke karijere duge 17 godina (BK *Spartak*, Subotica, BK *Slavija*, Banja Luka i BK *Partizan*, Beograd), tijekom koje sam odboksao 547 mečeva uz 280 internacionalnih borbi. Dva puta sam bio juniorski i devet puta seniorski prvak države, peterostruki prvak Balkana, dva puta prvak Mediteranskih igara, četvrtfinalist Olimpijskih igara u Montrealu 1976. godine i konačno osvajač dviju

svjetskih medalja, bronce (Havana) i srebra (Beograd). Posljednji službeni meč imao sam 1986. godine u ligaškom duelu braneci boje svog matičnog kluba *Spartaka*, elaborirao je svoju amatersku boksačku karijeru **Dragomir Gaga Vujković**.

Jasna Nemet

Košarkašku karijeru započela je u subotičkom *Elektroremontu* pod stručim nadzorom trenera **Sándora Földija**, osvajajući brojne naslove u kadetskoj i juniorskoj konkurenciji, a s 19 godina **Jasna Nemet** je kao jedna od najtalentiranijih igračica svoga doba prešla u redove zagrebačkog *Montinga*. Tijekom tri uspješne godine u Zagrebu uspjela je osvojiti naslov državnih seniorskih prvakinja, igrati u Kupu *Lilliane Ronchetti* i nastupati za juniorsku reprezentaciju Jugoslavije.

»Šampionski naslov smo osvojile 1982. godine u generaciji **Jasne Pepeunik**, **Marine Bušljete**, **Sanje Ožegović**, **Mare Uzelac** i drugih, pobijedivši izravne konkurentice iz Tuzle na njihovom terenu. Igrala sam na krilnoj poziciji, a moje specijalnosti su bile skok šut i igra u obrani. Iz tog doba izdvojila bih utakmicu koju smo odigrale u Turskoj, koja je tada još uvijek bila malo zatvorena, te susret u Rusiji protiv ekipe za koju je nastupala legendarna **Ouliana Semjonova** (213 cm). Nakon *Montinga*, igrala sam još tri sezone u novosadskoj *Vojvodini* i u 27. godini prestala s aktivnom igrom. Zahvaljujući košarci uspjela sam proputovati Europu i danas se uvijek rado prisjećam tih košarkaških godina zahvaljujući kojima sam stekla brojna prijateljstva na prostorima nekadašnje zajedničke države, koja i danas osvježavamo na turnirima košarkaških veteranki«, kaže *Jasna Nemet*.

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Palić u samoći

Iz Ivković šora

Šančina

Piše: Branko Ivković

Fajnis čeljadi moja. Oma vam se moram izjadikovat. Ta neću o koroni, Bože sačuvaj! Ta otrli mi već i uši i ko zna šta so tom koronom; te bisan ovaj te bisan onaj... A tek kad nas krenu pelcovat i kalamit kugod kadgod vaške što su kalamili, a tek ko i koliko će od tog zaradit je poseban divan. Ja ću vama lipo izdivanit kako sam nagrajsa kad sam niki dan kopo šanac. Skupili se lipo moji pajdaši, svi do jednog »omladinci« i ja pa ćemo kopat šanac iza mog salaša, od gornjaka kad naiđe plavlja kiša meni sve nabije pod stražnji zid pa već počela vlažit čista soba, izbija šikšo samo tako. Ujtru se mi lipo pričestili s pokojom čašicom, posrkali kafu pa navalili. Ja kopam, zemlja tvrda kugod beton, i krampačom sam moro krvat, Josu lopatom tovari zemlju u taličke a Periša gura u doljaču. Mislili mi sad ćemo mi to smandrat do ručka za čas. Aha, oš očin! Nismo mi ko što smo kadgod bili, ja se posli peti taličaka osapuno kugod snaš Amalkin riđo, a ni ova dvojca nisu bila bolja. Hu, božem prosti i poslu. Pa jel mož tako sustat stariji čovik, pitam ja vas. Kaže Periša, i on bisan sam na se, pa veli da mi nismo više ni za čeg. Jedino smo još na ilu i piću donekle vridni, a i to kako ko; jedan ne mož zaprženo, drugim smeta masno, treći ne ide tista, zabranjeno ovo te zabranjeno ono. Sad se još i vlast navrzla na nas, pa nam ne da ni ić di očemo i kad očemo. Teško je to svatit, čeljadi, al borme nije pravično pa nek se srdi ko oće. Ta mene nikad niko nije vidio u sudu osim kad sam išo na ostavinsku raspravu za baćom prvo, pa za mamom, a sad me ni krivog ni dužnog zatvore med četiri zida zbog nike bole koja je ko zna još i očeg jal kako nastala. Al da ne prikidam divan, latili se mi tako i dalje, kojikako izdurali i do užne, valjdar nas šunka i divenica na ručku malkoc vratila u život. Kopamo mi ko bisni, iskopali cigurno jedno dva-tri metera dužno i duboko do kolina i dalje ni mrdnit. Meni noge kugod da su od blata, jedva sam sio za astal u litnjoj kujni, a tek izut čizme, a one gumene i fajn veće od noge. Tako smo se razišli pokunjeno ko da smo došli sa sarane. Valjdar smo svatili već da više nismo mladi i jaki i da moramo vake poslove pripuštit mlađima. Ja sam pogotovo bisan sam na se; prošo sam već vako slično jesenas. Ja se latio vadit dračove panjove, izvadio za nedilju dana cila dva panja, susto, razbolio se, dobio škripavac a deran mi veli da mu ja to pripuštim da se nastara. Nisam imo kud, pa pristo. On lipo pogodio njegovog drugara, ovaj došo bagerom i sve mi panjove počupo za sat vrimenta. E to vam pripovidam. Moramo svatit da nas vrime lagano gazi. I kadgod je baćo sidio u zapečku i mrnđo i naređivo, al se borme ruku na srce s gazdašagom starali mlađi i sposobniji a baću su, ako nije tio slušat i puno rondzo, sklonili u varoš, nek ide svaki dan u crkvu i ne smeta na salašu. Ja sam posli ove šančine rišo da ću lagano pridat gazdašag, čeljadi moja. Ode u Ivković šoru su puno nji to uradili. Zbogom, i da ste mi živi i zdravi, a i mante se onog »dok dišem, ne pišem«.

Bač Ivin štodir**Niko može
na posov,
niko ne može**

piše: Ivan Andrašić

U nedilju, samo što bač Iva i njegova fruštukovali, niko rda na vraca. Još bili zareziti, ope taj vražji žandarcki sat o tri dana, pa ionako nit kud možu it, nit se komu nadu. Rdanje ne pri- staje, Taksa laje da se pokida. Možda poštaš, al kud navro nediljom, jedino još na njega taki bisan, misli se bač Iva i otide odrezit. Ščim izašo u gank, čuje dičje džalakanje. Odrezijo, vidi kuma Tuna i dva diteta o njegovoga mlađega, što za dva miseca u varoši svršijo veli- ke škole. Oma u škole sto učit dicu kako se triba vladat. Jedino, kan- da, svoje ni naučijo nikakoga reda. Ni faljnissus nisu rekli, om se stali busenjma itat na Taksu. »De, kume, sveži toga kera, još će kogagod i ugrist«, veli kum Tuna i otide upravo u kujnu zastal. Zoto vrime de- rani već dovatali bač Ivinu biciglu i stali se zatiravat po ganku. Ni- koliko put je i ispušćali, pa se i pridnji blatobran smoto. Bač Iva ji uvatijo za ruke i uvejo u kujnu. I tamo našli njima zanimaciju. Stariji, vada mu osam godina, izvuko Mačka iza špojera. Mlađi ga uvatijo za rep i stali vuć svaki na svoju stranu. Mačak se otimlje, pa starijega i ogrebo. Vaj u dreku i veli kumu Tune da ga ubije, jal ga uvik ogrebe. Bome, tu se bač Iva malo i narogušijo, a Mačak mu oma sijo u krilo i sto prest. »E, moj kume, ni baš lipo da taj tvoj Mačak boravi tamo di ima dice. Viš kaki je goropadan, još će kogagod i osakatit«, veli kum Tuna. »Bome, kume, mogli bi vi i vašu dicu malo uzet u red. Ni baš ni lipo sve jim pušćat na volju, pogotovo u tuđe kuće«, veli bač Ivina i nalje mu polučak rakije. Bač Iva samo ćutijo, gladijo Mačka i duvo kroz nos. »Deda, deda, ajdemo u dućan, jide nam se klipsi!«, veli mlađi. Ka čo da dućan zatvorit, sto krišćat i drećat, a nigdi suza. Za njim i stariji, pa stali koišta i bacat po krpara. »Ajde, nekatetako, niste doma...«, veli jim kum Tuna. »Deda, tebe moru svi slušat, ajde- mo pa reci dućandije da mora otvorit, jal ćeš mu poslat ne što će ga oglobit, pa će vidit njegovo!«, veli stariji i obadva se stanu još glasni- je derat. »Bome, kume, lipo ste ji otrani. Moje bi već davno dobile po guzice«, dune kroz nos bač Ivina i stane skupljat no što malopri razbacali. »No, kume, jesi vidijo na televizije, Najštosezasvepita baš o svemu vodi računa. Saće ve naše što idu radit u komšićke države, pušćaće priko. Svaki dan će moć it radit, a neće morat ni u karantinu ko svi drugi«, veli kum Tuna i sam nalje drugi polučak. Bač Ivina ga samo pogledala ispod oka i odnela bocu u gredenac. »Bome, kume, nisi ti baš dobro čo. To vridi samo zone što idu radit u Mađarcku. Vi naši što idu oma tu priko Dunova, kanda su čeljad drugoga reda. Za nji to što divanu na televizije ne vridi, ko da nismo svi isti. A ako ćemo zapravo, baš i nismo. Taj tvoj Najštosezasvepita kanda baš i ni dobro prošodiro. Možda mu niko ni ni reko koliko ima naši što kruva zaslužu oma tu prilo. A možda i jeste, pa baš zoto. Ne pušćaje ji na posov, a bome, ni ne štodira šta će š njima ako ostanu brez nad- nica«, veli bač Iva i ope jako dune kroz nos. Dica se ope stala derat, vaj put još glasnije.

NARODNE POSLOVICE

- Prijatelj je polovina duše.
- Djela, ne riječi!
- Mislim, dakle postojim.
- Svaki čovjek može pogriješiti.

VICEVI, ŠALE...

Razgovaraju djed i baka u izolaciji:

- Djede moj, nosim ovu masku cijele dane, molim te operi noge.
- Ma što ti pričaš, ženo? Rekli su da se ruke trebaju prati, ne noge...

Umrle tri žene i otišle kod sv. Petra, a on im kaže:

- Koja je od vas tri varala muža neka digne ruku. Razmisle one i shvate da On sve zna, pa njih dvije podignu ruke.
- U redu, idite sada u čistilište, tu omah iza ugla i povedite sa sobom i ovu gluhu.

Kako se na engleskom kaže da punica neće doći na ručak?

- Yes.

Panda tijekom dana jede 12 puta. Čovjek u izolaciji jede kao panda.

Zato se zove pandemija.

Neka čudna vremena došla, na bankama piše ulaz samo uz rukavice i masku.

MUDROLIJE

- * Jedino za čim vrijedi trčati u životu su zdravlje, djeca i uzvraćena ljubav. Sva ostala trčanja su gubljenje vremena.
- * Ne odustaj od svojih snova. To te čini čovjekom.
- * Strašno je to kada imate da ispričate nešto važno, a nema- te kome. A još strašnije kada imate kome, ali nemate što.

Vremeplov – iz naše arhiveSastanak prvog Odbora
za obrazovanje HNV-a, 2004.

**PETAK
1.5.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
08:55 Obljetnica vojno-redarstvene akcije Bljesak - specijalna emisija
11:00 Zagreb: misa povodom obljetnice vojno-redarstvene akcije Bljesak, prijenos

12:00 Dnevnik 1
12:25 Lažljivo srce
13:15 Dr. Oz
14:05 Normalan život
15:00 Vijesti
15:15 Na vodenome putu
16:00 Umjetnost za bolji svijet: Posljednji ples
16:10 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Klub 7
18:10 Potjera 40:58
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Bljesak
20:55 Ubojstvo u Orijent-Expressu, američko-malteški film
22:50 Dnevnik 3
23:21 Lice s ožiljkom, film
02:06 Na vodenome putu
02:51 Detektiv Murdoch
03:36 Dr. Oz
04:21 Dnevnik 3
04:43 Imperij, telenovela
05:28 Skica za portret
05:37 Dnevnik 2
06:19 Lažljivo srce

05:20 Kultura s nogu
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Tri prijatelja, crtana serija
10:10 Dino Dana
10:30 Andyjeve prapovijesne pustolovine, dokumentarna serija za djecu
10:45 Krunski dokaz: Akcija i reakcija, dokumentarna serija za djecu
11:05 Šašavi ljubimci, dokumentarna serija
11:35 Vjetar u leđa
12:25 Renovacija na prepad
13:30 Bez signala, talijanski film
15:00 Brooklyn 99
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Sportski trenuci za pamćenje: Svjetsko nogometno prvenstvo 2006.

Italija - Francuska, snimka finala
19:05 Inspektor Gadget, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Velike mačke, dokumentarna serija
21:10 Ubojstvo u Walesu
22:45 Tjelesni čuvar
00:55 Bez signala, talijanski film
02:20 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
2.5.2020.**

07:20 Klasika mundi: Zagrebački komorni orkestar i Maxim Fedotov
08:10 Tajni teksaški rendžeri, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Priče o veteranskom uspjehu: Sportaši do kraja, dokumentarna serija
13:15 Zdrav život
13:45 Družba Kćeri Milosrđa, dokumentarni film
14:25 Prizma, multinacionalni magazin
15:27 Oprosti za kung fu, hrvatski film
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik
17:40 Lijepom našom: Okučani

19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 A strana
21:55 Loto 7 - izvještaj
22:00 Dnevnik 3
22:30 Surogati, američki film
00:00 Wasabi, francusko-japanski film
01:30 Dnevnik 3
01:52 Tajni teksaški rendžeri, američki film
03:07 Imperij, telenovela
03:52 Zaljubljena u Ramona, telenovela
04:37 Reprizni program
05:13 Dnevnik 2
05:55 Priče o veteranskom uspjehu: Sportaši do kraja, dokumentarna serija
06:40 Prizma

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu

06:35 Tri prijatelja, crtana serija
09:35 Alvin i vjeeverice, crtana serija
09:55 Vrijeme je za priču
10:23 EBU drama:
10:45 Svijet Bauhauasa: Utopija, dokumentarna serija
11:45 Vrtlarica
12:20 Monty Don predstavlja japanske vrtove: Jesen, dokumentarni film
13:20 Dom na kvadrat
14:05 Auto Market
14:35 Kratki dokumentarni film
14:45 Sportski trenuci za pamćenje: Svjetsko prvenstvo u vaterpolu 2017. Hrvatska - Srbija, snimka polufinala
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Sportski trenuci za pamćenje: Svjetsko nogometno prvenstvo 2010. Španjolska - Nizozemska, snimka finala
19:05 Inspektor Gadget, crtana serija
19:15 Glazbeni Top20
20:05 Džingis-kan - ratnik i vladar, rusko-njemačko-kazahstanski film
22:05 Ekspedicija sa Steveom Backshallom: Oman - Pustinski kanjon, dokumentarna serija
23:00 Posljednja truba
00:40 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
3.5.2020.**

07:45 Iznenada prošlog ljeta, američki film
09:40 Biblija
09:50 Portret Crkve i mjesta
10:00 Drage: Misa, prijenos
11:07 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Led i nebo, film
14:00 Nedjeljom u 2
15:00 Zavrzlama u uredu, američki film
16:30 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
17:25 Tajna dvorišne rasprodaje, američki film
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 'Ko te šiša
20:35 Loto 6/45 - izvještaj
20:40 Stani v Zagorju: Kumrovec, dokumentarna serija

21:10 Zaseda u Borovu Selu, dokumentarni film
22:05 Dnevnik 3
22:36 Iznenada prošlog ljeta, američki film
00:26 Nedjeljom u 2
01:21 Dnevnik 3
01:43 Mir i dobro
02:08 Imperij, telenovela
02:53 Imperij, telenovela
03:38 Zaljubljena u Ramona, telenovela
04:23 Punk, glazbeno-dokumentarna serija
05:13 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
05:23 Dnevnik 2
06:05 Domaći dokumentarni film

05:55 Regionalni dnevnik
06:24 Juhuhu
06:25 Tri prijatelja
08:14 Top-lista DTV-a
08:54 Luka i prijatelji: Bonton
09:22 Velečasni Brown
10:10 Umorstva u Midsomeru
11:45 Dobar, bolji, najbolji... britanski slastičar
12:52 Točka na A - suvremena hrvatska arhitektura
13:53 Klub 7
14:50 Magazin LP
15:15 Sportski trenuci za pamćenje: Svjetsko prvenstvo u vaterpolu 2017. Hrvatska - Mađarska, snimka finala
16:35 Sportski trenuci za pamćenje: Svjetsko nogometno prvenstvo 2014. Njemačka - Argentina, snimka finala
18:55 Koncert - Buđenje - Live at Kerempuh 2016. 1. dio, snimka koncerta
19:43 Glazbeni spotovi
20:05 El Dorado, američki film - Filmovi s 5 zvjezdica
22:13 Jamestown
23:08 Graham Norton i gosti
23:53 Punk, glazbeno-dokumentarna serija
00:43 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
4.5.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Betty i njezine dijagnoze
11:12 Treća dob
12:00 Dnevnik 1
12:25 Lažljivo srce

13:15 Dr. Oz
14:05 Profesije osobno
15:00 Vijesti
15:15 Na vodenome putu
16:10 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Ostanite doma Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Junaci našega doba, dokumentarna serija
21:00 Novine
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:21 Na vodenome putu
00:06 Detektiv Murdoch
00:51 Dr. Oz
01:36 Dnevnik 3
01:58 Imperij, telenovela
02:43 Imperij, telenovela
03:28 Zaljubljena u Ramona
04:58 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
05:10 Dnevnik 2
05:52 Lažljivo srce

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život
06:34 Juhuhu
06:35 Tri prijatelja
09:53 Dino Dana
10:16 Andyjeve prapovijesne pustolovine, dokumentarna serija za djecu
10:31 Krunski dokaz, dokumentarna serija
11:00 Sjedni, odličan
11:30 Vjetar u leđa
12:25 Renovacija na prepad
13:15 Moja sestra mršavica, švedsko-njemački film
14:55 Brooklyn 99
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Sportski trenuci za pamćenje: rukomet, Kup IHF 1999. Flensburg - Metković, snimka finala
18:20 TV Bingo
19:05 Animirana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Loza, serija
21:00 Bijela pustolovina, norveško-švedsko-francuski film
22:45 Zakon i red: Odjel za žrtve
23:35 Most
00:35 Moja sestra mršavica, švedsko-njemački film
02:05 Noćni glazbeni program

**UTORAK
5.5.2020.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Betty i njezine dijagnoze
11:12 Glas domovine
12:00 Dnevnik 1
12:25 Lažljivo srce
13:15 Dr. Oz
14:05 Znanstveni krugovi
14:30 Zdrav život
15:00 Vijesti
15:15 Na vodenome putu
16:10 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Ostanite doma Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
21:00 Klub 7
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:19 Na vodenome putu
00:02 Istrage prometnih nesreća
00:27 Detektiv Murdoch
01:09 Dr. Oz
01:51 Dnevnik 3
02:13 Imperij, telenovela
03:43 Zaljubljena u Ramona
04:26 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:36 Reprizni program
05:11 Dnevnik 2
05:53 Lažljivo srce

05:00 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Tri prijatelja
10:09 Dino Dana
10:33 Andyjeve prapovijesne

pustolovine, dokumentarna serija za djecu
10:48 Krunski dokaz, dokumentarna serija
11:05 Auto Market
11:40 Vjetar u leđa
12:30 Renovacija na prepad
13:20 Zaruke iz nužde, američki film
15:00 Brooklyn 99
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Bitange i princeze
17:25 Sportski trenuci za pamćenje: Europsko nogometno prvenstvo 1996. Češka - Njemačka, snimka finala
19:05 Animirana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Loza, serija
21:00 Vjenčanje godine, američki film
22:35 Zakon i red: Odjel za žrtve
23:25 Most
00:25 Zaruke iz nužde, film
01:50 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 6.5.2020.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Betty i njezine dijagnoze
11:12 Eko zona
12:00 Dnevnik 1
12:25 Lažljivo srce
13:15 Dr. Oz
14:05 Potrošački kod
14:30 Hrvatska moj izbor
15:00 Vijesti
15:15 Na vodenome putu
16:10 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Ostanite doma Kod nas doma

18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Mijenjamo svijet: Mata Hari - prelijepa špijunka
20:59 Loto 7 - izvještaj
21:00 Plavi planet II: Zelena mora, dokumentarna serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:21 Hedy Lamarr - otkrivanje jedne zvijezde
00:16 Na vodenome putu
01:01 Detektiv Murdoch
01:46 Dr. Oz
02:31 Dnevnik 3
02:53 Imperij, telenovela
04:23 Zaljubljena u Ramona
05:08 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
05:10 Dnevnik 2
05:52 Lažljivo srce

05:20 Što je klasik?
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Tri prijatelja
10:12 Dino Dana
10:32 Andyjeve prapovijesne pustolovine, dokumentarna serija za djecu
10:47 Krunski dokaz, dokumentarna serija
11:05 Luka i prijatelji
11:35 Vjetar u leđa
12:30 Renovacija na prepad
13:20 Banneri ponovno na okupu, kanadski film
15:00 Goldbergovi
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Bitange i princeze
17:25 Sportski trenuci za pamćenje: Europsko nogometno prvenstvo 2000. Francuska - Italija, snimka finala

19:30 POPROCK.HR
20:05 Loza, serija
21:00 Borg McEnroe, švedsko-dansko-finski film
22:55 Zakon i red: Odjel za žrtve
23:45 Most
00:45 Banneri ponovno na okupu, kanadski film
02:10 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 7.5.2020.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Betty i njezine dijagnoze
11:10 Andrew, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:25 Lažljivo srce, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Novi susjedi
2017. - Prljavo stubište, dokumentarni film
14:30 Prometej
15:00 Vijesti
15:15 Na vodenome putu
16:10 Detektiv Murdoch
17:00 Vijesti u 17
17:20 Ostanite doma Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Tko želi biti milijunaš?
20:55 Loto 6/45 - izvještaj
21:00 Puls
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:21 Menoniti: Među pripadnicima najzagonetnije nacije na svijetu, dokumentarni film

00:16 Na vodenome putu
01:01 Detektiv Murdoch
01:46 Dr. Oz
02:31 Dnevnik 3
02:53 Imperij, telenovela
03:38 Zaljubljena u Ramona
04:23 Andrew, emisija pučke i predajne kulture
04:48 Skica za portret / Fotografija u Hrvatskoj
04:58 Reprizni program
05:10 Dnevnik 2
05:52 Lažljivo srce

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Tri prijatelja, crtana serija
09:57 Split: Sv. Duje - misa i procesija, prijenos
11:35 Vjetar u leđa
12:30 Renovacija na prepad
13:20 Ma bonne étoile, francuski film
15:00 Goldbergovi
15:50 Kratki dokumentarni film
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Bitange i princeze
17:25 Sportski trenuci za pamćenje: Europsko nogometno prvenstvo 2004. Portugal - Grčka, snimka finala
19:05 Animirana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Loza, serija
21:00 Dva igrača s klupe, hrvatski film
23:00 Zakon i red: Odjel za žrtve
23:50 Most
00:50 Ma bonne étoile, francuski film
02:15 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretna informacija o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Rezervni plan

Putovanje bez putovnice

Koliko god optimist u meni vjeruje u otvaranje granica i odmor na jednom od mojih najdražih odredišta, trebat ćemo napraviti rezervni plan. Nisam razmažen čovjek koji ne može izdržati ne otići na more jedno ljeto, ali vrlo je važno promijeniti malo mjesto i otići negdje na tjedan dana. Ne treba puno razmišljanja da bi se zaključilo da rezervni plan ne smije biti van Srbije. Eh, sad...

Od onih sam koji su za ljetne destinacije uz more, a što se tiče zime – isto uz more. Moja zemlja nema more, ako ne računamo Dunav za koji mnogi kažu da je on njihovo more. Istina, u nekim svojim dijelovima, kao što je Golubac, Dunav zaista nalikuje moru, ali moj rezervni plan neće nas odvesti na more.

Kada razmislim, nikada nisam neki odmor provela u svojoj zemlji. Kada kažem odmor, mislim na bar deset dana ljetovanja ili zimovanja, dakle, onu klasičnu definiciju odmora. Jesam istraživala, i to su uvijek bila putovanja u dužini produženog vikenda i ništa duže. Možda su ovo one situacije koje nam skreću pozornost na vrijednosti koje su nam pred nosom, a na koje smo zaboravili. Provodimo mnogo vremena s obitelji, fokusirani smo na sebe i poboljšavamo svoje kvalitete, jasno nam je tko nam zaista nedostaje i znači i na kraju krajeva situacija nas primorava obići i otkriti sve one lijepe krajeve koji su u našoj blizini, a koje ne obilazimo jer nam nisu dovoljno nedostupni i daleki. Šalu na stranu, iz nekih razloga najmanje putujemo po svojoj zemlji i možda je vrijeme da se to promijeni.

Sokobanja

Nekako sam prešutno vjerovala da će proći godine i godine dok ne dođe vrijeme da posjetim mjesto koje nosi naziv toplica, barem kad je riječ o dužim odmorima. I to nije razlog što mislim da je ova vrsta turizma za starije osobe ili za one koji imaju problem za toplice ili bilo što slično, već zato što je za

mene nekako previše mirno, bez pozivanja na akciju i avanturu. U stvari, nikad ga nisam dobro razmotrila.

Biram banju između dviju planina koja se zove Sokobanja, vjerujem svima poznata. Odabrano odredište nalazi se u jugoistočnoj Srbiji, na obalama Moravice i u dolini između planina Rtanj i Ozren. Kako govorimo o vrlo poznatoj banji, nećemo mnogo pričati u smjeru banjanja, jer je stvar vrlo jasna i dovoljno je spomenuti lječilište Sokobanja, kao i ostale wellness i spa centre te dodati da toga ovdje ne fali. Ono što me zanima leži u ostatku ponude.

Kada želim igrati na sigurno, krenem od najpopularnijih prijedloga, a toga bi se ovdje moglo držati bar kada su opisi i prijedlozi u pitanju. Najpopularnije izletišta u Sokobanji je Lepterijsko i od središta mjesta udaljeno je 2,5 kilometra. Uz sve vjerske prikaze i kulturno-povijesne spomenike koji veličaju ovo područje možda je najvažnije spomenuti staru utvrdu Sokograd, čiji ostaci svjedoče o povijesti Sokobanje. Staza od izletišta do Sokograda uz Moravicu, a kad smo kod rijeke upravo u ovom dijelu postoje odlična mjesta za kupanje koje nikako ne treba zanemariti jer je ipak ovo plan za ljetovanje, a nema ljetovanja bez kupanja. Sada je vrijeme za spomenuti i Bovansko jezero koje je od Sokobanje udaljeno 10 kilometara i koje u planu aktivnosti upotpunjuje bar jedan dan ljetnim čarolijama i igrama na vodi.

Ako zažmurimo na činjenicu da ove destinacije nemaju plavu, slanu i prostranu vodu, one uopće ne zvuče loše. Odmor u kojem otkrijete nove krajolike, koji je sa svih strana okružen zelenilom, planinama i šumama i toliko zdravim zrakom kakav se ne nalazi ni na pučini zaslužuje dobiti titulu ljetne destinacije.

Nešto što sam namjerno izostavila su različite bitne odrednice ove destinacije kao što su vodopad Ripaljka, Izvor Moravice, Sesačica špilja, Vrmadžansko jezero, jezerce na Ozrenu, Barudžija, Vlasi, Kalinovica, Očno, plaže Župan, Džentlmen, špilje, Lepterijsko... i to sve s namjerom da skrenem pozornost na misao da su nam pred nosom zaista vrijedne i lijepe destinacije, a mi uporno gledamo kroz dalekozor, daleko.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD
SUBOTICA
SOMBOR
VRDNIK
NIŠ
LESKOVAC

90,0 MHz
90,7 MHz
95,7 MHz
88,4 MHz
102,7 MHz
107,4 MHz

 **MILENIJUM®
OSIGURANJE**

UZ VAS

I KADA OSTAJETE KOD KUĆE

WEBSHOP
Kupite polisu
osiguranja
putem našeg
Webshop-a

**PONUDE I
OBNOVE**
Pošaljite nam
zahtev za ponudu ili
obnovu osiguranja

**PRIJAVA
ŠTETE**
Prijavite štetu
online ili putem
telefona

**CALL CENTAR
I MEJL**
Pozovite naš Call
centar ili nam
pošaljite mejl

www.mios.rs

011/ 715 - 23 - 00

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA
I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

IZABERI SVOJE!

UPIS U
SREDNJE
ŠKOLE

ŠKOLSKA
2020./21.

NASTAVA NA
HRVATSKOME
JEZIKU

GIMNAZIJA „Svetozar Marković”

Subotica
Opći smjer
IV. stupanj, 30 učenika

POLITEHNIČKA ŠKOLA

Subotica
Tehničar za obradu nameštaja i interijera
IV. stupanj, 30 učenika

SREDNJA MEDICINSKA ŠKOLA

Subotica
Fizioterapeutski tehničar
IV. stupanj, 30 učenika

